

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA BİLİM DALI

YETİŞKİNLİĞE GEÇİŞTE İLİŞKİ İSTİKRARI VE DOYUMU:
EYLEMLİLİK ve SOSYAL İLGİ ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Nurbanu YILDIZ

Danışman

Prof. Dr. Hasan ATAK

Haziran,2020

KIRIKKALE

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA BİLİM DALI

YETİŞKİNLİĞE GEÇİŞTE İLİŞKİ İSTİKRARI VE DOYUMU:
EYLEMLİLİK ve SOSYAL İLGİ ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Nurbanu YILDIZ

Danışman

Prof. Dr. Hasan ATAK

Haziran,2020

KIRIKKALE

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Yetişkinliğe Geçişte İlişki İstikrarı ve Doyumu: Eylemlilik ve Sosyal İlginin Etkisi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu beyan ederim.

11 / 06 / 2020

Adı ve Soyadı

Nurbanu YILDIZ

ÖZET

**YETİŞKİNLİĞE GEÇİŞTE İLİŞKİ İSTİKRARI VE DOYUMU:
EYLEMLİLİK ve SOSYAL İLĞİ ETKİSİ**

Yıldız,Nurbanu

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hasan ATAK

Haziran 2020, 97 sayfa

Bu çalışmanın temel amacı, eylemliliğin ve sosyal ilginin, ilişki istikrarı ve ilişki doyumuzerinde anlamlı bir etkiye sahip olup olmadığını incelemektir. Ayrıca eylemliliğin sosyal ilgi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olup olmadığı da incelenecektir. Ek olarak, bu değişkenlerin bazı demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı çalışmada araştırma grubunun üzere toplam 394 birey oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği”, “Romantik İlişkilerde Adlerian Sosyal İlgi Ölçeği”, “İlişki İstikrarı Ölçeği” kullanılmıştır. Path modeli ve tTesti verilerin analizinde yararlanılan temel istatistiklerdir. Yapısal eşitlik modelinin kullanıldığı çalışmada araştırma grubunu, %39.3’ü erkek (n= 157), %60.7’si (n= 242) kadın olmak üzere toplam 399 birey oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, eylemliliğin ($\beta = .21, p < .01$), sosyal ilginin ($\beta = .37, p < .01$) ilişki doyumuzerinde pozitif ve düşük düzeyde yordayıcı gücünün olduğu ortaya çıkmıştır. Sosyal ilginin ($\beta = -0.15, p < .01$) ilişki istikrarı üzerinde negatif ve düşük düzeyde yordayıcı gücünün olduğu ortaya çıkmıştır. Yapılan analiz sonucunda, sosyal ilginin aracılık rolü gözlenmektedir. Eylemliliğin ($\beta = 0.008, p < .01$) sosyal ilgi üzerinden ilişki doyumuna dolaylı etkisinin düşük ve pozitif olduğu bulgusu elde edilmiştir. Eylemliliğin ($\beta = 0.29, p < .01$) ve sosyal ilginin ($\beta = 0.002, p < .01$) toplam etkisi ilişki doyumuzerinde ve ilişki istikrarı ile düşük düzeyde pozitif ilişkili bulunmuştur. Araştırmanın analizi sonrasında elde edilen bulgular, alanyazındaki araştırma sonuçlarıyla karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlişki istikrarı ve doyumuzerinde, sosyal ilgi, eylemlilik

ABSTRACT

STABILITY AND SATISFACTION IN TRANSITION TO ADULT: AGENCY AND SOCIAL INTEREST

Yıldız Nurbanu

Guidance and Psychological Counseling Thesis

Advisor: Dr. Hasan ATAŞ June 2020, 97 pages

The main purpose of this study is to examine whether agency and social interest have a significant effect on relationship stability and relationship satisfaction. It will also examine whether agency has a significant impact on social interest. In addition, it is examined whether these variables differ according to some demographic variables. In the study in which the relational screening model was used, a total of 399 individuals constituted the research group. In the research, “Multidimensional Action Personality Scale”, “Adlerian Social Interest Scale in Romantic Relations”, “Relationship Stability Scale” were used as data collection tools. Path model and t-Test are the basic statistics used in the analysis of data. In the study in which the structural equation model was used, the research group consisted of 399 individuals, 39.3% being male (n = 157) and 60.7% (n = 242) being a total of 399 individuals. As a result of the research, it was revealed that agency ($\beta = .21, p < .01$), social interest ($\beta = .37, p < .01$) had a positive and low predictive power on relationship satisfaction. It was revealed that social interest ($\beta = -0.15, p < .01$) had negative and low predictive power on relationship stability. As a result of the analysis, the mediating role of social interest is observed. It was found that the indirect effect of agency ($\beta = 0.008, p < .01$) on social satisfaction was low and positive. The total effect of agency ($\beta = 0.29, p < .01$) and social interest ($\beta = 0.002, p < .01$) was found to be positively associated with relationship satisfaction and relationship stability. Findings obtained after the analysis of the research were compared with the results of the research in the literature.

Keywords: Relationship stability and satisfaction, social interest, agency

TEŞEKKÜR/ÖNSÖZ

Bu tezin hazırlanma sürecinde ve yüksek lisans eğitimi boyunca bana inanan, bilgisi ve tecrübesi ile bana yol gösteren iyi ki tanıştığım danışman hocam olduğu için onur duyduğum Prof. Dr. Hasan Atak'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Lisans ve Yüksek lisans dönemim boyunca bana destek olan tüm hocalarıma teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans eğitimim boyunca beni motive eden, benimle beraber uğraşan annem Sultan YILDIZ'a, hep destekçim olan, şehirlerarası yaptığım yüksek lisans eğitimim boyunca geceleri benimle beraber uyanan beni hiç sıkılmadan terminale götüren babam Bünyamin YILDIZ'a, bana yardım eden kardeşim Nurgül YILDIZ'a ve beni motive eden kardeşim Ayşe Yağmur YILDIZ'a teşekkür ediyorum.

Nurbanu YILDIZ

Kırıkkale, 2020

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
KABUL - ONAY	I
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	II
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
TEŞEKKÜR/ÖNSÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
TABLolar LİSTESİ.....	VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XI
EKLER LİSTESİ.....	XII
SİMGELER VE KISALTMALAR	XIII
BÖLÜM 1	1
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç.....	4
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar	6
BÖLÜM 2	8
2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. İlişki Doyumu ve İlişki İstikrarı.....	8
2.1.1. Etkileşim Kuramı	13
2.1.2. Karşılıklı Bağımlılık Kuramı	13
2.1.3. Yatırım Modeli.....	14
2.1.4 Johnson'un Üçlü Bağlılık Modeli	16
2.1.5. Sosyal Mübadele Kuramı	17
2.1.6. Bağlanma Kuramı	18
2.1.7. Yetişkinlikte Bağlanma.....	18
2.2. Sosyal İlgi.....	20
2.3. Eylemlilik	31
2.3.1.Kuramsal Olarak Eylemlilik	32
2.3.2. İnsan Eylemliliği	33
2.3.3. Kişisel Eylemlilik	35

BÖLÜM 3	42
3. YÖNTEM	42
3.1. Araştırma Modeli	42
3.2. Araştırma Grubu.....	43
3.3. Veri Toplama Araçları.....	49
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	49
3.3.2. İlişki İstikrarı Ölçeği.....	49
3.3.3. Romantik İlişkilerde Adlerian Sosyal İlgil Ölçeği.....	50
3.3.4. Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği.....	50
3.4. Verilerin Analizi.....	51
BÖLÜM 4	52
4. BULGULAR VE YORUM.....	52
4.1. Eylemlilik, Sosyal İlgil, İlişki İstikrarı ve İlişki Doyumuna İlişkin Bulgular...	
4.2. Bireyleşme Türlerine İlişkin Bulgular.....	56
4.3. İlişki Doyumu ve İlişki İstikrarının Bireyleşme türlerine göre T-testi Sonuçları.....	58
4.4. Path Modeline İlişkin Bulgular	59
4.5. Model Tahmini	61
4.6. Hipotez Modelinin Test Edilmesi	62
4.7. Bulguların Topluca Değerlendirilmesi	67
BÖLÜM 5	68
5. TARTIŞMA, SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	68
5.1. Eylemliliğe İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	70
5.2. Sosyal İlgil İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi.....	71
5.3. İlişki Doyumu ve İlişki İstikrarına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi ...	71
5.4. Path Modeline İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	72
5.5. Sonuç ve Öneriler.....	74
KAYNAKÇA	77
EKLER.....	90
EK- 1 Kişisel Bilgi Formu	90
EK- 2Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği(ÇYKEÖ).....	91
EK- 3 Romantik İlişkilerde Adlerian Sosyal İlgil Ölçeği.....	92
EK- 4 İlişki İstikrarı Ölçeği	94
EK5- Etik Kurul İzni.....	96
ÖZGEÇMİŞ	97

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Doyum ve İstikrarı Etkileyen Dört Koşul	10
Tablo 3.1. Araştırma Grubunun Demografik Niteliklerine Göre Dağılımı.	43
Tablo 3.2. Araştırma Grubunun Yetişkinliğe Ulaşma Durumuna Yönelik Yanıt Dağılımı	45
Tablo 3.3. Araştırma Grubunun Birlikte Olunan Kişi ile Mutlu Hissetme Durumlarına yönelik Yanıt Dağılımı	45
Tablo 3.4. Araştırma Grubunun Partnerle Evlilik Düşünmesine Yönelik Yanıt Dağılımı	46
Tablo 3.5. Araştırma Grubunun Sık Sık Ayrılıp Barışma Durumlarına Yönelik Yanıt Dağılımı	47
Tablo 3.6. Araştırma Grubunun Kavga Sıklıkları Durumuna Yönelik Yanıt Dağılımı.	47
Tablo 3.7. Araştırma Grubunun Şiddet Uygulama veya Şiddet Görme Durumlarına Yönelik Yanıt Dağılımı	48
Tablo 3.8. Araştırma Grubunun İlişkiyi Değerlendirme Durumuna Yönelik Yanıt Dağılımı	48
Tablo 3.9. Araştırma Grubunun En Uzun İlişki Süresi Durumuna Yönelik Yanıt Dağılımı	49
Tablo 4. 1.1. Katılımcıların Eylemliliklerinin Cinsiyete Göre T-testi Sonuçları.....	53
Tablo 4.1. 2. Katılımcıların Sosyal İlgilerinin Cinsiyete Göre T-testi Sonuçları.....	52
Tablo 4. 1. 3. Katılımcıların İlişki İstikrarlarının Cinsiyete Göre T-testi Sonuçları ..	52
Tablo 4. 1. 4. Katılımcıların İlişki Doyumlarının Cinsiyete Göre T-testi Sonuçları..	56
Tablo 4.2.1. Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği Puanları Üzerinde Yapılan Ward'ın Hiyerarşik Küme Analizi Sonuçları	57
Tablo 4. 3.1. İlişki Doyumu ve İlişki İstikrarının Bireyleşme Türlerine göre T-testi Sonuçları	58
Tablo 4. 3. 2. İlişki İstikrarı Bireyleşme Türüne Göre T-testi Sonuçları.....	59
Tablo 4. 5.1 Değişkenler Arasındaki Korelasyon Değerleri.....	61
Tablo 4. 6. 1. Modelin Path Analizi Sonuçları.....	63

Tablo 4. 6. 2. Bağımsız Değişkenlerin Bağımlı Değişken Üzerindeki Doğrudan, Dolaylı ve Toplam Etkisi65

Tablo 4. 6. 3. Bağımsız Değişkenlerin Bağımlı Değişken Üzerindeki Doğrudan, Dolaylı ve Toplam Etkisi.....66

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1. Hipotez Kavramsal Model.....	5
Şekil 2.1. Yatırım Modeline Göre İlişki	15
Şekil 2.2.Johnson'un Üçlü Bağlanma Modeli.....	17
Şekil 2. 3. Bebeklikte İtibaren Olumlu Romantik İlişki Oluşma Süreci	24
Şekil 4.1. Bireylerin Eylemlilik Düzeylerin Cinsiyete Göre Dağılım Şekli	53
Şekil 4.2. Bireylerin Sosyal İlgi Düzeylerin Cinsiyete Göre Dağılım Şekli.....	53
Şekil 4.3. Bireylerin İlişki İstikrarı Düzeylerinin Cinsiyete Göre Dağılım Şekli .	55
Şekil 4.4. Bireylerin İlişki Doyumu Düzeylerinin Cinsiyete göre Dağılım Şekli	56
Şekil 4.5. Eylemlilik, Sosyal İlgi, İlişki Doyumu ve İstikrarı Modeli.....	60
Şekil 4.6. Eylemlilik, Sosyal İlgi, İlişki Doyumu ve İstikrarı Etki Puanları.....	62

EKLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
EK- 1 Kişisel Bilgi Formu	90
EK- 2 Problemlİ İnternet Kullanımı Ölçeği.....	90
EK- 3 Ebeveyn Bağlanma Envanteri-Kısa Formu	91
EK- 4 Tamamlanma İhtiyacı Ölçeği-Kısa Formu	92

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler	Açıklamalar
\bar{X}	Ortalama
%	Yüzde
F	Varyans
N	Kişi Sayısı
p	Anlamlılık Düzeyi
r	Korelasyon Katsayısı
sd	Serbestlik derecesi
SS	Standart Sapma
β	Beta Değeri
t	Varyans
χ^2	Ki-kare

Kısaltmalar	Açıklamalar
Akt.	Aktaran
APA Bkz.	American Psychiatric Association; Amerikan Psikiyatri Birliği Bakınız
IBM	International Business Machines; Uluslararası İş Makineleri
İTÜ	İstanbul Teknik Üniversitesi
Kb/Sn	Kilobyte/Saniye
LISREL	Linear Structural Relations
ODTÜ	Orta Dođu Teknik Üniversitesi
Ör.	Örneğin
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
WWW	World Wide Web

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi sunulmuştur. Bununla birlikte araştırmanın sayıltıları, sınırlılıkları ve bazı terimlerin araştırma içerisindeki tanımlarına yer verilmektedir. Ayrıca kısaltmalar hakkında açıklamalar bulunmaktadır.

1.1. Problem

Sosyal bir varlık olarak her insan, bulunduğu sosyal yapı içinde çeşitli düzeylerde ilişki kurmaya ihtiyaç duymakta, yakın ilişkiler kurmaya ve başkalarıyla birlikte yaşamını sürdürmeye çalışmaktadır. Romantik ilişkilere ise bireyler için hem en hassas, anlamlı, önemli ve özel ilişkiler olarak betimlenirken, hem en stresli ve kaygı verici ilişkiler olarak da dikkati çekmektedir. Yapılan araştırmalara göre romantik ilişkiler bireyin yaşantılarında çok önem arz eden bir konumda olmakta ve bu ilişkiler kolayca bitebilmekte hatta hayatın sonraki dönemler içinde işe yarar bir sonuç teşkil etmeyeceği belirtilmektedir. (Arnett, 2007; Collins, 2003). Buna zıt şekilde ise, bazı çalışmalarda (Collins ve van Dulmen, 2006), yetişkinliğe giriş dönemi başında olan bu yaşantıların bu benzeri yakın ilişkilerin, ileri zamanlardaki yaşantılarda tecrübelenecek olan ilişkilerin inşa edilmesinde ve sürdürülmesi bakımından önem arz ettiği belirtilmektedir.

Romantik ilişkiler ile aşk, 1970'li yılların ortalarında sosyal psikoloji çalışmalarına önem arz eden bir araştırma konusu olmuş, 1980'li yılların ortalarında tekrardan bir araştırma konusu olmuştur. Romantik ilişkilerin en önemli pekiştireci olan aşk bireysel bir deneyim olup, çok türlü öznel anlamları içermektedir. Bu sebeple, her insanın aşk açıklaması farklılaşmakta ve bu durum aşkı daha da karmaşık, açıklaması, tanımlaması zor hale getirmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde romantik aşk, mutluluk (Diener ve Lucas, 2000), iyilik hali (Galinha, Oishi, Pereira, Wirtz ve Esteves, 2014), ilişki doyumu (Sprecher, 2001) gibi birçok olumlu olan kriterlerin önemli bir yordayıcısı olarak belirlenmiştir. Hatta aşk, insanların bir bütünü haline gelip aşkın varlığı ya da yokluğu, insanların ilişki doyumlarına (Fehr ve Broughton, 2001) etki edebilmektedir. Diğer açıdan, aşkın kötü etkilerinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bir başka deyişle aşk, zaman zaman depresyon ve anksiyete gibi çeşitli psikolojik sorunlara sebep olabilmektedir (Bajoghli, Keshavarzi, Mohammadi, Schmidt, Norton, Holsboer-Trachsler, E. ve Brand, 2014). Hatta bireyler için karşılıklı aşktan ziyade reddedilme ve terk edilme

korkusu, şiddet, kıskançlık ve karşı taraf için değer kaybetme gibi sorunlar sıklıkla görülebilmektedir (Fisher, 1992).

Genç yetişkinlik, gelişimsel görevler itibariyle, romantik ilişkilerin diğer ilişkilere göre daha aktif ve önemli bulunan bir evredir. Bu evre bununla beraber, sağlıklı ilişkiler yaşamak ve eş seçimi ile ilgilenmek için uygun bir evredir(Stover, 2008). Genç yetişkinlik döneminde bireylerle romantik ilişki kurabilmek kadar bu ilişkinin niteliği de önem kazanmaktadır. Oluşan aşk ilişkisinin türü kişi için mutluluk, eğlence, merak ya da kaygı, sinir, stres ve kıskançlık gibi geniş bir skalada hislerin oluşmasına da neden olabilmektedir. İnsanlar mutlu olacakları beklentisi ile romantik ilişkilere başlarlar. Ancak, yaşanan tüm yakın ilişkilerin uzun süreli olması veya uzun süreli olan yakın ilişkilerin ideal bir birliktelik olması mümkün değildir (Taylor, Peplau ve Sears, 2003). Bazı partnerler zor hayatlarına rağmen ilişkilerini devam ettirebilirken, normalde sevinçli ve uyumlu olan bireyler ise ilişkilerini sonlandırabilmektedir. Bu durum, yakın ilişkileri etkileyen pek çok etkenin olduğunu belirtmektedir (Bilecen, 2007). Hendrick(1988) romantik ilişkinin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için ilişki doyumunun ön şart olduğunu söylemiştir. Benzer şekilde Taylor, Peplau ve Sears (2003), bir romantik ilişkinin sürekliliğini belirleyecek en önemli etkenin ilişkiye bağlanım ve ilişki doyumu olduğunu ileri sürmektedir.

Bireyler kurdukları ilişkiler ile farklı rollere girdikleri ve sonucunda kendilerini oluşturan kimliklerinin nasıl bir şekle gireceğini belirledikleri dönemdedirler. Kimlik, esasında gelişim psikolojisinin ana kavramlarından biridir. Kimlik oluşması -son zamanlara kadar çok dikkat çekmese de- esas olan kavramlardan biri eylemlilik ismiyle Türkçeye çevrilen “agency” olduğu belirtilebilir. Eylemlilik, bireyin hayatının gidişatına yönelik sorumluluk alması, hayatı için sorumluluk sahibi olması, bireyin hayatına etki edebilecek karar alıp bunu kontrol etmesi, aldığı kararların sorumluluğunu alma konusundaki güveni ve hayattaki güçlüklerle mücadelesi ve seçtiği hayat yönünde devam etmesine dair inancı olarak açıklanabilir (Cote ve Levine, 2002). Erikson (1968), kent-sanayi topluluklarında sağlıklı bir kimlik şekillenmesi aşamasında, eylemlilik, iradeyi kullanma ve hür iradenin önem arz ettiğini açıklamıştır. Kimlik şekillenmesinin tutarlı olması için, kişilerin başkalarından etkilenmeden kendi düşüncesini söyleyebilmesi ve özgürce hareket edebilmesi lazımdır. Bakan’a göre (1973), eylemlilik kişinin kendi başına hareket edebilmesi, seçimlerinin sorumluluğunu alabilmesini tanımlayan bir kavramdır ve birliktelik kavramı eylemliliğin zıt tarafında bulunur(Akt., Kağıtçıbaşı, 1993).

Bireysel psikolojinin öncüsü Adler'e göre, insanlar diğer bireylerle iletişim kurmak, ilişki kurmak için var olan bir sistemle oluşmuşlardır. Adler'in kişilik kuramının kavramlarından ana olarak sayılan sosyal ilgi kavramı Almandada "gemeinschaftsgefühl" olarak isimlendirilmiştir. Türkçe çevirisi ise sosyal ilgi şeklinde olmuştur.. Genç yetişkinlik dönemi, gencin yaşamını birlikte sürdüreceği bireyi bulma uğraşısı içerisine girdiği bir dönemdir. Sosyal ilgi kavramı, sosyallik duygusu veya insanlarla beraber olma duygusu anlamına gelmektedir. Bu kavram; dostluk, anlayış, sempati, işbirliği, dayanışma, tolerans, karşıdaki ile özdeşim kurabilme yeteneği, ilgi kavramlarını beraberinde getirir. Sosyal ilgi, Adler'in "yaşam görevleri" (life tasks) ismini koyduğu arkadaşlık, aşk ve iş ilişkilerinde etkilidir (Ansbacher, 1991, s.28; Leak, 1991, s.136). Adler'in life task kavramından demek istediği şey bireylerin hayatında kurdukları ilişkidir(Akt. Soyer,2004). Adler'e göre, kişinin hayatındaki ilişkileri kişiliğinin oluşmasında önemli bir yerini oluşturur. Hatta toplumsal ilginin yansıması yaşam görevleridir. Genç yetişkinlerin bu dönemde kurduğu ilişkiler hem gelişimsel görevlerini başarıyla yerine getirme hem de psikolojik açıdan genci destekleme adına büyük önem taşımaktadır. Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkileri düşünüldüğünde; ilişkisini olumlu bir şekilde uzun süre devam ettirebilen öğrenciler varken kısa sürede biten olumsuz sonuçlanan ilişkilerle de karşılaşabilmektedir. Bazı öğrenciler ilişkilerinden doyum alırken, bazıları doyumsuzluk yaşamakta; doyumsuzluk yaşanmasına rağmen devam eden ilişkilerin yanı sıra, doyuma rağmen biten ilişkiler de olabilmektedir. Yakın ilişkiler, kişileri sosyal, duygusal ve akademik açıdan durumlarını, kimlik ve kişilik gelişimleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Sarı 2008). Bireylere yadsınamaz bir sosyal katkı sağlamaktadır (Connolly ve Konarski, 1994). Bu da şu şekilde yorumlanabilir; yaşamdaki ilişkiler her alana etki edebilir.

Sosyal ilgi ve eylemlilik düzeyinin İlişki istikrarının ve ilişki doyumu üzerinde etkisinin olup olmadığı bilimsel anlamda bilinmemektedir. Bu çalışma, bu dört kavramın arasındaki ilişkiyi ve ilişkinin gidişatını ve potansiyelini çıkarmak bakımından önemli sayılabilir. Sosyal ilginin az araştırılan bir kavram olduğu söylenebilir. Eylemlilik kavramının sosyal ilgi üzerindeki etkisi konusunda alan yazında herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu araştırmayla bireylerin romantik ilişkilerinde takıntıları tavırların net bir şekilde anlaşılmasına katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Bireylerin bu dönemde yaşadığı ilişkiler gelecekte kuracakları ilişkiler açısından yol gösterici olabilir.

Türkiye’de daha önce bireylerin eylemlilik, sosyal ilgi, ilişki doyumu ve ilişki istikrarı değişkenlerinin birbirlerine etkisi üzerinde araştırma yapılmaması sebebiyle de alanyazına katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

1.2.Amaç

Bu araştırmanın temel amacı, eylemliliğin ve sosyal ilginin ilişki istikrarını ve ilişki doyumunu yordayıp yordamadığını incelemektir. Ayrıca eylemliliğin sosyal ilgi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olup olmadığı da incelenmiştir. Aynı zamanda, katılımcılardan elde edilen veriler üzerinde sosyal ilginin ve eylemlilik düzeylerinin dağılımını belirlemek, bu araştırmanın amaçlarındandır.

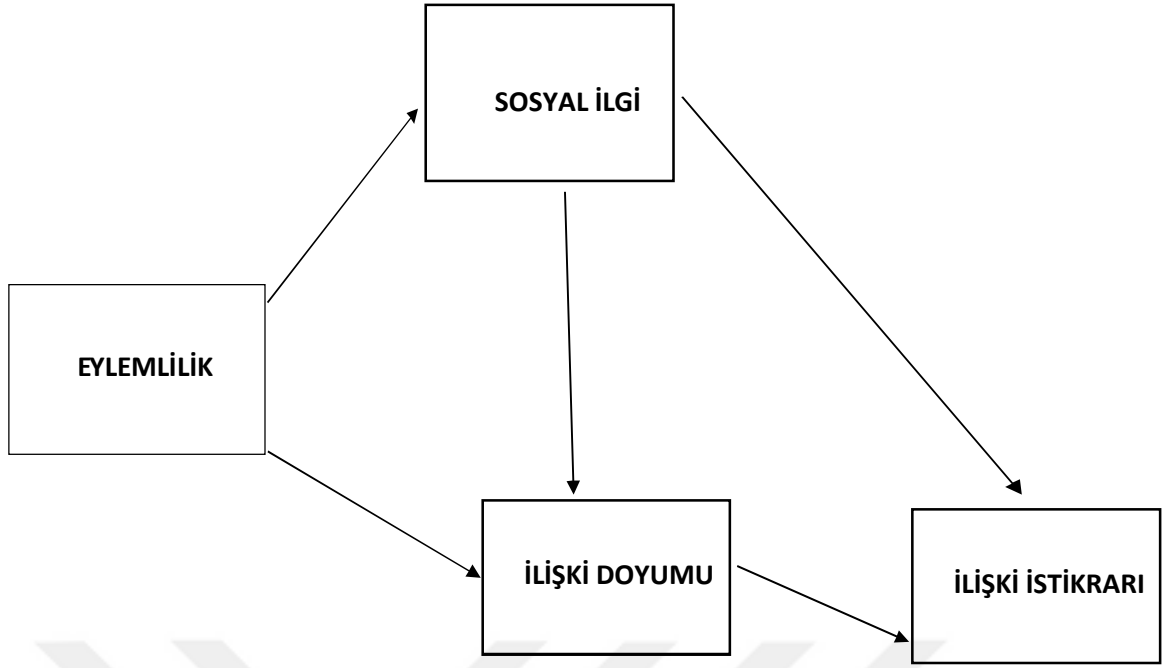
Bu amaçlara uygun olarak aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Katılımcıların eylemlilik düzeyi cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
2. Katılımcıların sosyal ilgi düzeyi cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
3. Katılımcıların ilişki doyumu düzeyi cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
4. Katılımcıların ilişki istikrarı düzeyi cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
5. Katılımcıların eylemlilik düzeyi sosyal ilgi düzeyini yordamakta mıdır?
6. Katılımcıların eylemlilik düzeyi ilişki doyumu düzeyini yordamakta mıdır?
7. Katılımcıların eylemlilik düzeyi ilişki istikrarı düzeyini yordamakta mıdır?
8. Katılımcıların sosyal ilgi düzeyi ilişki doyumu düzeyini yordamakta mıdır?
9. Katılımcıların sosyal ilgi düzeyi ilişki istikrarı düzeyini yordamakta mıdır?

Bu durumda, kurulan Path Modeline ilişkin hipotez modelden bahsetmek, araştırmanın daha rahat anlaşılmasını katkı sağlayacaktır.

Hipotez Model: Hipotez modele ilişkin içsel (bağımlı) değişken ilişki doyumu ve ilişki istikrarıdır. Dışsal (bağımsız) değişken ise eylemliliktir. Aracı (mediator) değişken ise sosyal ilgidir.

İlişki doyumu ve İlişki istikrarı ile eylemlilik ilişkisinde sosyal ilginin aracı(mediator) rolüne ilişkin bir model tanımlanması amaçlanmış ve modelin ana hatları aşağıda sunulmuştur.

Şekil 1.1. Hipotez Kavramsal Model

Hipotez modelde tanımlanan ilişkiler aşağıda açıklanmıştır.

- Eylemlilik ilişki doyumunu ve ilişki istikrarını hem doğrudan hem de sosyal ilgi üzerinden dolaylı olarak yordamaktadır.
- Sosyal ilgi ilişki doyumunu ve ilişki istikrarını doğrudan yordamaktadır.
- Eylemlilik sosyal ilgiyi doğrudan yordamaktadır.

1.3. Önem

Bireyler başka insanlarla ilişki kurmak üzerine var olan bir potansiyelle dünyaya gelmiştir. Özellikle yetişkinliğe geçiş döneminde birey yaşamını birlikte sürdüreceği kişiyi bulma uğraşısı içerisine girdiği bir dönemdir. Yaşanılan ilişkiler bireyler olumlu veya olumsuz etkiler. Bazı bireyler ilişkilerinden doyum alırken, bazıları doyumsuzluk yaşamaktadır. Son zamanlarda ilişkiler kısa sürede son bulmakta bu yüzden ilişki istikrarını etkileyen değişkenleri belirlemenin ikili ilişkilerde önemli olacağı düşünülmektedir. Alanyazında üniversite öğrencilerinin yaşadıkları ana sorunlardan birinin romantik ilişkiler olduğu vurgulanmakta (Atik ve Yalçın, 2010; Karataş ve Gizir, 2013; Küçükarslan, 2011; Topkaya ve Meydan, 2013) ve üniversitede okuyan bireylerin Üniversitenin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezleri'ne en önemli başvuru

sebebinin romantik ilişkilerde yaşanan zorluklar olduğu belirtilmektedir (Doğan, 2007). Kişinin eylemliliği ve sosyal ilgisinin ilişkiden aldığı doyumunu, ilişkiyi sürdürüp sürdürmemesini, ilişkiye yapacağı yatırımı etkileyebileceği düşünüldüğünden, bu araştırmayla ilişki istikrarı konusunda ilişki psikolojisi alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. İlişki doyumunu ve ilişki istikrarını bu değişkenlerin yordamakta olup olmadığının tespit edilmesi önleyici çalışmalar yapılmasına da imkân sağlayabilir.

Romantik ilişkiler, bireylerin sosyal, duygusal ve akademik gelişimleri, kimlik ve kişilik gelişimleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Sarı 2008). Sağlıklı bir romantik ilişki bireylerin özgüvenini arttırmaktadır (Larson, 1988). Birey ait olma, sevgi, saygı, ait ve güvenlik ihtiyacını yakın ilişkiler ile karşılayabilmektedir. Bireyin ilişkisinden elde ettiği doyum ile mutlu olmasına olanak sağlamaktadır (Doğan, 2012). İlişki istikrarı konusunun ele alınmasıyla da bireylerin sağlıklı ilişkiler kurmasına yardımcı olmak amaçlanmaktadır çünkü ilişkilerde incinir ilişkilerde iyileşilir.

1.4. Varsayımlar

Eylemlilik, sosyal ilgi ve ilişki istikrarı kavramlarının birbirlerine etkisine düşünüldüğünde en uygun bulunan grubun yetişkinliğe geçiş yılları olduğu düşünülmüştür. Bu bilgiler ışığında bu çalışmada en riskli grubun üniversite öğrencileri olduğu varsayılacaktır ve araştırma grubu 18-32 yaş arası üniversite öğrencilerinden seçilecektir. Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin ölçek sorularını içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma evrenini Türkiye'deki 18-32 yaş arasındaki bireylerden, örneklemini ise Kırıkkale, Kayseri, Ankara illeri ve Türkiye geneli online olarak 18-32 yaş arası bireyler oluşturmuştur. Araştırma sonuçları verilerin toplandığı örnekleme sınırlıdır. Bunun yanında sonuçlar, çalışmada kullanılan ölçeklerin güvenilirlik ve geçerlilikleri ile sınırlıdır. Araştırmada araştırmacıdan, örneklem grubundan ve araştırma ortamından kaynaklanan sınırlılıklar olabilir.

1.6. Tanımlar

İlişki Doyumu ve İstikrarı: Araştırmanın konusunu oluşturan ve araştırmanın bağımlı değişkeni olan ilişki doyumu ve istikrarı, kişilerin yaşadığı ilişkiden ne derecede memnun olduğunu ve bunu sürdürebilmesi anlamına gelen kavramdır. İlişki doyumu arttıkça ilişkiden alınan mutluluk artar ve bu mutluluğun devam edebilmesi için partnerler ilişkiyi sürdürme eğilimi gösterirler bu da istikrarı sağlar.

Sosyal İlgisi: Araştırmanın konusunu oluşturan bir diğer değişken sosyal ilgidir. Bireylerin toplumla iç içe geçerek ilişki kurma potansiyelidir. Sosyal ilgi kavramına ebeveynçocuk ilişkisi temel oluşturur. Dünyaya geldiği an ebeveyn veya bakım sağlayan kişi ile ilk bağ sosyal ilginin temelidir. Yaşantı devam ettikçe toplumla özdeşleşmek, sosyalleşmek ve bunu sürdürmek isteği sosyal ilgidir.

Eylemlilik (Agency): Araştırmamızın konusunu oluşturan bir diğer ve son değişken ise eylemliliktir. Kişinin kararlarında özerk olup sorumluluklarını alabilmesidir. Yaşamında iradesini ön plana çıkaran, amaçlarını kendi istekleri doğrultusunda belirleyen bireyler eylemliliği yüksek bireylerdir.

BÖLÜM 2

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, ilişki doyumu, ilişki istikrarı, etkileşim kuramı, karşılıklı bağlanım kuramı, yatırım modeli, Johnson'un üçlü bağlılık modeli, sosyal mübadele kuramı, bağlanma kuramı, yetişkinlikte bağlanma, sosyal ilgi ve eylemlilik ile ilgili kuramsal olarak eylemlilik, insan eylemliliği, kişisel eylemlilik, eylemlilik ile ilgili araştırmalar ele alınmıştır.

2.1. İlişki Doyumu ve İlişki İstikrarı

Sosyal bir varlık olarak her birey, bulunduğu sosyal hayatı içinde farklı düzeylerde ilişki kurmaya gereksinim duymakta, yakın ilişkiler kurmaya ve başkalarıyla birlikte yaşamını sürdürmeye çalışmaktadır. Romantik ilişkiler ise bireyler için hem en hassas, anlamlı, önemli ve özel ilişkiler olarak söylenirken, bir yandan da en stresli ve en hüzün verici ilişkiler olarak da dikkati çekmektedir. İlgili alanyazında, sağlıklı romantik ilişkilerin bireylerin sosyal, duygusal kişisel ve cinsel gelişimini olumlu yönde desteklediği, sağlıksız romantik ilişkilerin ise bireylerde yoğun strese, içsel karmaşalara ve kişinin kendisine verdiği değerinin düşmesine neden olduğu belirtilmektedir (Cann, Mangum ve Wells, 2001; Greca ve Harrison, 2005; Kashdan, Volkmann, Breen ve Han, 2007).

İlişkiler hakkında yapılan araştırmalarda fark yaratan Gottman ve Levenson (1999) ise, bir ilişkinin çiftler için doyum sağlayıcı ve istikrar içinde sürmesinin etkenlerini saptamışlardır. Gottman ve Levenson'a (1999) göre bu özellikler; "Benzeyen çatışma stiline var olması; anlaşılmayan konularda etkin iletişim sağlayıp konuşabilmek; önleyici iyileşmelerin olması; şiddetli bir giriş yerine yumuşak girişler; öç almaktansa karşıdaki kişiyi anlama; olumsuz duyguların sonlanması ve olumlu hislere sahip olunması(olumlu/olumsuz dengesinin aynı ya da 5/1 sınırında olması)" biçiminde söylemek yerindedir(Akt. Avcı, 2013, s. 35).

Aşk, sadece yaşamı iyileştirdiği ya da güzelleştirdiği için değil, ciddi bir hüzün ve duygusal olarak yaralanmanın temeli olarak yaşamı karamsarlaştırdığı için de üzerinde durulması gereken önemli bir konu alanı olmaktadır (Berscheid, 1999). Hendrick (1988) romantik ilişkinin sağlıklı bir biçimde sürdürülebilmesi için ilişki doyumunun ön şart olduğunu belirtmiştir. Bunlara paralel bir şekilde Taylor, Peplau ve Sears (2003), bir

romantik ilişkinin istikrarını belirleyecek en önemli etkenin ilişkiye bağlanım ve ilişki doyumu olduğunu ileri sürmektedir.

İlişki doyumu kavramı bireylerin ilişkiden elde ettiği kazançları olumlu olarak değerlendirmesidir (Le ve Agnew, 2003). Kişiler için önemli problemlerden biri doğru bir romantik ilişki yakalayabilmek ve bundan tatmin elde edebilmektir. Romantik ilişkinin oluşabilmesi için doğru bireyle rastlaşmak, doğru zaman, gayret, şans vb. birçok faktörün olması gerektiği gib bir şekilde ilerliyor olması gerekmektedir (Kaile ve Cavanuagh, 2015).

Hawkins'e (1968) göre ilişki doyumu; ilişkinin bütün durumları göz önüne alındığında; öznel mutluluk ve memnuniyet hisleri şeklinde açıklanır. Rusbult (1983) ise ilişki doyumunu, "partnere karşı hislerin olumlu olması ve ilişki çekim durumunun bireylerarası bir değerlendirmesi" şeklinde açıklamıştır. Romantik ilişkilerdeki doyumsuzluk ise Rusbult (1980) tarafından geliştirilen Yatırım Modeli ile açığa kavuşturulmuştur. Rusbult, Zembrodt ve Gunn (1982) kişilerin doyumsuzluk yaşadıklarında buldukları reaksiyonları dört başlıkta toplamışlardır. Bunlar; ayrılma, dile getirme, bağlılık ve ihmaldir. Ayrılmak, ilişkiyi sonlandırmak ya da devamlı bir biçimde zarar verici hareketlerde bulunmak anlamına gelir. Örneğin; partnerle yaşanan ev dışında farklı bir eve çıkmak, ayrılma tehdidinde bulunmak, boşanmak, arkadaş olmaya karar vermek gibi (Akt; Çırakoğlu ve Tezer, 2010). İlişki doyumunu ve ilişki istikrarını etkileyen dört koşul aşağıdaki Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Doyum ve İstikrarı Etkileyen Dört Koşul

	<u>İstikrarlı İlişki</u>	<u>İstikrarsız İlişki</u>
<u>Doyum Yüksek</u>	Kazanç=Karşılaştırma Düzeyi>Seçenekler karşılaştırma düzeyi	Kazanç=Karşılaştırma için Düzeyi<Seçenekler için karşılaştırma düzeyi
<u>Doyum Düşük</u>	Kazanç<Karşılaştırma Düzeyi>Seçenekler karşılaştırma düzeyi	Kazanç<Karşılaştırma için Düzeyi>Seçenekler için karşılaştırma düzeyi

İlgili alanyazın incelendiğinde ilişki doyumunu ile alakalı birçok sayıda çalışma mevcuttur. İlişki doyumunun çalışıldığı alanyazındaki araştırmalara göz atıldığında birden fazla değişken ile ilişkisinin çalışıldığı görülmüştür. İlişki sürecinde önemli bir yeri olan ilişki doyumuna etki eden etkenlerin tespit edilmesinde bu çalışma önemli bir konuma sahiptir. Bu çalışmada ilişki doyumunu ve istikrarı kavramı, eylemlilik ve sosyal ilgi üzerinden ele alınmıştır.

Şimdiye kadar, ilişkiler ve özü birden fazla çalışmacı aracılığıyla araştırılmıştır(Buehler ve Wells, 1981; Collins, 2003; Collins, Welsh, ve Furman, 2009; Sternberg, 1986). Romantik ilişkiler dendiğinde akla genellikle aşk gelirken, romantik ilişki destek, bağlanma ve ait olma gibi kavramları da içermektedir (Terzi ve Özbay, 2016). Romantik ilişkilerle hakkında en geniş tanımlama Collins'e (2003) tarafından yapılmıştır. Collins (2003) romantik ilişkiyi her iki partnerinde kendi isteği ile oluştuğu ve her iki tarafında onayladığı bir ilişki çeşidi şeklinde belirtmekte ve romantik ilişkinin diğer ilişkilerden farklı beş özelliği olduğuna vurgu yapmaktadır. Bu farklardan ilki "katılım"dır. Katılım, gençlerin flörtünün olup olmadığını, flört etmeye başlamanın ise kaç yaşındayken olduğu ve ne kadar sık olduğu, ne kadar aralıklarla olduğunu belirtir. Bir diğeri ise "eş seçimi"dir. Bu özellik kişilerin kimler ile yakın ilişki içinde olan deneyimleri içinde olduğunu belirtir. Diğer bir özellik "ilişki içeriği"dir. İlişki içeriği, romantik ilişki içinde yapılan etkinlikler ve aktiviteleri tanımlar. "İlişki kalitesi" ile anlatılan özellik ise, ilişkiden yararlı deneyimler kazanmayı belirtir. Beşinci özellik ise

ilişkinin “duygusal ve bilişsel süreçleri” biçiminde açıklanan özellik ise ilişkiyi başka ilişki çeşitlerinden farkını gösteren, ayıran beklentiler, duygusal reaksiyonlar, algılayışlar, semalar, partnere ve ilişkiye yapılan atıflardır. Birçok insanı ilgilendiren aslında tanımlar ya da karmaşık modellerden çok, doyumun yararı ve anlamıdır. Doyumu önemli yapan şey, ilişkilerin gerçekten sürüp sürmeyeceği ya da bitip bitmeyeceğiyle ilişkilendirilebilmesidir. Doyum romantik bir ilişkinin kalitesi ya da iyiliği ile ilgili bir barometre görevi görür (Hendrick, 2004/2009). Sabatelli (1988) ilişki doyumunu, kişinin istekleri ile partnerinin yaptıkları arasındaki ilişki şeklinde ifade etmiş ve ilişki doyumunu ilişki istikrarı, niteliği ve uyumu ile paralel bulmuş, bunların birbiri yerine kullanılabilecek terimler olduğunu öne sürmüştür. Buna göre yakınlık; yakınlık duygularını ve ilişkideki sıcaklığı ifade etmektedir. Tutku ile anlatılmak istenen, romantizm, fiziksel çekim ve cinsellikdir. Karar, romantik bir partnerde karar kılma, onu sevmeyi seçme anlamına gelmektedir. Bağlılık ise, sadakati ve ilişki devam ettirme sürecini ifade etmektedir.

Romantik ilişkilerde aşk, romantik yakınlığın derecesini gösterir (Roscoe, Diana ve Brooks, 1987). Kişilerin kendisinde olan aşk stilleri de kendilerinin hislerini ve özellikle de içinde buldukları ilişkisinden kazandıkları doyuma etki etmektedir. Birçok araştırma, tutkulu aşk stiline ilişkin ilişki doyumunu ile (Meeks, Hendrick ve Hendrick, 1998; Hendrick, Hendrick ve Adler, 1988; Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2004), bireyin duygusal açıdan partnerine yakın hisler içinde olması, kendisini yaşam dolu hissetmesi ve rahat olması ile (Kanemasa, Taniguchi, Daibo, Ishimori, 2004) olumlu yönde bir ilişki içinde yaşadığını ifade etmektedir.

İlgili alanyazın incelendiğinde, üçgen aşk kuramının ifade ettiği bileşenlerin ilişki doyumunu ile ilişkisini ele alan araştırmalar bulunduğu göze çarpmaktadır. Bu çalışmalardan biri olan Sternberg’in (1986) gerçekleştirdiği araştırma sonucunda, üçgen aşkı oluşturan yakınlık, bağlılık ve tutku boyutlarının, ilişki doyumunu ile yüksek oranda ilişkili olarak ortaya konmaktadır. Benzer şekilde Acker ve Davis (1992), Engel, Olson ve Patrick (2002), Lemieux ve Hale (1999; 2000), Madey ve Rodgers (2009) ve Sternberg (1997) yaptıkları çalışmalarda aşk bileşenleri ile ilişki doyumunu arasında istatistiksel veri biçiminde olumlu yönde anlamlı ilişkiler bulunduğunu belirtmektedirler. Benzer olarak Brezilya (Cassepp-Borges ve Teodoro, 2007), Hollanda (Overbeek, Ha, Scholte, Kemp ve Engels, 2007) ve Güney Kıbrıs (Panayiotou, 2005) gibi farklı ülkelerde gerçekleştirilen araştırmalarda da ilişki doyumunu ile aşk bileşenleri arasında pozitif yönlü ve istatistiksel açıdan anlamlı ilişkilerin var olduğu vurgulanmaktadır. Paralel olarak

olarak Soloski, Pavkov, Sweeney ve Wetchler, (2013) yaptıkları araştırmada, aşk ile ilişki doyumu arasında olumlu yönde anlamlı ilişkiler bulunduğunu ortaya koymaktadırlar. Pines (2010), sevgiliyi idealize etmenin “kendini gerçekleştiren kehanet” mantığında hareket ettiğini belirtmektedir. Pines’e göre sevgililer, birbirlerini ne kadar idealize ederlerse, birlikte kalma ihtimalleri de da o kadar yüksektir. Bu sebeple, ilişkinin başında birbirlerini daha çok idealize eden bireylerin, aşktan aldıkları doyumun daha yüksek olacağı tahmin edilmektedir. Buna paralel olarak Swami ve Allum (2012), yaptıkları bir çalışmada şuanda bir romantik partneri olan bireylerin partnerlerini idealize etme eğiliminde olduklarını ancak eski partnerlerini ise değersizleştirdiklerini ortaya koymaktadırlar. Böylelikle, bu algısal stratejilerin mevcut ilişkilerdeki bağlılığı korumaya hizmet edeceğine vurgu yapmaktadırlar.

Ergenlikle başlayan, yetişkinlikle birlikte yakınlık kurulan arkadaşların yerini romantik partnerler almaya başlar. Romantik ilişki yaşama ihtiyacının iki işlevi olduğundan söz edilir. Bunlardan ilki yakınlık ihtiyacının giderilmesi, ikincisi ise kişilik gelişimi için katkı sağlamasıdır (Atak ve Taştan, 2012). Maslow (1970)’a göre ihtiyaçlar hiyerarşisinin en tepesinde yer alan kendini gerçekleştirme, bireyin kendini sevmeye ve sevebilme becerisini ifade eder. Son üç yıl içinde romantik ilişki yaşayan ve yaşamayan bireylerle yapılan bir araştırmada ilişki yaşayan bireylerin, yaşamayanlara göre kendilerini gerçekleştirmiş oldukları sonucu ortaya çıkmıştır (Dieich, 1978; Akt. Pines, 2010). Romantik ilişki yaşayan ve yaşamayan öğrencilerin on hafta boyunca izlendiği boylamsal bir çalışmada, romantik ilişki yaşayan öğrencilerin yaşamayan öğrencilere göre daha özgüvenli ve daha yüksek benlik kavramlarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Aron ve ark., 1995). Brehm’e (1992) göre de bireyin benlik algısına ilişkin değerlendirmeleri yakın ilişkilerden etkilenmektedir. Yakın ilişkilerde kişinin bu algı ve değerlendirmeleri sonucu, kişilerde ilişkisel benlik saygısı, ilişkiye saplanma ya da ilişkisel depresyon gelişmektedir Bireylerin kendilerine ilişkin algıları, yakın ilişkilerinin başlayıp sürdürülmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Snell ve Finney (1993) araştırmasında ilişkisel benlik saygısı yüksek kişilerin ilişkilerinden daha çok doyum elde ettiklerini, ilişkiyi sürdürmede başarılı olduklarını ve ilişkilerinde daha sadık bir tutum sergilediklerini saptamıştır. Odacı (1994) araştırmasında benlik saygısı ve romantik ilişkiler kurma arasında pozitif, benlik saygısı ve yalnızlık arasında ise negatif ilişki sonucunu bulmuştur. Eser Çimen (2007) çalışmasında ilişki doyumu, ilişki yatırımı ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Erikson (1959), yakınlık kurabilmek için kendimizi iyi tanımamız yani benlik duygumuzun güçlü olması gerektiğini savunmuştur (Akt. Pines, 2010). Kacerguis ve Adams (1980)'ın bireylerin öz kimlikleri ve ilişkilerindeki yakınlığı ölçen araştırmalarında Erikson'un bu savını destekleyen sonuçlar çıkmıştır.

Bireylerin yaşadıkları romantik ilişkilerin niteliği hayatlarının diğer alanlarından aldıkları doyumun doğru yönde etkilemektedir (Carroll ve Doherty, 2003). Yapılan araştırma sonuçlarına göre romantik ilişkiden alınan doyumun yüksek olması bireylerin hayatlarındaki stresin azalmasını sağlarken, mutluluk düzeylerini yükseltmektedir ayrıca zor hayat şartlarına karşı dayanıklılıklarını arttırmaktadır (Kirby, 2005; Akt. Çelik, 2014, Bradbury, Fincham ve Beach, 2000) Yani ilişki doyumunun kişilerin iyilik halleri, genel yaşam doyumları, üretkenlikleri ve ayrılma oranlarında hem birey olarak hem de çift olarak etkisi vardır. (Fincham ve Beach, 2010, Neto ve Pinto, 2015, Proulx, Helms ve Buehler, 2007).

2.1.1. Etkileşim Kuramı

Thibaut ve Kelley (1959) tarafından ilişki doyumunun kuramsal temelini Etkileşim Kuramı ortaya atılmıştır. Etkileşim Kuramı ana temasında, yakın ilişkiler içinde olan kişilerin ilişkilerine dair kıyaslama seviyeleri hakkında fikirler ortaya koymaktadır. Bu duruma göre kıyaslama düzeyi, romantik ilişkinin analizinin yapılabilmesi için yapılan bir standarttır ve ilişkide ne düzeyde doyum alındığında karar vermede kullanılan bir kavramdır. Bireylerin ilişkiden elde ettikleri sonuçların ağırlıklı bir ortalaması olan karşılaştırma düzeyi, doyum ve doyumsuzluk boyutunun nötr noktası olarak kabul edilir. Bireylerin ilişkiden elde ettikleri kazanımlar ile bu nötr noktasının üzerinde ise kişi ilişkiyi doyum verici olarak algılayacaktır. Bu duruma karşın, kazanımlar kıyaslama düzeyinin altında ise, kişi ilişkiyi doyumsuz olarak belirtilecektir (Akt. Günay, 2007). İlişki doyumunu ve bağlanma tarzları arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada, güvenli bağlananların, yaşadığı ilişkilerinden daha fazla doyum aldığı tespit edilmiştir (Sümer, 2006).

2.1.2. Karşılıklı Bağımlılık Kuramı

İlişki doyumunu kavramının değerlendirilmesi kıyaslama noktası ve seçenekler arası kıyaslama noktası biçiminde adlandırılan özellikler ile yapılmaktadır. *Kıyaslama düzeyi*, kişilerin ilişkileri için eylemleri öznel bakışlar ve deneyimler nihayetinde oluşup ilişki

içinde yaşanan doyum ve doyumsuzluk arasındaki ilişkiyi analiz etmede işlevsel olacak olan sınır çizgisini ifade etmektedir. Değerlendirme, belirlenen sınır çizgisinin üstünde ya da altında olma ile alakalıdır. Bir diğer söyleyişle sonuç, bu sınır çizgisinin üstündeyse ilişkide doyumun yüksek olduğu, sınır çizgisinin altında ise ilişkide doyumun düşük seviyede olduğunu göstermektedir. İlişki doyumunun analiz edilmesinde ikinci kriter diğer bir özellik şeklinde ele alınacak kavram *seçenekler arası karşılaştırma düzeyi*'dir. Kişinin içinde olabileceği farklı bir yakın ilişkiden alabileceği ilişki doyumuyla alakalı tahminlerinin kişinin o an da yaşadığı ilişkisinden sağladığı doyumla kıyaslama içermesidir. Bu özelliklerin değerlendirilmesinde, kişinin deneyimlediği ilişkiyi sürdürüp sürdürmeyeceği konusunda karar vermesi durumunu incelenmektedir(Thibaut ve Kelley, 1959). Sedikides, Oliver ve Campbell'in (1994), ilişkisi yaşamakta olan üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada öğrenciler ilişkilerindeki en önemli olarak kabul edilen ödüllerin arkadaşlık, sevinç, bağımsız olma, anlaşılma, kişinin kendisine yatırım yapması, kendisini geliştirmesi ve yüksek benlik algısı olduğunu belirtmişlerdir. Aynı çalışmada öğrenciler, ilişkilerindeki ödedikleri bedelin en önemlisi olarak ilişki ile alakalı yaşanan stres ve anksiyete, verdikleri fedakarlıkları, partnere karşı gelişim sağlayan ve ilerleyen bağlanma, geçirilen zaman, gayret ve kendilerini iyi hissetmemek, düşük benlik algısı olduğunu ifade etmişlerdir.

2.1.3. Yatırım Modeli

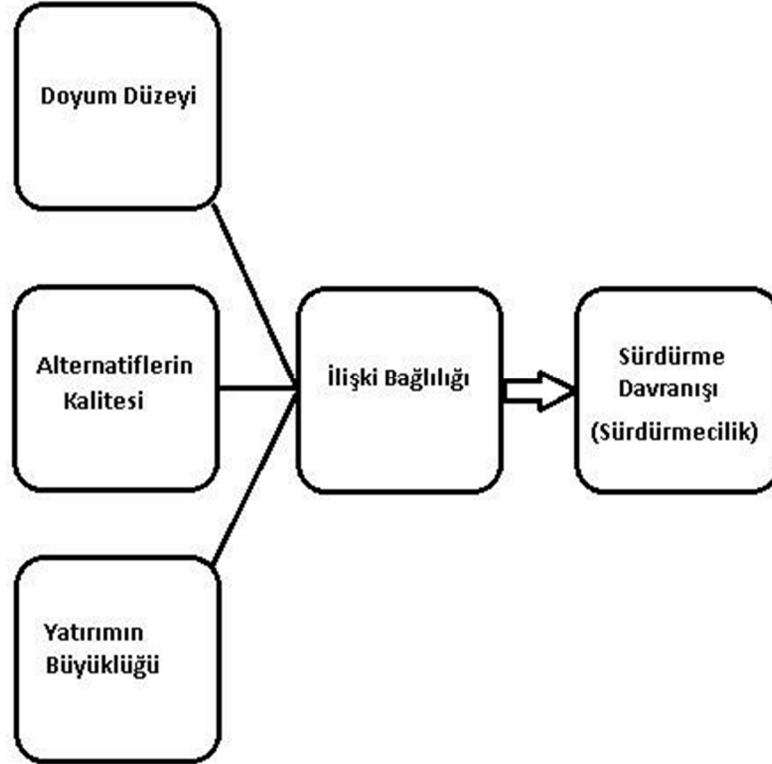
Rusbult (1980, 1983), aracılığı ile ilerletilen *Yatırım Modeli*, esasında karşılıklı bağımlılık kuramının temel olduğu kıyaslama düzeyi ve seçenekler arası karşılaştırma düzeyi kavramları üzerine inşa edilmiştir. Yatırım modelinde de karşılıklı bağımlılık modelinde olduğu şekilde ilişkiden sağlanan doyumun anlaşılmasında kıyaslama düzeyi, ilişkinin sürüp sürmeyeceğinin anlaşılmasında ise seçenekler arası karşılaştırma düzeyi kıstas olmaktadır. Bu modelde, ilişki doyumunun analiz edilmesi konusunda bireyin yaşadığı ilişkiden kazandığı kazanımların ve kıyaslama düzeyinin etkisi bulunduğu görülmüştür. Yatırım modelinde karşılıklı bağımlılık modelinin yanında, kıyaslama düzeyinin belirlenmesi konusunda kişinin yaşadığı ilişkiden ve geçmiş ilişki yaşantılarından elde ettiği kazanımları değerlendirmesinin ve etrafında olan başka ilişkileri incelemesinin etkisinin olduğu görülmektedir.

Karşılıklı bağımlılık teorisinin temel prensiplerinden yola çıkan Yatırım

Modeli'ne göre bireylerin ilişkilerine bağlılık geliştirmesi;

- a) Yüksek ilişki doyumu veya kişinin öncelikli ihtiyaçlarının (yakınlık ihtiyacı, birliktelik ihtiyacı, cinsellik) tam olarak karşılanıyor olması,
- b) Alternatif seçeneklerin kalitesinin düşük olması veya kişinin birincil gereksinimlerinin ilişki dışında karşılanamayacak olması (alternatif romantik ilişkilerin yeterli görülmemesi, arkadaşlar veya akrabaların ilişkide sağlanan doyumu sağlayamayacağı, bağımsız eylemlerin boşluğu dolduramayacağı vb. düşünceler),
- c) İlişki için yapılan yatırım miktarının fazla olması yani kişinin ilikiye fazlasıyla emek vermiş olması veya kişi için önemli ihtiyaçlarının ilişki içinde sağlanıyor olması, ilişkinin bitmesi durumunda herhangi bir şekilde kayıp yaşanacak olması (zaman, çaba, mal-kazanım, sosyal ağ vb.) faktörlerine bağlıdır (Rusbult, 1983; Rusbult, Drigotas ve Verette, 1994).

Yatırım modeline göre ilişki aşağıdaki şekil 2.1'de gösterilmiştir.

Şekil2.1.Yatırım modeline göre ilişki (Rusbelt, 2001)

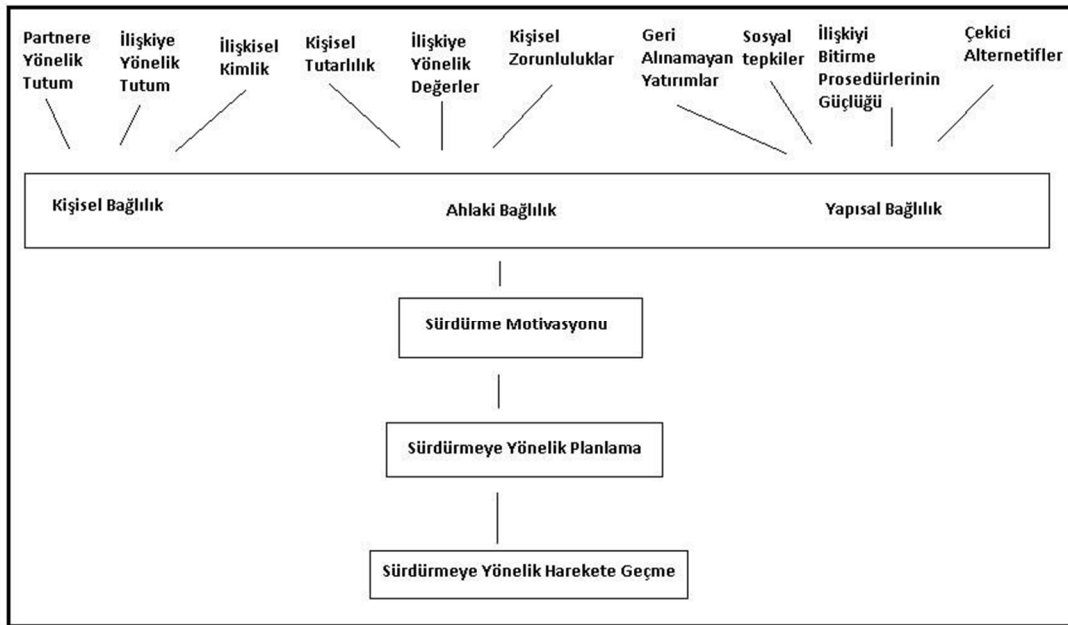
Yatırımlar, maddi ve manevi, somut veya soyut kavramlardan oluşabilir. Geçirilen yaşantı, paylaşılan anılar, verilen emek, harcanan zaman, kişinin ilişkinin devam etmesi için verdiği tavizler veya haklar, çift olarak sahip olunan sosyal statü, toplum baskısı, çocuklar, eşyalar, benlik algısı, mal veya para kişinin ilişkiye yaptığı yatırımları açıklayabilir. İlişki boyunca yapılan yatırımlar ve elde edilen kaynaklar, ilişkiyi kolayca terk etmeyi zor bir biçime getiren bağlayıcı faktörler arasında yer alabilir. Bu anlamda model, ilişkiye yapılan yatırım arttıkça ilişki istikrarında da artma olacağını ileri sürmektedir.

2.1.4. Johnson'un Üçlü Bağlılık Modeli

En popüler bağlılık modellerinden biri Johnson'ın (1973, 1991) üçlü bağlanım modelidir (tripartite model). Johnson için ilişkiye olan bağlılığın yapısal, kişisel ve ahlaki olmak üzere üç bileşeni vardır. Kişisel bağlılık modelde “sürdürmek istiyorum” sloganıyla tanımlanmıştır. Bu tür bağlılıkta partnerin çekiciliği, ilişkinin çekiciliği ve ilişki kimlik (sosyal konum olarak ilişki içinde olma durumu) önemlidir. Bu şartlarda kişi çok sevinçli ve tatmin olmuş olarak ilişkiyi devam ettirebilir, başkaları tarafından hiç de doyumsuz bulunmadığı halde ilişkiyi olumlu algılıyor olabilir veya ilişki içinde olma konumunun çekiciliği sebebiyle ilişkiye bağlılık gösterebilir (Johnson, 1999). Ahlaki bağlılık modelde “sürdürmeliyim” sloganıyla tanımlanmıştır. Bu tür bağlılıkta kişi ilişkiden ve partnerinden hoşnut olmayabilir, sürdürmeyi gerçekten istemeyebilir ama sürdürmesinin beklendiğini düşünerek devam eder. Ahlaki bağlılıkta kişi partnerini terk etmemeye karşı sorumluluk hissederek, evliliğin “ölüm bizi ayırana kadar” temeliyle veya kişisel istikrar duygusunu koruma isteğiyle ilişkiyi sürdürme ihtiyacı duyabilir. Yapısal bağlanmada ise bazı sosyal süreçlerin kişinin ilişki içinde kalma isteğini etkilediği vurgulanmaktadır. Bu anlamda partner dışındaki alternatiflerin kalitesi, ilişki sonlandırıldığında yaşanacak sosyal baskı ve bazı yasal prosedürlerin yaratacağı güçlükler ile ilişkiye yapılan geri alınamaz yatırımlar kişinin ilişki içinde kalmasında etkilidir. Bu tip bağlılık modelde “sürdürmek zorundayım” sloganı ile ifade edilmiştir (Johnson, 1999).

Johnson (1999) kişilerin ilişki sürdürmeye yönelik tutum geliştirme sürecini bu üç bağlanım bileşeninin bir fonksiyonu olarak görmüş ve Rusbult'un (Rusbult ve ark., 1991) uyumsal davranış mekanizması içinde tanımladığı çıkış/konuşma/bağlılık/umursamama (exit/voice/loyalty/neglect) modeli ile

açıklamıştır. Buna göre örneğin ahlaki ve yapısal bağlılık durumu ne olursa olsun ilişki kimliğinden mutlu ve partnerini çekici bulan birey ilişkisini orta düzeyde algılasa da “iletişim” yoluna giderek (ilişki danışmanlığı, çift terapisi veya doğrudan partnerle paylaşma) ilişkiyi sürdürmeye devam edebilir. Başka bir örnekte kişi ilişki kimliğinden ve ilişkinin kendisinden oldukça mutlu olduğu halde partnerini çekici bulmuyorsa “umursamama” yoluna giderek daha az duygu paylaşımı ile standartı sürdürecektir. Alternatif olarak, kişisel ve ahlaki bağlanım açısından düşük temelli birey yapısal bağlanım öğelerini “kabul edilebilir” kayıplar olarak gördüğü sürece “çıkış” a yönelecek, yani ilişkiyi sonlandıracaktır. Bu noktada yapısal bağlanım öğeleri bireyin vazgeçmesine olanak tanımayacak kadar katı algılanıyorsa kişi “kapana kısılmış” hissedecektir. Bu durumda durumu kabul ederek ilişkiye bağlı kalma çoğu zaman en iyi seçenek gibi görünür (Johnson, 1999). Johnson’un üçlü bağlanma modeli aşağıdaki şekil 2.2’de gösterilmiştir.

Şekil 2.2 Johnson'un üçlü bağlanma modeli

Kaynak: Johnson, 1999

2.1.5. Sosyal Mübadele Kuramı

Sosyal Mübadele Kuramı, Blau, Emerson ve Homans ile Thibaut ve Kelley'nin öncülüğünde geliştirilmiştir. Bu kuram, kişiler arası sosyal ilişkileri kaynakların

mübadlesi olarak ele almaktadır (Homans, 1958). Sosyal mübadele süreci ile ilgili ilk sistematik teoriyi

Homans ortaya atarken Sosyal Mübadele kavramını ilk kez Blau kullanmıştır. Bununla beraber Thibaut ve Kelley bireylerin elde etmeyi umdukları sonuçlara ulaşabilmek için etrafındaki diğer kişilerle iş birliği yaptıkları fikrini ortaya çıkarmışlardır. Tüm bu görüşlere dayalı olarak teorinin temel varsayımı insanların sosyal ilişkilerinde hep bir ödül beklentisi içinde hareket ederek sosyal ilişkilerini devam ettirdikleri düşüncesi ile özetlenebilir (Bedük ve Ertürk, 2015). Davranışçı yaklaşımın ifadesi olan olumlu pekiştirme ve ödül gibi süreçler de bu kuram tarafından kullanılmaktadır. İnsanlar yakın ilişki kurma sürecinde ödül ve olumlu pekiştireçler yoluyla başlangıçta yüzeysel olan ilişkiyi farklı bir boyuta taşıyarak derinleştirebilmektedir. Pekiştirmeler kesildiği anda ise partnerlerin ilişkiye ödedikleri bedel ve ilişkiden elde ettikleri ödüllerin azalması devreye girerek yakın ilişkileri şekillendirmektedir. Buna göre ilişkilerin sürmesi her iki tarafın da kazançlı olması ya da kazançlı olduğunu düşünmesi ile ilişkilidir (Bilgin, 2016). Yakın ilişkileri açıklamak için kullanılan kuramlardan birisi olan Sosyal Mübadele (Sosyal Takas) Kuramı'na göre bireyler ilişkileri devam ettiği müddetçe ödül ve bedel mübadlesi yaparlar. İnsanlar romantik ilişkilerinde daha çok ödüle ulaştıkları ya da ulaşabileceklerini tahmin ettikleri ve daha az bedel ödedikleri ya da daha az bedel ödeyeceklerini ön gördükleri ilişkileri sürdürmeyi tercih etmektedirler (Curun, 2006).

Ödül, kişinin ilişkisinden doyum sağlamasını arttıran, ilişkiden memnuniyeti oluşturan hoş giden davranışlardır. Bedeller ise kişinin ilişkisine yaptığı yatırım, harcadığı emek gibi kendisinden feragat etmesine neden olan, kaygı ve çatışmaya neden olan etmenler anlamına gelmektedir (Duran, 2010). Dolayısıyla çiftler arasındaki etkileşimlerde ödül -bedel karşılaştırması ile kazançların değerlendirilmesi ilişkinin sürekliliğini belirlemektedir (Kaynak, 2014). Sonuç olarak bireyler ilişkilerinde kazançlarını belirlerken ilişkilerinden elde ettikleri ödüllerden harcadıkları bedelleri çıkardıklarında geriye kalan kazançlarının ne kadar olduğuna bakarlar. Eğer bu kazanç umdukları kadar ve daha fazlaysa var olan ilişkilerini sürdürme eğiliminde olurlar (Duran, 2010) böylece ilişkilerde istikrarlılık sağlanmış olur.

2.1.6 Bağlanma Kuramı

Bowlby (1973, 1980, 1982) tarafından geliştirilen bağlanma kuramı daha sonra Ainsworth'un yaptığı araştırmalarla genişletilmiştir. Bebeğin ona bakım sağlayan kişiden

ayrılmaya ve bakım sağlayan kişi ile tekrardan bir araya gelindiğinde verdiği tepkiler ile bebeğe yabancı olan bir konumda sergilediği etrafı anlama hareketlerini temel alan “Yabancı Ortam” yöntemi ile Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall (1978), bağlanma davranışında bireysel farklılıklar oluşabileceğini ifade etmiştir. Bebeklerde bağlanma türlerinin üç şekilde olduğunu söylemiştir.

Bunlar ise güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınan bağlanma stilleridir.

Güvenli Bağlanma; Güvenli bağlanmış olan bebekler çevrelerini tanırken, annesini ya da bakım sağlayan kişileri sorun yaşadığı zamanlar geri gelebileceklerini bildikleri için bakım veren kişiye güvenirlere. Bakım veren kişiyi tekrardan gördükleri zaman öfkelenmezler. Annelerinin yokluğunda zaman zaman bu durumdan rahatsızlık olsalar da ağlayıp mutsuz olmazlar, farklı bir kişi ile ilişki kurabilirler. Ayrılığın ardından anne geri döndüğünde güvenli bağlanan bebekler onu mutlulukla karşılar, sıkıntı yaşadıklarında bakım verenden yakınlık ararlar. Kolayca sakinleştirilir ve anne bebekle aynı yerde olduğu sürece aktif olarak çevrelerini keşfetme ile ilgilenirler.

Kaygılı-Kararsız Bağlanma; Kaygılı-kararsız bağlanma stilinde olan bebekler anneleri odadan çıktığında gözle görülür ölçüde aşırı üzülür. Annesi döndüğünde zıt tepkiler verir. Omnu gördüğünde mutlu aynı zamanda da sinirlidir. Sakinleşmesi zaman alır. Bebek sakinleştiği zaman bile bu kalıcı değildir. Birkaç saniye sonra annesini öfkeyle iter, kucağından iner ve gözyaşlarına boğulur. Anneden ayrılmak ve çevreyi keşfetmek istemezler. Kaygılı-kararsız bağlanan bebeklerin bakım verenleri bebeğin istek ve ihtiyaçları karşısında genellikle tutarsız davranışlar gösterirler.

Kaçınan Bağlanma; Kaçınan bağlanan bebekler annesi olan veya bakım veren kişi odadan çıktığında hiçbir şey olmamış gibi davranır. Anne olmadığı zaman rahatsızlık belirtisi göstermez, ayrılıktan rahatsız olmuyor görünür. Ayrılığın ardından anneye yeniden bir araya geldiklerinde yakınlıktan ve etkileşimden kaçınır, anneye ilgilenmeyip dikkatlerini başka nesnelere yöneltirler. Kaçınan bağlanan bebeklerin bakım verenleri, genellikle bebeğin fiziksel temas isteğini reddetmekte ya da ihtiyaçlarını karşılamak yerine onları başka şeylere yönlendirmektedirler.

Hazan ve Shaver (1987) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda; güvenli bağlanma stilinde olan kişilerin romantik ilişki deneyimledikleri kişiye güven duydukları, ilişki doyumlarının farklı bağlanma stilindeki kişilere daha yüksek bulunduğu görülmüştür. Kaygılı-kararsız bağlanma stilindeki bireylerin duygusal iniş çıkışların daha fazla görüldüğü, ilişkilerinde saplantılı davranışlarda

buldukları görülmüştür. Kaçınan bağlanma stilinde olan bireylerin ise yakın ilişkiler oluşturma ve romantik ilişki içinde olunan bireye karşı güvenmekte güçlük çektiklerine dair sonuçları tespit etmişlerdir. Meyers ve Landsberger de (2002) güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin ilişki doyumlarının yüksek, kaçınan ve kararsız bağlanma stiline sahip kişilerin ilişkiden aldıkları doyumların düşük bulunduğu yönünde paralel sonuçlar tespit etmişlerdir. Amır Levine ve Rachel Heller(2010) “Bağlanma” adlı kitabında ise bu sonuçlara paralel olan sonuçlardan bahsetmektedir. Bağlanma stillerinin ve ilişki doyumunun işlendiği çalışmalarda bu çalışmalara paralel olarak Stackert ve Bursik de (2003) güvenli bağlanma stilinin bulunan kişilerin yakın ilişkilerden sağladığı doyumun güvensiz bağlanma stilinin (kaygılı-kararsız, kaçınan) bulunduğu bireylere göre ilişki içinde sağladıkları doyumun daha yüksek olduğu sonucunu tespit etmişlerdir.

İlişki doyumu ile alakalı birden fazla çalışmada ilişki doyumu ile ilişkisi olan birçok değişkenle incelenmiştir. Campel (1976), yaptığı çalışmada ilişkiden alınan doyumun kişilerin mutluluğu ve öznel iyi oluşları üstünde önem arz eden bir etken olduğunu ifade etmiştir. Alanyazında ilgili çalışmalarda ilişki doyumunun, bağlanma (Feeney, 2002), çatışma çözme (Kurdek, 1994), stresle baş etme(Greeff ve Malherbe, 2001), problem çözme becerileri ve ilişki inançları (Metts ve Cupach, 1990) gibi değişkenlerle daha fazla çalışıldığı saptanmıştır. İlişkilerin devam etmesi durumunda ilişki doyumu konusunda önem arz eden bir ayırt edici olduğu tespit edilen çalışmalar bulunmaktadır(Hendrick, 1988; Hendrick ve diğ., 1988).

2.1.7. Yetişkinlikte Bağlanma

Bowlby (1969) bireyin hayatının ilk zamanlarındaki bakım veren kişi ile olan yaşadıklarının kişiliğinin ve sosyal ilişkilerinin ana temasını oluşturmada temel oluşturduğunu belirtmiştir. Bu fikri baz alan çalışmalarda, yukarıda verilen Ainsworth ve arkadaşlarının (1978) ileri sürdükleri üç bağlanma stilini yetişkin bağlanması biçiminde açıklamışlardır. Bu çalışmalardan Main, Kaplan ve Cassidy (1985) bebeklik döneminde oluşan bağlanmanın olduğu gibi yetişkin bağlanmasının da güvenli, kaçınan, kaygılı-kararsız şekilde üç başlıkta incelenebileceğini ifade etmiştir. Hazan ve Shaver de (1987) bu sonuçlara paralel olarak romantik ilişkilerin de tıpkı bebeklikte oluşan bir bağlanma şekli gibi olduğunu, bebeklik zamanında oluşan ve gelişen bağlanma stilleri ile yetişkinlik dönemine gelindiği zaman

deneyimlenen romantik ilişkilerdeki bağlanma durumu arasında ilişki olduğunu ifade etmişlerdir. Bebek ilk dönemlerinde anne ile kurduğu bağın aynısını veya benzerini arar. Bağlanma kavramının romantik ilişkiler bakımından araştırılıp bağlanma ile romantik ilişkilerin birçok şekilde ifade edilebileceğini belirtmişlerdir. Bu bağlanma stillerinin ikili ilişkilerdeki özellikleri incelendiğinde Hazan ve Shaver (1987) güvenli bağlananların yakın ilişki oluşturma durumlarında güçlük çekmediklerini, diğer bireyleri güvenilir olarak sürdürdüklerini, terk edilmekten korkmadıklarını ifade etmişlerdir. Kaygılı-kararsız bağlanan kişilerin romantik ilişki içerisinde birlikte oldukları birey ile yakın ilişki kurmaktan sıkıntı duyduklarını ve birliktelik yaşadıkları bireylerin ilişkilerini sürdürmek istemedikleri ve kendilerini sevmedikleri gibi fikirlere inandıklarını, duygusal dalgalanmalarının fazla yaşandığını, ilişkilerinde kıskançlık gösterdiklerini belirtmişlerdir. Kaçıran bağlanma tarzının bulunduğu bireylerin ise ilişki içinde oldukları bireylerin kendilerine kendisinin istediğinden daha fazla yakın davranmaya çalıştıkları fikrine sahip olduklarını ve çok yakınlığın olduğu ilişkiyi yaşamak istemediklerini bundan hoşnut olmadıklarını belirtmişlerdir.

İlişkinin belirleyicilerini, ilişki süreçlerini ve sonuçlarını anlamak için günümüze kadar çok fazla çalışma yapılmasına rağmen halen birçok araştırmacı, uygulamacı ve kuramcı için ilişki kavramı oldukça cazip bir araştırma alanı olarak görülmektedir. İlişkiler bireylerin yaşamlarında merkez bir rol uygulamakta ve hayatın bütününe bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Çünkü ilişkiler hangi türden olursa olsun (arkadaşlar, sevgililer, eşler, ebeveynler ve çocuklar, iş arkadaşları ve takım arkadaşları), bireylerin hayatlarını hem ilginç hem de tatmin edici kılmaktadır (Kail Cavanaugh, 2015). Dolayısıyla bu ilginç ve tatmin edici durumun gelişimi ve etkilerinin incelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Son yıllarda romantik ilişkilerde ilişki kalitesi üzerine yapılan çalışmalar giderek artmaktadır (Hawk ve McCall, 2014; Overall, 2017; Şahin, Kitapçı, Şahin, Ciğirim ve Bayhan, 2016; Watkins ve diğ., 2017).

Konu ile alakalı kuramsal ve görgül alanyazın incelendiğinde, romantik ilişki kalitesine yönelik altı temel boyutun öne çıktığı görülmektedir. Bunlar: Doyum (Hendrick, 1988), adanmışlık (Adams ve Jones, 1997), güven (Boon ve Holmes, 1991), yakınlık (Aron, Aron ve Smollan, 1992; Sternberg, 1986), tutku (Aron ve Westbay, 1996; Sternberg, 1986) ve aşk (Fehr ve Russell, 1991). Ancak bazı araştırmalar adanmışlık, güven, doyum ve aşk boyutlarının kendi aralarında yüksek ilişki görüldüğünü, bununla ilişkili olarak ayrı boyutlar yerine genel bir ilişki analizinin ifade ettiğini öne sürmektedir

(Acker ve Davis, 1992; Hendrick ve Hendrick, 1989; Levy ve Davis, 1988). Bu bağlamda, önceki açıklamalara da dayanarak Fletcher, Simpson ve Thomas (2000) algılanan romantik ilişki kalitesinin doyum, adanmışlık, güven, yakınlık, tutku ve aşk boyutlarını kapsadığını, bu boyutların bir noktaya kadar birbirlerinden bağımsız olduğunu fakat yine de kişinin genel romantik ilişki kalitesine yönelik algısının ölçümünde önemli belirtiler olduğunu vurgulamışlardır. Fletcher ve diğerleri, algılanan romantik ilişki kalitesinin tespiti için ortaya koydukları hipotez modeli test etmek için doyum, adanmışlık, güven, yakınlık, tutku ve aşk boyutlarında üçer maddeden oluşan çok boyutlu Algılanan İlişki Kalitesi Yapıları Envanteri (The Perceived Relationship Quality Components [PRQC] Inventory) geliştirmiştir. Bu ölçek maddeleri üzerinden tek boyutluluğu ve çok boyutluluğu değerlendiren doğrulayıcı faktör analizleri yapmışlardır. Araştırma bulguları, altı boyutlu ikinci düzey hipotez modelin doğrulandığını belirtmiştir. Fletcher ve diğerleri, her biri üçer maddeli altı alt boyutlu Algılanan İlişki Kalitesi Yapıları Envanteri'nin güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olarak çalışmalarda kullanım faydaları kazandıracağını belirtmektedirler.

Rusbult (1983) romantik ilişkisi olan gençlerle yaptığı çalışmada, romantik ilişkilerde bağlanım ve doyumun zaman içindeki dalgalanmaları ele almıştır. Çalışma sonunda zaman içerisinde ilişki doyumunu ve ilişkiye yapılan yatırımlardaki artışın bağlanımı arttırdığını, alternatif seçeneklerin artışının ise bağlanımı azalttığını gözlemlemiştir. Impett, Beals ve Peplau (2001) ilişki bağlanımını yatırım modeli açısından değerlendirdiği çalışmasında 3.627 evli çiftle çalışmıştır. Araştırma sonucunda bireylerin ilişki doyumları, seçenekleri değerlendirme düzeyi ve ilişki için gerçekleştirilen yatırımların ilişki bağlanımını yordadığını belirtmiştir.

Young ve Long (1998) ilişki doyumunu için bireylerin, sağlıklı kişilik özellikleri ve davranışlarına sahip olması gerektiğinin üzerinde durmuş ve bunların ilişki doyumunu etkilediği üzerine çalışmalar gerçekleştirmiştir. Mackey ve O'Brien (1995) yaptığı çalışmada, ilişki doyumunu arttıran ve 5 faktörden (iletişim tarzı, çatışma kontrolü, ortak karar verebilme, cinsel, psikolojik olarak yakınlık kurabilme ve güven, saygı, empatik yaklaşım, partnerler arası olan eşitlik anlayışı) oluşan ilişki etkileşimi üzerine vurgu yapmıştır. Gerçekleştirilen alanyazın çalışmalarından çıkarabileceğimiz genel sonuç, romantik ilişki doyumunu etkileyen birçok etkenin olmasıdır.

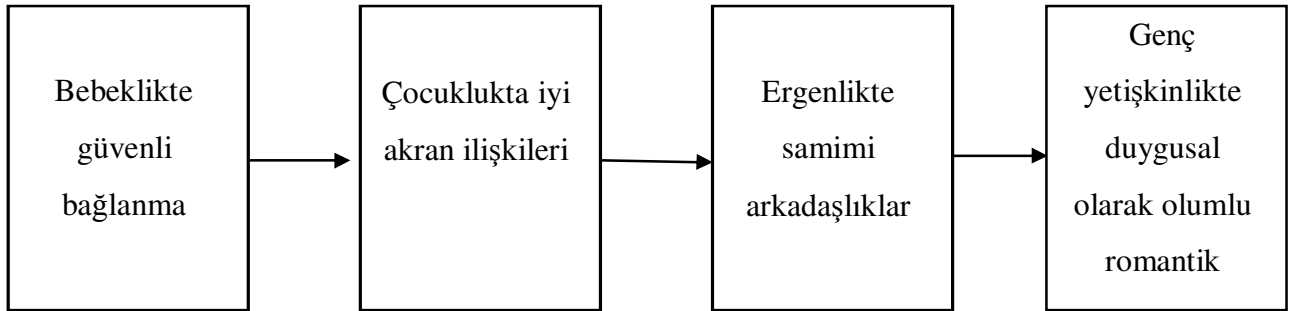
Gerçekleştirilen diğer araştırmalar incelendiğinde, problemlili iletişim ve cinsiyet rolü yöneliminin romantik ilişki doyumuna etkisi (Curun, 2006; Akt. Çağ ve Yıldırım, 2013), toplumsal cinsiyet rollerinin, romantik ilişki doyumuna etkisi (Juni ve Grimm, 1994 Akt.

Çağ ve Yıldırım, 2013), iş doyumunu ile romantik ilişki doyumunu arasındaki ilişki (Tezer, 1992 Akt. Çağ ve Yıldırım, 2013), cinsel doyum ve romantik ilişki doyumunu arasındaki ilişki (Ivy ve Memphis, 2007; Litzinger ve Gordon, 2005; Trudel, 2002 Akt. Çağ ve Yıldırım, 2013), partnerlerin davranış ve tutum biçimlerinin romantik ilişki doyumunu için etkisi (Feeney, 2002; Olson ve Ross, 1985 Akt. Çağ ve Yıldırım, 2013), psikolojik ve fiziksel sağlık durumunun romantik ilişki doyumuna etkisi (Levenson, Carstensen ve Gottman 1993 Akt. Çağ ve Yıldırım, 2013), partnerlerden birinin işinden ayrılması ortaya çıkabilecek depresyon hali, romantik ilişki doyumuna etkisi (Forthofer, Markman, Cox, Stanley ve Kessler, 1996 Akt. Çağ ve Yıldırım, 2013), partnerlerin birlikte zaman geçirebilme süresinin romantik ilişki doyumunu üzerindeki etkisi (Hazan ve Shaver, 1987; Hirschberger, Srivastava, Marsch, Cowan ve Cowan, 2009 akt. Çağ ve Yıldırım, 2013), partnerlerin sosyal destek ve romantik ilişki doyumunu arasındaki ilişki (Cutrona ve Suhr, 1994) üzerinde durulmuştur.

Romantik ilişki yaşayan çiftlerin cinsiyet rollerinin farklılığı cinsiyet farklılıklarından daha önemlidir (Pines, 2010). Cinsiyet farklılıkları ilişki doyumunu etkilememektedir (Schaffhuser ve ark., 2014). Bireylerin, ergenlik çağındaki cinsiyet rolü özelliklerinden birine olan yakınlıkları yetişkinliklerinde kurdukları romantik ilişkilerini etkilemektedir (Pines, 1998). Grush ve Yehl (1979)'ın yapmış oldukları bir araştırmada, ilişki doyumunu belirleyen en büyük etkenlerden birinin çiftlerin cinsiyet rollerine bakış açıları olduğu belirtilmiştir. Bu araştırmaya göre çiftler birlikte gelenekselci ya da birlikte eşitlikçi cinsiyet rollerine inanıyorlarsa ilişkilerinden aldıkları doyum yüksek olacaktır. Yani bireylerin bakış açılarının uyumlu olması ilişki doyumunun artmasını sağlar. Kadın eşitlikçi, erkek geleneksel bir bakış açısına sahip ise, ilişkilerinden alacakları doyum düşük olacaktır. Akbalık Doğan (2010) çalışmasında ilişki doyumunun, ilişki için yapılan yatırımın ve seçeneklerin niteliğini değerlendirilmesinin evliliklerdeki olumlu yanılsamaları ciddi bir biçimde etkilediğini, erkeklerin ilişkilerine daha fazla yatırım yaptığını ve seçeneklerin niteliğini daha olumlu değerlendirdiğini tespit etmiştir. İlişki doyumunu ve ilişkiye yapılan yatırımlar arttıkça, alternatif ilişkilere eğilim azaldıkça ilişkiye bağlanım da artmaktadır.

Kadın ve erkeğin birlikteliklerini sürdürebilmelerinin nedenini araştıran birçok kuramcı, temelde bağlanımın ve karşılıklı bağımlılığın etkili olduğunu belirtmektedir (Rusbult, 1983). İkili ilişkilerde ilişkinin istikrarına veya sürekliliğine ilişkin çeşitli açıklamalar yapılsa da bunların Thibaut ve Kelley'nin (1959) karşılıklı bağımlılık modelini temel aldığı anlaşılmaktadır. Rusbult'un yatırım modeli de karşılıklı bağımlılık

kuramından faydalanarak ilişki istikrarı konusunda net değerlendirmeler yapmıştır (Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu, 2005). Bu nedenle yatırım modeli ve ilişki istikrarının daha iyi anlaşılması için öncelikle bağlanım ve karşılıklı bağımlılık modeline değinilmiştir. Wieselquist, Rusbult, Foster ve Agnew'e (1999) göre bağlanım, ilişkinin niteliğini göstermesinin yanında kişinin ilişkiyi sürdürmeye yönelik faaliyetlerini içermektedir. Rusbult ve Buunk (1993) bağlanımın ilişkiyi sürdürme isteğini ve partnere bağlanma duygularını içerdiği belirtmiştir. Adams ve Jones (1997) ise ilişkilerin gelişmesinde bağlanımın önemli bir faktör olduğunu ifade etmiştir. Hampel ve Vangelisti (2008) araştırmalarında katılımcılara bağlanımın anlamıyla ilgili sorular yöneltmişlerdir. Katılımcıların çoğunluğu bağlanım tanımını "iyi ve kötü günde, eşlerinin kendileriyle beraber olacağına inanma" olarak açıkladıkları gözlemlenmiştir. Karşılıklı ve ilişkiye ödenen bedel memnuniyet doyum iken; bedeller, bireyin ilişkide yaşadığı kaygı, ilişkideki özverisi birliktelik için bedellerden çıkarılmasıyla kazançlar elde edilir (Rusbult ve Buunk, 1993). Bireyler ilişkilerinde kazançlarını artırmaya çalışır. İlişkinin değerlendirilmesinde de bu kazançların miktarına bakılır (Büyükşahin, 2006). İlişki istikrarında ilişki doyumunu önemli bir etkendir. Fakat kişi ilişkiden doyum almasa da ilişkisini devam ettirebilmekte ya da doyum verici ilişkisini alternatif bir ilişkiden dolayı veya ilişkiye yapılan yatırımların az olması sonucu sonlandırabilmektedir. Bebeklikten İtibaren Olumlu Romantik İlişki Oluşma Süreci şekil 3'te gösterilmektedir.

Şekil 2.3: Bebeklikten İtibaren Olumlu Romantik İlişki Oluşma Süreci(Sigelman ve Rider, 2017, s.448)

Şekil 2.3'ten de anlaşılacağı üzere, romantik ilişkinin oluşmasında bebeklik döneminde güvenli bağlanma başlangıcı oluşturmaktadır. İlişkinin sürdürülmesi bağlanımla ilgilidir (Bilecen, 2007). Bununla birlikte romantik ilişkilerin gerçekleşmesinin ve sağlıklı yürütülebilmesinin kökenlerinin bebeklik döneminden

başladığı da belirtilmektedir (bkz. Şekil 3; Sigelman ve Rider, 2017). Birey küçükken annesi ile kurduğu ilişkiyi ergenlikte partneri ile beraber kurmak ister. Partneri ile kurulan ilişkide sadece yakınlık gereksiniminde değil hayatındaki kendi gelişiminde katkı sağlar. Romantik bir ilişki içerisinde olmak bireylerin yakınlık ihtiyacının giderilmesinin yanı sıra bireyin kişilik gelişimine de katkı sağlamaktadır (Atak ve Taştan, 2012). Holman (2001)'a göre ilişkide çatışma ve iletişim yönetiminin ilişki kalitesi için anlamlı bir yerde olduğunu söyler. Bunun gibi çalışma sonuçlarına dikkat edilerek öğrencilere verilecek seminerler, sağlıklı ilişkiler sağlamalarına katkı sağlamaya neden olacaktır.

Ayrılık sonrası yaşanan stres ve depresyon vb sıkıntılar işe baş etmede ilişki doyumu ve duygu düzenleme becerilerinin etkisinin incelendiği bir çalışmada; ilişki doyumu ve duygu düzenleme becerilerinin ilişkinin sona ermesi sonrasında yaşanabilecek stres ve depresyon ile baş etmede işe yarar sağlayacağı saptanmıştır (Norona, Scharf, Welsh ve Shulman, 2018). Barnes ve diğerleri (2007), romantik ilişkilerde yüksek farkındalık yaşamının gelişen stres tepkilerini ve ilişkiden alınan doyumu yordadığını yaptıkları çalışmayla ortaya çıkarmışlardır. Randell ve Bodenman'ın (2017) stres ve ilişki doyumu ile ilgili yaptığı araştırmalarda bu sonuçlar ile paralel olan sonuçlar belirtmişlerdir.

Türkiye'de gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde, romantik ilişki doyumunu ne tür faktörlerin etkilediğini bilmeye yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu alanda araştırma yapan bireylere Çınar(2008) ve Güven(2005) örnek gösterilebilir. Romantik ilişki doyumunu ölçmeye yönelik araştırmalar örnek olarak Çelik(2006) gösterilebilir(Çağ ve Yıldırım, 2013).

Yakın ilişkiler bireyin sevgi-ait olma ihtiyacını karşılamakta; karşı cinsin beğenisinin kazanılması kişinin kendine duyduğu saygı ve güveni etkilemekte, kurulan ilişkiler kişinin kendileriyle ilgili bilmedikleri özelliklerini fark etmesini sağlamaktadır (Büyükşahin-Çevik 2007).) Yakın ilişkilerin geç ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde bireyin gelişiminde esas konulardan biri olduğu söylenebilir (Bahadır, 2006). Üniversite döneminde kurulan romantik ilişkilerle, gençlerin sosyal etkinliklerinde bir artış görülmekte böylece sosyal gelişimleri desteklenmektedir (Hamamcı ve Esen-Çoban, 2010; Moss ve Schwebel, 1993). Yapılan araştırmalar üniversite döneminde deneyimlenen yakın ilişkilerin gençlerin yetişkin yaşamına daha iyi uyum sağlamasında önemli bir yere sahip olduğunu söylemektedir(Furjman ve Schaffer, 2003). Sağlıklı bir romantik ilişki bireylerin kendisine olan özgüvenini arttırmaktadır (Larson, 1988). Bireylere önem arz eden bir sosyal destek sağlamaktadır (Connolly ve Konarski, 1994).

Genç yetişkinlik dönemi, gelişimsel görevler anlamında romantik ilişkilerin dikkat çektiği bir dönemdir. Bu dönem bununla beraber uygun, sağlıklı yakın ilişkileri ilerletmek ve hayatını beraber geçireceği bulmak için uygun bir evredir(Stover, 2008). Genç yetişkinlik döneminde romantik ilişki kurmak kadar bu ilişkinin niteliği de önem kazanmaktadır. Yaşanan aşk ilişkisinin türü kişi için heyecan, mutluluk, sevinç, eğlenme ya da kaygı, stres, öfke ve kıskançlık gibi geniş bir yelpazede duyguların yaşamasına sebep olabilmektedir. Romantik ilişkinin değerlendirilmesinde yakınlık, tutku ve bağlanmayı temele alarak bir üçgen aşk kuramını ortaya atan Sternberg (1988; triangular theory of love), ilişkilerin bireyler üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmıştır. Sternberg'in üçgen aşk kuramında olan sıcaklık, yakınlık, samimiyet, iletişim ve sınırlar gibi kavramları içermektedir. Tutku ise romantik ve fiziksel çekicilik ile cinselliği içeren güdülerle ilgili bir bileşen olarak nitelendirilmektedir. Bağlanma ise büyük oranda bilişsel olarak belirtilmekte ve ilişkinin kısa-uzun zaman devam etmesine yönelik durumu açıklamaktadır (Regan, 2008; Sternberg, 2006).

Ek olarak, üniversite zamanında olan yakın ilişkiler, Ericson'un "yakınlığa karşı izolasyon" şeklinde açıkladığı gelişim dönemine aittir. Yakınlıkla demek istenilen genç insanın kimliğini kaybetme endişesi olmaksızın destekleyici, anlaşılır ve romantik bir ilişki deneyimlemesidir(Erikson, 1968). Bu durumun yanında üniversitedeki yılların bireylerin sosyal hayata uyum sağlamaya çabaladığı dönemleridir. Üniversite zamanı yaşanan romantik ilişkilerin gençlerin sosyal aktivitelere katılmasında artış sağladığı ve sosyal gelişimlerini ise destek olduğu yapılan çalışmalarda belirtilmiştir (Hamamcı ve Esen-Çoban, 2010; Moss ve Schwebel, 1993). Buradan yola çıkıldığında romantik ilişkilerin gençlerin kişilik gelişimlerin yanında psikolojik ve sosyal gelişimleri için de etkisinin yüksek olduğu anlaşılabilir.

Türkiye'de yapılan bir çalışmada (Özbay, Erkan, Cihangir-Çankaya ve Terzi, 2008) üniversite okuyan öğrencilerinin en çok sıkıntı çektikleri konuların duygusal ve akademik konulardan oluştuğu tespit edilmiştir. İlişkilerinde oluşan sıkıntılar ise diğer problemleri de beraberinde getirmektedir. Bir alanda yaşanan sorun diğerini etkilemektedir. Örneğin; duygusal ilişkide yaşanan olumsuzluk, başarısızlık; akademik performansı da olumsuz yönde etkilemektedir (Shollenberger, 2001).

Üniversite öğrencilerinin ortalama %65'i üniversitede geçirdiği zaman boyunca en az bir kez romantik ilişki yaşamaktadır (Collins, 2003). Üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen bir çalışmada, öğrencilerin %25'i karşı taraf ile ilişkilerinde sorun

yaşadığını belirtmiştir (Kılıç, 1995). Başka bir araştırmada 18-35 yaş arasındaki bireylerin intihar girişiminde buldukları, bireyler arası ilişkiler önemli bir rol oynamaktadır (Alptekin, 2008). Türküm, Kızıldaş ve Sarıyer (2004), çalışmalarında üniversite öğrencilerinin karşı cinsle olan duygusal ilişkilerinde güçlük yaşadıklarını tespit etmiştir. İnsanlar mutlu olacakları beklentisi ile romantik ilişkilere başlarlar. Ancak, tüm romantik ilişkilerin uzun süreli sürmesi veya uzun süreli olan tüm ilişkilerin ideal bir birliktelik olabilmesi mümkün değildir (Taylor, Peplau ve Sears, 2003). Bazı çiftler sıkıntılı hayatlarına rağmen ilişkilerini devam ettirebilirken, uyumlu, mutlu olan kişiler ilişkilerini bitirebilmektedir. Bu durum, yakın ilişkileri etkileyen pek çok faktörün bulunduğunu göstermektedir (Bilecen, 2007).

Üniversitenin psikolojik danışma merkezlerinde ihtiyaç duyulan yardım konusu ise incelendiği bir diğer çalışmada ise (Erkan, Cihangir-Çankaya, Terzi ve Özbay, 2011) en çok yapılan yardım çeşidinin krize müdahale ve ilişki/aile sorunları olduğu tespit edilmiştir. Gençler, romantik ilişkiler sayesinde üç esas gelişimsel görevini uygulayabilmektedir: a) özgün bir kimlik oluşturabilmek, b) ilişki becerilerini iletirmek ve karşı tarafla yakınlık kurabilmek c) cinsel istek ve dürtülerle sağlıklı bir biçimde başa çıkmak (Erikson, 1968; Feldman ve Gowen, 1998).

2.2. Sosyal İlgisi

Adler'in Bireysel Psikolojisi'nde öne çıkan ama aynı zamanda en zor ve genel psikoloji alanyazınında da en az anlaşılan kavram "Gemeinschaftsgefühl" dür ve genellikle sosyal ilgi veya sosyal duygu olarak çevrilir. Adler'e göre sosyal ilgi kavramı sağlıklı bir insan olmak için koşuludur (Ansbacher, 1991). Adler sosyal ilgi ile kişinin toplumla bir olmasını ifade etmiştir. Maslow, 1954 yılında yaptığı çalışmada, ruhsal olarak sağlıklı insanlarda ortak olarak görülen özelliklerinden birinin sosyal ilgi olduğunu ifade etmiştir. Sosyal ilgisi yüksek olan bireyler, kendilerini başka bireyler ile özdeşleştirebilmekte, onlarla empati yapabilmekte, onlara yardım edip işbirliği yapmakta, kızgın durumlarında bile bireylere insancıl davrandıklarını belirtmiştir (Adler, 2004).

Çocuk bir yaşından itibaren etrafındaki bireylere sevgi ve yakın olma içerikli tepkiler verir. Sosyal ilginin özellikleri olan bu tepkiler çocuğun oyuncağını etrafındakiler ile paylaşması ve anne babasına yardımcı olması gibi davranışlarda kendini gösterir (Gençtan, 1998). Hijelle ve Zigler'e (Akt. İnanç ve Yerlikaya, 2011) göre anneden sonra baba çocukta sosyal ilginin gelişmesinde ikinci önemli kaynaktır.

Sosyal ilgi gelişiminde anne baba ilişkisi de önemli bir yer tutar. Mutlu olmayan bir anne baba ilişkisi oluşturdukları durum ile çocukta sosyal ilginin gelişmesini olumsuz yönde etkiler. Çocuğuna karşı fazla koruyucu olan anne çocukta sosyal ilgi gelişimini engeller. Bundan dolayı annenin eşine olan duygusal desteğini çocuklarına yönetmemelidir (İnanç ve Yerlikaya, 2008).

Birlikte yaşamak insana güven sağlamış, işbölümü yapmayı, devamlılığı sağlamış, bu yüzden yalnız olmaktansa birlikte yaşamak tarih boyunca bir gereklilik olarak algılanmıştır(Adler, 2004). Adler'e göre (1997) insandaki en eski içgüdü, onu sosyal olmaya, bireylerle iletişim kurmaya iten içgüdüdür. Adler (1956) insanın yaşamda üç yapılması gereken amaç olduğunu söylemiştir. Bunlardan ilki topluma katkıda bulunma amacı, diğeri insanlarla yakınlık kurmayı kapsayan arkadaşlık amacı, üçüncüsü ise yakın ilişkiler kurmayı sağlayan aşk amacıdır. Sosyal ilgi kavramı bu yaşam amaçlarının üçüylede yakından ilişkilidir. Adler sosyal ilgisi yüksek insanların olgun aşka sahip olduğunu ifade etmektedir. Bu insanlar partnerinin huzuru için ona seçim hakkı sunarlar, sosyal ilgisi düşük insanlar ise heyecan ve zevk amacındadır(Leak ve Gardner, 1990).

Alanyazında sosyal ilgi konusundaki çalışmalara bakıldığında araştırmalar şu şekildedir:

Örneğin; Greever, Tseng ve Friedland (1973) tarafından yapılan çalışmada sosyal ilgi çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Bu çalışmada aynı zamanda sosyal ilgi ölçeğini geliştirmişlerdir. Araştırma sonucunda, cinsiyetler arasında sosyal ilgi düzeyleri bakımından anlamlı farklılık bulunmuştur. Kadınların erkekler katılımcılara göre daha yüksek sosyal ilgi puanlarının olduğu bulunmuştur. Sosyo-ekonomik düzey ile sosyal ilgi arasında ilişki bulunmazken, akademik başarı ile pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Araştırmacılar bu çalışmada aynı zamanda Kaliforniya Kişilik Ölçeğini kullanarak, kişilik özellikleri ile sosyal ilgi arasında ilişkiyi araştırmıştır. Bu çalışmanın sonucunda, sorumluluk, topluma uyum sağlayarak başarı sağlama, iyi olma hali sosyallik, sosyal izasyon, iyi izlenim oluşturma, hoşgörü (tolerans), yeterlilik, entelektüel yeterlilik, toplumsallık kişilik kriterleri ile sosyal ilgi arasında pozitif ilişki görülürken, esneklik kişilik özelliği ile negatif ilişki görülmüştür.

Crandall ve Reimanis (1976) tarafından yapılan araştırmada üç farklı araştırma yapılmıştır. Birinci araştırmada 30 kadın ve 30 erkek şeklinde 60 katılımcıdan oluşturulmuştur. Bu araştırmada katılım sağlayanların Mutluluk, zaman oryantasyonu, doyum, ve hoşlanmadıkları yiyecekler ile sosyal ilgileri arasında ilişki

değerlendirilmiştir. Çalışma sonunda mutluluk ve doyum ile sosyal ilgi pozitif ilişki içerisinde olduğu görülmüştür. Zaman oryantasyonu ile ilgili yapılan araştırmalar sonuçlarına bakıldığında, sosyal ilgi puanı yüksek olan kişilerin geleceğe odaklı, şimdiye daha az, geçmişe çok az odaklı olduğu bulunmuştur. Gelecek ve şimdi odaklı olma sosyal ilgi ile pozitif ilişkili görülürken, geçmiş odaklı olma anlamlı düzeyde negatif ilişkili bulunmuştur. Diğer araştırmada da, 26 kız ve 26 erkekten oluşmak üzere 52 katılımcı ile yapılmıştır. Zaman yönetimi ile sosyal ilgi arasında ilişki incelenmiştir. Yapılan çalışma sonunda zaman yönetimi ile sosyal ilgi arasında pozitif ilişki görülmüştür. Son araştırmasında ise; 57 kadın ve 57 erkekten oluşmak üzere 114 katılımcı ile yapılmıştır. Çocukluktaki anılar ile sosyal ilgi arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucunda, sosyal ilgi düzeyinin düşük ya da yüksek olmasına bağlı olarak çocukluktaki anıların farklılaştığı bulunmuştur.

Crandal ve Harris (1976) tarafından yapılan çalışmada, katılımcıların işbirliği davranışları, fedakârlıkları ile sosyal ilgileri arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada işbirliği davranışının ne düzeyde olduğunu ölçmek için “tutsak ikilemi” adlı oyun uygulanmıştır. 30 erkek ve 55 kadından oluşmak üzere 85 katılımcı ile yapılan bu çalışma sonunda ise oyunda işbirliği davranışını sergileyen katılımcılarda sosyal ilgi düzeylerinin daha yüksek çıktığı görülmüştür. Araştırmanın fedakârlık boyutunu ölçmek için, tutsak ikilemi oyununa katılan 85 birey, 22 oyun çalışmasından 810 hafta sonra telefonla aranmıştır. Katılımcılara yerel bir derneğin çalışmalarına katılıp katılmayacakları sorulmuş, gönüllü olanlardan uygun zaman istenmiştir. Araştırma sonucunda gönüllü olanların gönüllü olmayanlara göre bir önceki çalışmada daha yüksek işbirliği davranışı gösterdiği görülmüştür. Ancak gönüllü olan ve olmayan her iki grubunda işbirliği davranışı ortalama puanlarının eşit olduğu görülmüştür. Fedakârlığı ölçmek için ise 60 farklı katılımcıya empati ölçeği yapılmıştır. Araştırma sonunda sosyal ilgi ile empati arasında yüksek düzeyde, pozitif ilişki tespit edilmiştir. Crandall (1980) tarafından yapılan çalışmada sosyal ilginin teorik yapısı, ölçülmesi ve kendini ayarlama ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda iyi olma ile kendini ayarlama ile sosyal ilgi arasında pozitif ilişki görülmüştür. Özellikle stres altındaki gruplarda sosyal ilgi ile ilişki daha yüksek bulunmuştur. Bu durum stresle başa çıkmada sosyal ilginin önemini göstermiştir. Sosyal ilgi kendini ayarlamanın fiziksel ve psikolojik süreçleri ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Ayrıca, cinsiyet, yaş ve stresin kendini ayarlama ile sosyal ilgi arasında aracı değişkenler olduğu bulunmuştur. Leak ve Williams (1989) aracılığı ile gerçekleştirilen araştırmada sosyal ilgi, yabancılaşma ve psikolojik dayanıklılık

arasındaki ilişki araştırılmıştır. Üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen bu çalışma sonucunda sosyal ilginin psikolojik dayanıklılığın bağlanma ve kontrol alt boyutları ile pozitif yönde anlamlı ilişkiye var olduğu tespit edilirken, meydan okuma alt boyutu ile anlamlı ilişki bulunamamıştır. Ek olarak sosyal ilgi ile yabancılaşma negatif yönde ilişkili görülmüştür. Leak ve Williams (1991) tarafından gerçekleştirilen araştırmada sosyal ilgi ile aile çevresi arasındaki ilişki çalışılmıştır. Araştırma sonucunda aile üyelerinin birbirlerine karşı destekleyici, yardımsever, davranış ve duygularında açık, kibar olduğu, stres-problem durumlarını saldırganlık, çatışma ile çözmeyen aile ortamları ile sosyal ilgi pozitif yönde anlamlı ilişkili görülmüştür. Sosyal ilgi aile organizasyonları ile ilişkili bulunmamıştır. Aile çevresi ölçeğinin entelektüel-kültürel ile ahlaki-dini oryantasyon alt boyutlarıyla sosyal ilgi pozitif ilişkili bulunmuştur. Ayrıca asosyal ve benmerkezci oryantasyon alt boyutları ile sosyal ilgi arasında düşük ilişki bulunmuştur. Kaplan (1991) tarafından yapılan çalışmada sosyal ilgide cinsiyet farklılıkları incelenmiştir. Kaplan bu çalışmasında 568 lise öğrencisi ile çalışmıştır. Araştırma grubuna Greever tarafından geliştirilen Social Interest Index (SII) ve Sulliman (1973) tarafından geliştirilen Sulliman Scale of Social Interest (SSSI) ölçeklerini uygulamıştır. SII 23 arkadaşlık, kariyer, aşk, özsaygı olmak üzere dört; SSSI diğer insanlarla ilişki kurma ve onlara güvenme ile kendine güven ve dünya ile ilgili iyimser olma olmak üzere iki alt boyuttan var olmaktadır. Araştırma sonucunda SII ve SSSI ölçeklerinin toplam ve SSSI birinci alt boyutundan alınan puanlarında kadınlar erkeklerden daha yüksek puan almıştır. SSSI ikinci alt boyutunda kadın erkek puanları arasında önemli fark bulunmamıştır. Soyer (2001) tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinin sosyal ilgileri bazı değişkenler yönünden değerlendirilmiştir. Bu çalışma kapsamında 806 öğrenciyle görüşülmüştür. Araştırma sonucunda, öğrencilerin cinsiyetlerine, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yerine, sınıf düzeyine, bölümlerine, anne ve babalarının eğitim seviyesine, ailesinin maddi durumuna, yetiştikleri ailenin yapısına ve organ eksikliğine göre sosyal ilgi puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Buna karşın akademik başarı durumunun değerlendirilişinde kendisini başarılı şekilde görenlerin sosyal ilgi puanları daha yüksek bulunmuştur. Kaplan (2003) tarafından yapılan araştırmada sosyal ilgi ve işbirliği davranışları arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Bu araştırmaya Lise kademesindeki 9. ve 12. sınıf arasında okuyan 290 öğrenci katılmıştır. Araştırmacı tarafından katılımcılara Toplumsal İlgi Ölçeği ve Tutsak İkilemi oyunu uygulanmıştır. Araştırma grubu birinci ve ikinci grup olmak üzere iki gruba bölünmüştür. Birinci grup; ortalama üzeri sosyal ilgi puanı alan 35 çift; İkinci grup ortalama altı sosyal

ilgi puanı alan 35 çiftten oluşturulmuştur. Araştırma sonunda sosyal ilgi puanı daha yüksek olan bireylerin daha fazla işbirliği davranışında bulunduğu gözlenmiştir. Erginsoy (2010) tarafından yapılan araştırmada üniversitedeki öğrencilerin sosyal ilgileri, bilişsel çarpıtmaları ve ilk anıları arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu araştırma kapsamında 330 öğretmen adayı ile görüşülmüştür. Araştırma sonucunda ise, sosyal ilgi düzeyleri ile bilişsel çarpıtmanın yakınlıktan kaçınma arasında negatif yönde, zihin okuma ve gerçek dışı ilişki beklentileriyle pozitif yönde ilişki görülmüştür. Sosyal ilgi ile ilk anılar arasındaki ilişkiyi anlamak için yapılan analizler sonucunda ilk anılarda “anne”, “aile dışındaki bireyler”, olaya ait “ses” izlerinin, “nötr hislerin” bulunması sosyal ilgi düzeyinde negatif yönde farklılıklar oluştururken; “grupla” var olan yaşanmışlıkların, “cömertlik” ve “korku” yaşantılarının varlığının da pozitif yönde farklılıklar oluşturduğu bulunmuştur. Kalkan (2010) tarafından yapılan araştırmada, üniversite birinci sınıf öğrencilerinin romantik ilişkilerinde duygusal istismar, fiziksel istismar ve soruna yönelme ile sosyal ilgi ile arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışma kapsamında 300 birinci sınıf öğrencisi ile görüşülmüştür. Araştırma sonucunda sosyal ilginin duygusal istismar ve fiziksel istismar ile negatif yönde, soruna yönelme ile pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca sosyal ilgi duygusal istismar, fiziksel istismar ve soruna yönelmenin anlamlı bir yordayıcısı şeklinde tespit edilmiştir. Helvacı (2012) tarafından araştırmada, üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde sorun çözme biçimleri, romantik ilişkilerinde sosyal ilgi ve aşk biçimleri arasındaki ilişki çalışılmıştır. Bu araştırma kapsamında 330 üniversite öğrencisi ile çalışılmıştır. Araştırma sonunda ise, sosyal ilgi ile özgeci aşk, tutkulu aşk ve arkadaşça aşk arasında pozitif ilişki tespit edilirken; oyun gibi aşk arasında negatif ilişki tespit edilmiştir.

2.3. Eylemlilik

Eylemlilik, geçmişten şimdiye kadar olan kavramlardan biridir. Eylemlilik ile ilgili incelemeler genellikle felsefenin ve sosyolojinin araştırmalarına bakıldığına görülür. Emirbayer ve Miche (1998) tarafından eylemlilik, eski zamanlarda toplumun eylem evresinin bir etkeni, ilerde ise türlü ihtimalleri düşünme potansiyeli, şu an ve an da yaşanan durumun anın devamlı olması içinde geleceğe yönelik ilgili programları ve eski zamandaki alışkanlık halinde olan bağlamsallaştırma potansiyeli şeklinde açıklanmıştır. Kapsamlı bir şekilde bir perspektiften bakıldığında, eylemlilik kavramının

bireylerin içerisinde yaşanan bağlamı planlayabilme potansiyellerini anlatmak için kullanılan bir kavram olduğu denilebilir(Cote ve Levine, 2002).

Eylemlilik kavramı, “kişilerin içerisinde yaşanan bağlamı düzenleyebilme kapasitesi” tanımıyla incelenmektedir. Bu tanımla paralel giden araştırmacılara yönelik araştırma yapan bireylere; Adam Smith, Jeremy Bentham ve John Stuart Mill gösterilebilir. Parsons eylemlilik kavramını, “amaç ile araç arasındaki gayret” şeklinde tanımlamaktadır. Felsefe anlamında gerçekleştirilen bütün bu incelemelerden eylemlilik ile ilgili “süreç içinde gerçekleştirilen unsur” olduğu ortaya konulmaktadır(Akt. Atak, 2010). Buradan çıkarıldığı üzere eylemlilik, bireylerin kendi gelişimleri için aktif bir şekilde rol alıp uygulamaları, kendi iradeleri ile seçim yapmalarını ve yaptığı bu seçimlerin sorumluluğunu alıp onaylamalarıdır(Atak, Kapçı ve Çok, 2013). Eylemlilik kavramı bu özellikleri ile genellikle kişinin kendi kendine davranabilmesi (Kağıtçıbaşı, 1993) genellikle de bağımsız davranışlar gerçekleştirme (Çok, 2007) anlamına gelmektedir.

2.3.1. Kuramsal Olarak Eylemlilik

Eylemlilik, sosyal bilimlerin her alanında çalışılan bir kavram olup ve genellikle iradeli olma, seçim yapma, benlik, güdülenme, iyi niyetli olma, amaçlı olma, özgürlük ve yaratıcılık kavramlarıyla beraber incelenmektedir. Fakat bu tanımların daha sağlıklı olabilmesi için eylemliliğin diğer etkenlerinin ve bütünleşmiş olan eylemlilik boyutlarını saptamayı gerektirir (Emirbayer ve Miche, 1998). İnsan eylemliliğinden bahsedildiğinde, ilk akla gelen sorun, özgür olma ile alakalıdır.

Bireyin hayatı için akılcı seçim yapması, karar vermesi, özgür ve irade sahibi bir ajan/aktör (agent) olmasına bağlıdır. Fakat esasında birey irade sahibi bir varlık mıdır? Ya da kendisinden bağımsız faktörler ile mi bellidir? Bu, felsefenin önemli bir tartışma konusudur ve direkt bireye karşı bakış açısına yönelik tartışma oluşturduğundan, davranış bilimleri adına büyük önem arz etmektedir.

Alan yazın incelendiğinde Talcott Parsons tarafından “insan eylemliliği” konusunu tartışmaya açılmıştır. Parsons (1954) eylemlilik kavramını, amaç ile araç arasındaki gayret biçiminde ele aldığından; Parsons’a göre kişiler topluluk içinde bir kısım roller uygulayarak sosyal bir yapı ortaya çıkarırlar. Bireyler oynayacakları rollerle ilgili durumlara kendilerinin uyumlu olmak için var olan güdülerini temel alırlar ya da diğer bireylerin davranışları onları buna karşı yönlendirme yapar. Bu durumla beraber incelemeler, eylemlilik kavramının bir kısım zaman içerisinde olduğu sonucunun

bulunmasına sebep olmuştur(Emirbayer ve Miche, 1998). Sosyal kuramda eylemlilik, gelecekte oluşabilecek durumları kapsar. Gelecek zaman henüz belli değildir fakat geleceğin eylemlerin sonuçları ile şekillendiği düşünüldüğünde, gelecek zamanla ilgili tahminler yapmak yadsınamazdır (Giddens, 2005). George Herbert Mead, kendi kuramı çerçevesinde insan eylemliliği ile çalışmalar yapan bir diğer bir düşünürdür. Mead'e göre, sorumluluk üç seviyeden oluşan bir kavramdır. Bireyler kendilerinin verdikleri tepkileri kontrol etmeleri ile bu üç seviyeyi etraflarını biçimlendirmede kullanırlar. Bunların ilki *temas deneyimidir* ve o an da gerçekleşen duygusal tepkiler şeklinde açıklanmaktadır. İkinci düzey *mesafe deneyimidir* ve sonuçlandırma, hatırlama, bekleme, gibi hayal kurma potansiyelidir. Üçüncü düzey ise *sosyalleşme kapasitesidir*. Sosyalleşme kapasitesi bireylerin bakış açısı ile toplumsal anlam yükleme ve değer geliştirme şeklinde belirtilmektedir. Kişiler ya da aktörler, o zamanda otomatikleşmiş tepkiler veren canlılar değildir; onlar, etrafta olanları anlamaya çalışan, bilişsel dünyalarında biçimlendirmede ve sorumluluk almada aktiftirler. Mead, bu üç seviyeden oluşan süreç için “yansımali bilinçlenme” adını söylemektedir(Cote ve Levine 2002; Cote, 2002; Giddens, 1984).

2.3.2. İnsan Eylemliliği (Human Agency)

Eylemlilik genel bir şekilde arzu, güdülenme, seçim yapma, özgür olma, benlik ve yaratıcılık gibi tanımlarla ifade edilmeye çalışılmıştır (Emirbayer ve Mische 1998). Bir aktör olmak, toplumsal ilişkilere dair bir yere kadar denetim yapma potansiyeline sahip olmayı içerir(Sewell, 1992) ve eylemlilik düzeyi, bireylerin toplumdaki ilişkilerini en azından belli bir seviyeye getirme potansiyeline ihtiyaç duyar. Yani aktör olmak, eylemler için başka kişilerle birlikte ya da başkalarına karşı koordine sağlayabilme durumunu da içinde bulundurur ve “farklı şekilde davranma potansiyeli” insan eylemliliği için önemli olan bir etkenidir(Giddens, 1976).

Giddens, aktör olmayı gündelik hayattan ayrı tutmadan, bir parçası olarak, yaşanan çevrede bir değişiklik yaratabilme gücünü taşıma anlamında belirtmektedir(Clark, 1990). Giddens öznellik kazanmanın sosyal bir süreç içerisinde oluşabileceğini söylemekte ve bilgili öznenin sosyal bağlanım ile beraber ele alınacak bir kavram olduğunu ifade etmektedir. Sosyal yaşam, bilgi sahibi olan sosyal aktörlerin eylemleri ile meydana gelir ve sosyal aktörlerin hepsi birer sosyal kuramcıdır. Başka bir taraftan, Giddens (1976) aktörlerin bilgilenebilirlik seviyelerinin, özelliklede

eylemlerinin sebeplerini tam bir şekilde ve doğru biçimde açıklama konusunda her zaman kısıtlı olacağı söyler. Dil, gelenekler, görenekler ve buna benzer kişiler aracılığıyla oluşan kültürel unsurlar, insan eylemleri için farklı ortamlar ortaya çıkarmakla beraber bu ortamları kısıtlamaktadır da. Aktörlerin eylemlerini kısıtlayan bir başka sebep ise bazı aktörlerin diğer aktörler üzerinde yaptırımında bulunma potansiyelinin bulunmasıdır. Ek olarak eylemde amaç olarak olmadığı halde ortaya çıkan bazı sonuçlarla da aktörlerin özgürlükleri sınırlandırır. Sosyal eylemin amaçlarında olan ve olmayan öğeleri aracılığı ile sosyal yeniden üretim oluşur. Amaçlarda olmadığı halde oluşan sonuçlar da amaçlarda olanlar gibi insan eylemliliğini kabul etmektedir (Bernstein, 1989). Eylemlerinin en önemli özelliği belli amaçları kapsıyor halde olmasıdır. Toplumu ya da toplumsal ilişkileri bir kişinin davranışları ve amaçları doğrudan ve kolay bir biçimde etkileyemez (Thompson, 1989). Örneğin, bireylerin evlilik konusunda birbirinden başka sebepleri vardır. Bireyler aşık oldukları için, düzenli bir hayat içinde olmak istedikleri için, yaşadıkları şartları değiştirmek istediklerinde evlenebilirler, çıkarlarına uygun geldikleri için evlenebilirler ya da aile üyeleri istedikleri için evlenebilirler. Bu davranışın etkisi, toplumda çekirdek ailenin varlığını sürmesidir. Başka bir tanım ile bireyler toplumdaki çekirdek aile yapısının devam etmesini sürdürmek için evlenmedikleri halde davranışları böyle bir şekilde sonuçlanabilir. Ya da bireyler var olan ekonomik düzeni sürdürmek için maaşlı bir işte bulunmadıkları halde, eylemleri var olan ekonomik düzeni devam ettirmeye yaramaktadır.

Giddens (1984) eylemliliğin en dikkat çeken özelliğinin, herhangi bir şey aracılığı ile doğrudan belirlenememesi olduğunu ifade eder. Eylem, farklı şekilde davranma ihtimallerini içinde bulundurur. Bununla beraber eylemlilik için güçlü olmak gerekir.

Eylem bir şeyler ile başa çıkma yeteneği veya değiştirebilmek için güçlü hisseme anlamına gelmektedir. İnsan eylemliliği üç etkiden ortaya çıkar:

Motivasyon-bilinçdışı: Eylemin ne demek olduğundan daha çok, eylemde bulunma gücünü içeren durumdur ve eylemden uzaklığın en çok olduğu düzeydir. Bunun yanında kişinin bilinçli varlığının altında bulunan ve kolayca ifade edilmediği düzey burasıdır. Bu düzey, insan bilişinin derinliğinde olan istek, duygu, hislerini barındırır. Bu istek, duygu ve hisleri davranışın görünmeyen yerlerinde yani buzdağının görünmeyen suyun altında olan yapısını oluşturur. İnsan isteklerine itaat etmek mecburiyetinde değildir; hatta bunlar insan bilinci aracılığı ile bastırılabilir.

Pratik bilinç: Kişilerin başkalarının eylemlerini analiz ettikleri, kendilerini bazı ortamlara yönelten söylenmemiş inançlarını ve bilgilerinin olduğu yerdir. Bu bilinç, insanların gerçekleştirdikleri eylemleri sosyal şartlar ile kabul etmeye zorunda bırakmaktadır.

Söylemsel bilinç: Kişilerin buldukları eylemlerini açıklayabildikleri, izleyebildikleri, yansıtabildikleri hatta davranışlarının sebeplerini farkındalık oluşturup söyleyebildikleri düzeydir. Yani gün yüzünde olan açık söylemler denilebilir.

Bu üç etki arasında en önemli olan Giddens için pratik bilinçtir. Pratik bilinç ile kişilerin dünya ile alakalı bilgilerinin çoğu meydana gelmektedir. Kişilerin ve aktörlerin gerçekleştirdikleri eylemleri anlamlı hale dönüştürmek için gerekli yasaların tümü, pratik bilinçte bulunur. Bu durumdan kaynaklı, Giddens, pratik bilinçten kuralları ele alırken bahseder ve pratik bilinç açısından kurallar için değerlendirme yapar.

Aktörlerin kuralları ve kaynakları içeriyor olmaları, kurallarla ve kaynaklar ile alakalı pratik bir bilince bağlı eylem, gerçekleştirdikleri anlamını çıkarmaz. Söylemsel bilinç, aktörlerin bildiği ya da farkında olduğu ve sözlü şekilde belirtebildikleri her şeyi içerirken, pratik bilinç ise aktörlerin bildiği ve farkında olduğu fakat sözel olarak belirtmediği her şeyi içermektedir(Giddens, 1984).

2.3.3. Kişisel Eylemlilik (Personal Agency)

Kişisel eylemlilik, genel olarak insanın sorumluluk hissi olarak tanımlanabilir. Kişinin hayat için sorumluluk alabilmesi, hayata etki edebilecek kararları denetime alması ve bu aldığı kararların sorumluluğunu da almaya ilişkin inancı; hayattaki zorluklarla başa çıkması ve seçtiği hayat doğrultusunda devam etmeye yönünde güveni biçiminde açıklanabilir. Kişisel eylemlilik dört psikolojik unsurun bütünleşmesinden ortaya çıkan üst bir psikolojik kavramdır. Bu dört psikolojik unsurdur; öz yeterlilik, öz saygı, yaşama amacı ve iç denetim odağıdır (Cote, 1997; Cote ve Levine, 2002; Cote ve Schwartz, 2002; Schwartz, Cote ve Arnett, 2005). *Öz saygı:* Öz saygı üzerine çeşitli tanımlar mevcuttur. Mead, benliğin gelişmesinde bireyin içinde bulunduğu sosyal topluluk ile birleşme aşamasına vurgu yapmıştır. Rogers için, öz saygı ya da benlik saygısı bireyin etrafındakiler ile kazandığı değerlilik duygusudur. Çocukta öz saygının gelişmesini koşulsuz kabul kavramıyla ilişkilendirmiştir, öz saygı çocuğun, etrafında olan insanlar tarafından çocuğun şartsız sevilmesi ile ilgilidir(Cote, 2002).Bireylerin bütün varlıklara sergiledikleri tutumları bulunduğu gibi kendilerinde olan benlikleri için de bir tutumları mevcuttur. İnsanların kendi benliklerine dair hem olumlu hem olumsuz tüm

tutumlarının bütünleşmesinden oluşan kişinin sosyal yeterliği, öz saygı, kişisel değerlerinden ve beden algısının hepsinden meydana gelir. Bu özelliklerin kişiler için çeşitli önemleri vardır. Benlik noktasından bir yargıya varmak için kişinin kendisine dair özelliklerini gerçek hayatta nasıl analiz ettiğini farkında olmak gerekir (Rosenberg, 1979). Coopersmith (1974) öz saygının kişilerin duygusal, bilişsel, akademik ve sosyal hayatlarına etki ettiğini belirtmektedir. Öz saygı, sağlıklı bir kişiliğin ön şartıdır ve kişinin toplumda etkin bir rol almasında ciddi bir önem taşımaktadır.

Yüksek öz saygının mevcut olduğu bireyler çevresindekilerle kurdukları ilişkilerinde daha etkili, eylemli, kendine güven duyan ve daha hareketlidirler (Cote, 2000). Kişinin benlik saygısının ilerlemesi aile ve arkadaşlık ilişkilerinin kişiye hissettirdiği sosyal destek vermekle yakından alakalıdır. Bu durumda sosyal destek ergenlik döneminde kişide koruyucu bir etki oluşturur ve kişinin olumsuz kişilik edinmesinde etkisi bulunabilecek olumsuz ihtimalleri önler. Ergenlik döneminde kişi, aile ve arkadaşlarından gelen sosyal destek ile kendisine olan öz saygısını artırır ve kendisini güven içinde bulur(Cote, 2002). Bunun etkisiyle ise, kişinin bulunduğu ortam üzerindeki kontrol yeteneğini geliştirmede arkadaşın sağladığı desteğin etkisinin çok olduğu tespit edilebilir. Gelişim sürecinde çocukların ilk etkileşime girdikleri bireyler genellikle ebeveynleridir. Bir kısım çalışmacılar (Coopersmith, 1974; Calhoun ve Acocella, 1990), aile üyelerinin kişilerde benlik saygısının ilerlemesinde etkisinin büyük olduğuna vurgu yapmaktadır. Ailenin çocuğunu koşulsuz kabulü ile başlayan bu durum, çocuğun kendi için bağımsızlığını kazanabilene kadar ve kimlik gelişimini tamamlayana kadar bu evre sürmektedir. Bu dönemde çocuk için ona gösterilen kabul, saygı, onun ilerlemesine katkı sağlar ve benlik saygısını artırır; çocuğun kendini kıymetli ya da kıymetsiz bulması, çocuğun psikolojik ve sosyal gelişimine doğrudan etki eder. Ergenlik döneminde kişinin kimliğini bulma çabası ile beraber benlik saygısı da öne çıkmaktadır. Ergen, “Ben kimim? Ben önemli bir insan mıyım? Kıymetli miyim? Kimler için kıymetliyim?” gibi sorulara kendi içinde cevap aramaya başlar. Ergenin kendisini analiz ederken bu sorunun cevabına dair sergilediği tavır olumlu ya da olumsuz tavır ve ergenin kendisini sosyal çevresi içinde analiz etmesi, kişinin kendisine duyduğu saygısının yüksek ya da düşük olduğunu belirtmektedir.

Cote (1997) tarafından öz saygının kişinin bağımsız olarak eylemlerini gerçekleştirebilmek yeterliliği olarak nitelendirdiğini yani eylemlilik düzeyinin artmasını sağlayan dört faktörün birinin öz saygı olduğunu belirtmektedir. Öz saygı kavramına dair çalışmalara bakıldığında bu görüşle paralel araştırmaların olduğu dikkati çekmektedir. Öz

saygı, kişinin kendisini sevmesi, kendisini kabul etmesi ve kendini yeterli bulması anlamına gelir(Cote, 2002). Bu açıklamalarla eş değer olarak eylemliliği bulunan kişi; kendisini seven, kendisini koşulsuz kabul eden ve kendi yeterliliğine güvenen insanlardır. Bahsedilen bu kriterler, eylemliliği olan insanın hem kendisine hem hayatına yön vermesinde önemli bir görev görmektedir(Cote, 1997). Coopersmith'e göre (1974) öz saygı, insanın toplumda etkili bir şekilde rol alması için özsaygı olmazsa olmazdır.

Bu tanımlar incelendiğinde öz saygıyla eylemlilik arasında ilişkinin bulunduğu görülebilir. Eylemli kişiliği olan kişi, kendini değerli bulmakta ve içerisinde var olduğu toplumda etkin bir biçimde rol oynamaktadır. Yüksek düzeyde öz saygıya sahip kişi çevresiyle olan ilişkiler de daha etkili, hareketli, kendine güven duyan ve daha eylemli bir biçimde var olmaktadır(Cote, 2002).

Yaşam amacı: Kişinin ilişkilerinde ve hayatında daha aktif ve çok yönlü olabilmesi için gerek olan düşünce biçimidir(Cote, 2002). Yalom (1980) kişide yaşam amaçlarının olmamasının psikopatoloji ile bir ilgisi olduğunu öne sürmüştür. Yalom bu duruma ayrıca, kişinin hayatına olumlu anlamlar atfetmesiyle ebeveyn tutumları, dindarlık, determinizm (nedensellik), bir topluluğa ait olma, yaşamına ait değerler ve kişinin açık amaçları arasında olumlu bir ilişki olduğunu öne çıkarmıştır. Lazarus (2000), yaşam amacının stres ile başa çıkma dönemini üzerinde etkisinin olduğunu ifade etmiştir. İnsanları yaşama bağlayan temel motivasyon yaşamı içinde bir amaca sahip olmasıdır. Öyle ki II. Dünya Savaşı'ndaki toplama kamplarından sağ çıkabilen kişilerin ortak özelliklerine bakılırsa ortak noktaları yaşam amaçları olarak ortaya çıkmıştır (Frankl, 2009). Steger (2009) yaşam amacını bireylerin yaşamı anlamlandırmayı sağlayan bir motivasyona sahip olması olarak belirtilmiştir. Antonovsky'nin (1979) tarafından açıklanan "anamlılık" olarak isimlendirilen anlam duygusu boyutlara sahiptir. Anamlılık, yaşam amaçlarının esas ana taşıdır ve güç olan yaşam olayları ile başa çıkma durumunda rol oynamaktadır(Seeman, 1991). Ryff (1989), yaşam amacının boyutlarına bakıldığında altı boyut ile oluşmuş olarak belirttiği psikolojik iyi oluş durumunun yaşam amacının bir boyutu olduğunu ileri sürmektedir. Psikolojik iyi oluş (psychological wellbeing), kişinin hayatındaki güç olaylar ile baş etmesini, kişinin kendisine anlamlı amaçlar koymasını, koyulan amaçlara ulaşılmasını, büyümesini, ilerlemesini ve gelişim içerisinde olmasını içermektedir.

Psikolojik iyi oluş, hayattaki olumsuzluklar karşısında kişinin sergilediği uyumdur. Kişilerin olumlu olayları yaşaması kişilerin yaşam amaçlarına fayda katmaktadır. Aile bireyleri ve arkadaşlıklarında olumlu ilişkiler kurabilmek, zevk aldığı

yiyecekleri yemek, cinsellik, başarı deneyimi gibi deneyimler kişinin yaşam amaçları üstünde etkili olarak kabul edilebilir. Bu konular ile ilgili gerçekleştirilen araştırmalar, mutlu kişilerin hayatlarındaki olaylara anlam atfettiklerini, mutlu olmak ve bu mutluluğu devam ettirebilmek için gayret ettiklerini ve kendilerini olumlu gördüklerini ifade etmektedir. Mutsuz bireyler ise hayatlarındaki durumları olumsuz görmekte, mutsuzluklarını pekiştirecek yönde yorumda bulunmakta ve kendilerini olumsuz algılamaktadırlar (Lyubomirsky, 2001).

Öz yeterlilik: Kişilerin bir kısım durumlarla başa çıkmak için ihtiyaç duydukları davranışları ne kadar iyi ifade ettikleri yönünde öznel yargıları olarak ifade edilebilir(Bandura, 1982). Öz yeterlilik, bireyin kendisinden yapması istenen olaylarda kendi yeteneklerine yönelik kişisel inancıdır (Bandura, 1995). Yeterlik inançlarında, öz yeterlilik ve sonuç beklentisi iki motive edici etken şeklinde görülür. Öz yeterlilik, bir görev ve işle alakalı kişisel yeterliklere ilişkin inançlar biçiminde açıklanırken; sonuç beklentisi ise, hedef odaklı davranışın ortaya çıkaracağı muhtemel sonucun bir kararıdır. Bandura'ya (1995) göre öz yeterlilik inançlarını oluşturan dört ana unsur vardır ve bunların içerisinde en etkisi olan unsur, bireylerin kendi tecrübelerinden kazandığı bilgilerdir. Öz yeterlilik inançlarını sağlayan başka etkenler ise, kişilerin başarılı veya başarısız davranışlarına dair gözlemleri, başarmak için toplumun etkisi ve başarısındaki psikolojik halidir. Schunk'a (1990) göre kişinin bir amaca ulaştığında elde edilen mutluluk, kişideki öz yeterlilik inancını ikiye katlar ve kişi kendisine dair daha zor olan amaç bulma aramasına girer. Bandura'ya (1995) göre, öz yeterliliğin başlangıç dönemi çocukluk dönemindedir. Öz yeterlilik hayat sürecince oluşmayı ve gelişmeyi sürdürür, ailesel, eğitimsel modellerde ve kültürler arası yapılanmada insanın uyum sağlamasında etkili bulunmaktadır. Bireylerin kendilerine dair öz yeterlik inançları farklı sonuçlara neden olur. Bu inançlar kişilerin ne kadar emekte bulunacaklarını, problemler karşısında emek ve gayretlerini ne ölçüde sürdüreceklerini toplumun beklentilerin karşısında deneyimledikleri stresi ve hissettikleri başarı seviyesine etki edebilir(Byrant, 2007).

Öz yeterliliği eylemlilik kavramının bir alt boyutu şeklinde incelendiği zaman Cote (1997) kişinin eylemlilik potansiyelini ilerleten değişkenlerden biri olduğunu ileri sürmektedir ve öz yeterlilik ile gerçekleştirilen çalışmalar değerlendirildiğinde, bu görüşle eş olan, bu görüşe destek olan çalışmaların olduğu görülmektedir. Bu bakış açısıyla öz yeterlilik, bireyin kendinden beklenen davranışları yönetmesine katkı sağlayacak yeteneklere olan inancıyla ya da bireylerin, istenen zor görevler ve kendi uygulamaları üstünde kontrol yeteneklerine olan inancı şeklinde incelenmektedir. Bu

düşüncelere eş olarak eylemlilik, bireyin hayatının yönüne ilişkin sorumluluk alma duygusunun olması, hayatı için sorumluluk alabilmesi, hayatı ile ilgili kararları kontrol etmesi ve bunların sorumluluğunu alma konusundaki inancının olması, hayatındaki zorluklar ile başa çıkması ve seçim yaptığı hayat yönünde devam etmeye ilişkin güveni olarak ifade edilmektedir(Cote ve Levine, 2002).

İç denetim odağı: Kişilerin özellikle başarılarının sebepleri gerçekleştirdikleri işteki yetenek ve gayretleri ile ilişkilendirmeleridir(Rotter, 1966). Denetim odağı kavramı, incelemelerini kişilerin inanç sistemleri üzerine eğilmiş olan Julian Rotter (1966) aracılığı ile ifade edilmiştir. Rotter, kişilik ölçümünde inanç yapısını bir unsur şeklinde incelemiş ve inanç yapısını denetim odağı biçiminde belirtmiştir. Rotter'a göre (1966) denetim odağı, kişilerin geçmiş deneyimlerindeki pekiştirici tecrübelerine bağlı olarak kendi eylemlerinin sonuçlarını kendi kontrollerine ya da şans ve kader gibi kendilerinden bağımsız olarak gelişen olayların kontrollerine bağlamaları nihayetinde ortaya çıkan bir kavramdır. Eski yaşantılar sonucunda ortaya çıkan denetim odağı, iç denetim odağı ve dış denetim odağı olmak üzere iki şekilde araştırılabilir; denetim odağının türüne göre kişilerin kişilik özellikleri, tavır ve davranışlar da değişebilmektedir. İç denetim odaklı bireylerin diğer bireylere göre daha başarılı oldukları; özellikle rekabet ortamında üst düzeyde bir başarı sergiledikleri denilebilir. Bu bireyler bununla beraber sosyal yaşamlarında daha aktiftirler; öz saygı ve öz güvenleri yüksektir, özerktir, daha uyumludurlar ve kişisel özgürlüğün kısıtlandırılmasına daha çok tepki verir; olumsuz durumlarda ise daha fazla direnç gösterirler. Bu durumlara zıt olarak dış denetim odaklı kişilerin çevreleri üzerinde kendi kontrollerinin bulunmadığına ilişkin inançlarının olduğu ve yaşanan olayları denetleyemeyecekleri, sonuca etki edemeyecekleri düşüncesinden kaynaklı kuşkucu ve kaygısı olan insanlar oldukları ifade etmektedir. Bunun yanında dış denetim odaklı bireylerin hem kendilerine hem başka bireylere güven duygularının az olduğu, kendilerini tanımada yetersiz oldukları, toplum tarafından kabul gereksinimlerinin alt seviyede olduğu, daha saldırmaya meyilli oldukları ve savunma mekanizmalarını iç denetimli kişilere göre daha sık bir şekilde kullandıkları belirtilmektedir(Mueller ve Thomas, 2001).

Eylemliliğin alt boyutu olarak sadece iç denetim odağının öne çıktığı belirtilebilir. Cote (1997), iç denetim odağı durumunun kişinin eylemliliğini artıran dört unsuru kapsadığını ifade etmektedir. İç denetim odağı ile alakalı araştırmalar incelendiğinde, bu bakış açısını doğrulayan görüşler, değerlendirmeler içermektedir. İç denetim odaklı kişiler, eylemlerinin sebeplerini kendilerinde bulmaktadır. Benzer biçimde eylemli

kişiliğe sahip olan insan kendi sorumluluğunu almakta ve “başına gelenlerin kendi yapıp ettikleri dolayısı ile yaşandığını” farkındalığını yaşamaktadır(Cote, 1997).

Alanyazında eylemlilik konusundaki çalışmalara bakıldığında araştırmalar şu şekildedir:

Eylemlilikle ilgili alan yazın incelendiğinde, eylemlilik ile ilgili sadece birkaç araştırma olduğu görülmektedir.

Cote (1997), üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği araştırmasında eylemlilik düzeyinin cinsiyet ve yaşa göre değişkenlik gösterip göstermediğini incelemiştir. Araştırma sonunda ise eylemliliğin cinsiyet ve yaşa göre değişkenlik göstermediği sonucuna ulaşmıştır.

Cote ve Schwartz (2002) aracılığıyla birbirinden farklı milletten olan üniversite birinci sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen, kimlik biçimlenmesi ile eylemlilik ve bireyleşme süreci ile kimlik gelişim süreci ilişkisinin araştırıldığı bir çalışma gerçekleştirmiştir. Eylemlilik ile keşif/esnek bağlanma arasında pozitif ilişki bulunurken, kaçınma ile negatif ilişki bulunmuştur. Bunun yanında eylemlilikle ipotek arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Gerçekleştirilen çalışma nihayetinde, eylemliliğin kimlik biçimlenmesinin etkin bir yordayıcı değişken olduğu belirtilmiştir.

Atak (2010), araştırmasında yetişkinliğe geçişte kimlik biçimlenmesi ve eylemlilik kavramını çalışmıştır. Çalışmada “Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği”, “Benlik Kimliği Statüleri Ölçeği”, ve “Anababaya Bağlanma Ölçeği” uygulanmıştır. Sonuçlar, ebevnere bağlanma ve eylemliliğin kimlik biçimlenmesinde önem arz ettiği görülmüştür. Bu bağlamda Cote ve Schwarztz ile eylemliliğin kimlik üzerinde önemli bir yordayıcısı olduğu paralel olmuştur. İncelenen değişkenler ile keşif/esnek bağlanma arasında pozitif bir ilişki bulunurken, ipotek/uyuma ve kaçınma arasında negatif bir ilişki saptanmıştır. Bunun yanında, kimlik biçimlenmesinin varsayılan ve gelişimsel bireyleşme türlerine göre anlamlı bir farklılaşma olduğu saptanmıştır. Bulgular, anababaya bağlanma ile eylemliliğin yetişkinlik döneminde olan Türkiye’de yaşayan bireylerin kimlik biçimlenme aşamasında faydası anlamında tartışma konusu olmuştur.

Civan (2016), araştırmasında eylemlilik ve kendini sabotaj arasında ilişki incelemiştir. Bu değişkenleri cinsiyet, yaş ve eğitim durumu bakımından da değerlendirmiştir. Çalışma sonucuna göre, bireylerin eylemlilik düzeyi artarken kendinin sabotaj durumlarının azaldığı sonucunu bulmuştur yani bu değişkenlerin arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Eylemlilik öz saygı ve yaşam amacı alt boyutları için cinsiyete

göre farklılaşmaktadır bunun yanında yaşam amacı alt boyutunun eğitim durumu açısından farklılaştığı saptanmıştır.

Gündüz (2018) aracılığıyla yapılan araştırmada, psikolojik danışmanlık bölümünde okuyan öğrencilerin stresle baş etme stillerini çok yönlü eylemli kişilik özelliklerine, öznel iyi oluşlarına ve risk faktörlerine göre incelenmesi sonuçlarına göre, psikolojik danışmanlık bölümü öğrencilerinin % 50.9'unun yüksek, %49.1'inin düşük çok-yönlü eylemli kişilik özelliklerinin var olduğu ortaya çıkmıştır. Başka bir yandan psikolojik danışmanlık bölümü öğrencilerinin çok yönlü eylemli kişilik özelliklerine, cinsiyete, öznel iyi oluşlarına, risk faktörlerine ve devlet ya da özel üniversitelerde eğitim görme durumlarına göre stresle başa etme stilleri puanlarının anlamlı seviyede farklılık olduğu da belirtilmiştir.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu kısımda araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizlerinde kullanılan istatistiksel bilgiler ile ilgili veriler yer almaktadır. Bu çalışma, mevcut olanı sorgulayan betimsel bir araştırma türüdür. Eylemlilik ve sosyal ilginin ilişki doyumu ve ilişki istikrarı üzerindeki etkisini incelemek amacıyla path modeline dayanarak çalışma yapılmıştır. Çalışma verileri, farklı yaşta olan kişilerden elde edilmiştir. Kesitsel araştırma düzeni kullanılmıştır.

3.1 Araştırma Modeli

Bu tarama modelinde iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişki incelenmektedir. İlişkisel ta (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2015).

Çalışma aynı zamanda sosyal ilgi, ilişki istikrarı ve ilişki doyumu değişkenlerinin eylemlilik düzeyini yordama güçlerinin araştırıldığı nedensel karşılaştırmalı bir çalışmadır. Araştırmada bağımlı değişken eylemliliktir. Bağımsız değişkenler ise ilişki istikrarı ve ilişki doyumudur. Aracı değişken ise sosyal ilgidir. Araştırmada, ilgili değişkenlerin ilişki doyumuna ve ilişki istikrarına olan etkilerinin belirtildiği bir Path modeli geliştirilip bu model test edilmiştir.

3.2 Araştırma Grubu

Araştırma gurubunu Kayseri, Ankara, Kırıkkale illerindeki 18-32 yaş arası yetişkinliğe geçiş sürecindeki bireyler oluşturmaktadır. Ölçme araçlarının uygulanacağı kişiler, “18-32 yaş arası yetişkinliğe geçiş sürecindeki bireyler olmak” durumu dikkate alınarak amaçlı (purposive) örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme, temelinde evrenin temsili bir örneği yerine bilakis amaçlı olarak bir ya da birkaç alt kesimini örnek alma prensibine dayanmaktadır. Farklı bir ifadeyle amaçlı örnekleme evren içinden soruna en uygun kesimi gözlem konusu yapma anlamına gelmektedir (Sencer, 1989). Araştırmacı amaçlı örneklemede, evren ile ilgili kuramsal bilgilerden, araştırmanın özel amaçlarından ve de kendi bilgilerinden de yararlanarak bir örneklem seçmektedir (Fraenkel ve Wallen, 1993). Bu araştırmada, çalışma grubunun oluşturulmasında amaçlı örnekleme çeşitlerinden maksimum çeşitlilik yöntemi uygulanmıştır. Katılımcı grubu da bu bağlamda 18-32 yaş arasındaki yetişkinliğe geçiş

sürecindeki bireyler olmak durumu dikkate alınarak seçilmiş ve ölçme araçları bu kişilere uygulanmıştır. Amaçlı örnekleme yönteminin evren değerleri ile ilgili önemli ipuçları oluşturacağı belirtilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008).

Araştırma içerisinde uygulanan veri toplama araçlarıyla 399 gönüllüye ulaşılmıştır. Araştırmada katılımcılar genellikle pratik sebeplerden ötürü (aynı anda daha fazla veri toplama, örnekleme en uygun kitle olma gibi) üniversite öğrenimi gören bireylerden seçilmiştir. Veriler toplanırken katılımcılarda gönüllülük ilkesi esas alınmıştır. Veri analizleri yapılmadan önce katılımcıların veri toplama araçlarına verdikleri cevaplar incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda hatalı verilerin de çıkarılmasıyla birlikte analizler 399 katılımcıdan elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir.

Çalışmaya katılan kişilerin çeşitli özelliklerine göre dağılımları aşağıdaki Tablo 3.1de açıklamalarla belirtilmiştir.

Tablo 3. 1. Araştırma Grubunun Demografik Niteliklerine Göre Dağılımı

Demografik Nitelik		N	%
Cinsiyet	Erkek	157	39.3
	Kadın	242	60.7
Yaş	18-21	133	33.3
	22-26	247	61.9
	27-32	19	4.8
	Toplam	399	100
Sosyoekonomik Düzey	Alt	41	10.3
	Orta	321	80.5
	Üst	37	9.3

Tablo 3.1.'de görüldüğü gibi, katılımcıların 157'si (%39.3) erkek ve 242'si (%60.7) kadın olmak üzere araştırma grubunu toplam 399 birey oluşturmaktadır. Bu bireylerden 133'ü (%33.3) 18-21, 247'si (%61.9) 22-26 ve 19'u (%4.8) 27-32 yaş aralığındadır. Ayrıca katılımcıların %10.3'ü kendisini alt sosyoekonomik düzeyde görürken, orta sosyoekonomik düzey için bu oranın %80.5, üst sosyoekonomik düzey için %9.3 olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2. Araştırma Grubunun Yetişkinliğe Ulaşma Durumuna Yönelik Yanıt Dağılımı

Soru 1	Yanıt	N	%
Yetişkinliğe ulaştığınızı düşünüyor musunuz?	Evet	185	46.4
	Hayır	11	2.8
	Bazı Yönlerden Evet	203	50.9
	Bazı Yönlerden Hayır		
Toplam		399	100

Tablo 3.2'ye bakıldığında katılımcıların %46.4'ü yetişkinliğe ulaştığını düşünürken, %2.8'i henüz yetişkinliğe ulaşmadığını düşünmektedir. %50.9'luk grup ise kendisini bazı yönlerden yetişkin görürken, bazı yönlerden henüz yetişkin olmadığı görüşündedir.

Tablo 3.3. Araştırma Grubunun Birlikte Olunan Kişiyle Mutlu Hissetme Durumlarına Yönelik Yanıt Dağılımı

Soru 2	Yanıt	N	%
Birlikte olduğunuz kişi ile mutlu hissediyor musunuz?	Evet	253	63.4
	Hayır	32	8.0
	Kısmen Mutluyum	114	28.6
Toplam		399	100

Tablo 3.3 incelendiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (%63.4) partneri ile mutlu; %8'inin partneri ile mutsuz ve %28.6'sının kısmen mutlu olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3.4. Araştırma Grubunun Partnerle Evlilik Düşünmesine Yönelik Yanıt

Dağılımı

Soru 3	Yanıt	N	%
İlişkinizde partneriniz ile evlenmeyi düşünüyor musunuz?	Evet	262	65.7
	Hayır	39	9.8
	Kararsızım	98	24.6
Toplam		399	100

Tablo 3.4'e göre katılımcıların %65.7'si partneri ile evlenmeyi düşünürken, evlenmeyi düşünmeyenlerin oranı %9.8'de kalmaktadır. Katılımcıların %24.6'sı ise bu konuda kararsız olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 3.5. Araştırma Grubunun Sık Sık ayrılıp Barışma Durumlarına Yönelik Yanıt

Dağılımı

Soru 4	Yanıt	N	%
Sık sık ayrılır barışır mısınız?	Evet	74	18.5
	Hayır	324	81.2
Toplam		399	100

Tablo 3.5'e göre katılımcıların %18.5'i sık sık ayrılıp barışırken, bunu yapmayanların oranı %81.2'de dir.

Tablo 3.6. Araştırma Grubunun Kavga Sıklıkları Durumuna Yönelik Yanıt Dağılımı

Soru 5	Yanıt	N	%
İlişkinizde ne sıklıkta kavga çıkar	Her zaman	8	2.0
	Hiçbir zaman	21	5.3
	Nadiren	291	72.9
	Sık sık	79	19.8
Toplam		399	100

Tablo 3.6'ya göre katılımcıların %2'si her zaman kavga eder,%21' hiçbir zaman, %72.9'u nadiren ve %19.8'i ise sık sık kavga etmektedir.

Tablo 3.7. Araştırma Grubunun Şiddet Uygulama veya Şiddet Görme Durumlarına Yönelik Yanıt Dağılımı

Soru 5	Yanıt	N	%
İlişkide şiddet uygular veya şiddete maruz kalır mısınız?	Her zaman	1	0.3
	Hiçbir zaman	377	94.5
	Nadiren	18	4.5
	Sık sık	3	0.8
Toplam		399	100

Tablo 3.7'ye göre katılımcıların %0.3'ü ilişkide her zaman şiddet uyguluyor veya maruz kalıyorken, %94.5'i hiçbir zaman, %4.5'i nadiren, %0.8'i ise sık sık bu durumu yaşamaktadır.

Tablo 3.8. Araştırma Grubunun İlişkiyi Değerlendirme Durumuna Yönelik Yanıt Dağılımı

Soru 5	Yanıt	N	%
İlişkinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?	Çok iyi	106	26.6
	İyi	188	47.1
	Orta	82	20.6
	Kötü	19	4.8
	Çok kötü	4	1.0
Toplam		399	100

Tablo 3.8'e göre katılımcıların %26.6'sı ilişkisini çok iyi değerlendirirken, %47.1'i iyi, %20.6'sı orta, %4.8'i kötü ve %1.0'ı ise çok kötü olarak değerlendirmektedir.

Tablo 3.9. Araştırma Grubunun En Uzun İlişki Süresi Durumuna Yönelik Yanıt Dağılımı

Soru 5	Yanıt	N	%
En uzun ilişkiniz ne kadar sürdü?	1 aydan az	10	2.5
	1-3 ay	22	5.5
	3-6 ay	56	7.8
	6-12 ay	280	14.0
	1 yıldan fazla		70.2
Toplam		399	100

Tablo 3.9'a göre katılımcıların %2.5'i en uzun ilişkisinin 1 aydan az olduğunu belirtirken, %5.5'i 1-3 ay arası, %7.8'i 3-6 ay arası, %14'ü 6-12 ay ve %70.2'si ise 1 yıldan fazla sürdü şeklinde belirtmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

İlişki istikrarı ve Doyumu ile ilgili verilerin toplanabilmesi için Rusbult, Martz ve Agnew (1998) tarafından geliştirilen ve Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu aracılığı ile Türkçeye uyarlanan İlişki İstikrarı Ölçeği kullanılmıştır. Sosyal ilgi ile ilgili verilerin toplanması için Kalkan(2009) aracılığı ile geliştirilen Romantik İlişkilerde Adlerian Sosyal İlgi Ölçeği kullanılmıştır. Atak(2009) tarafından çevrilen Çok Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeklerin psikometrik özellikleri aşağıda açıklanmaktadır.

3.3.1.Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, yetişkinliğe geçme durumu gibi bilgilerin toplanabilmesi için çalışma için hazırlanmış olan Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır.

3.3.2. İlişki İstikrarı Ölçeği: Ölçek ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme, ilişki yatırımı ve ilişkiye bağlanımı ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçek, ilişki istikrarını

belirlemek amacıyla üç faktörlü (ilişki doyumu, seçenekleri değerlendirme ve ilişki yatırımı) olarak da kullanılabilir (Rusbult'tan akt. Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu, 2005). Her bir alt ölçeğinde 10 madde olan İİÖ, toplam 30 maddeden meydana gelmektedir. Alt ölçeklerin ilk beş maddesi dört dereceli likert tipi bir ölçek üstünden değerlendirilmektedir (1=Tamamen yanlış, 4=Tamamıyla doğru). Diğer maddeler ise 1 (tamamen yanlış) ile 9 (tamamıyla doğru) arasında cevaplanmaktadır (Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu, 2005). İİÖ'yü Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu (2005) Türkçe'ye uyarlamıştır. Ölçeğin ölçüt geçerliğini sınamak için İlişki İstikrarı Ölçeğinin alt ölçekleri ile Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ölçekler arasındaki korelasyon katsayıları, -.45 ile .67 değerleri arasında değişmektedir. İİÖ'nün İlişki Doymu alt ölçeği için Cronbach alfa katsayısı .90 bulunurken, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme alt ölçeği için .84, İlişki Yatırımı alt ölçeği için de .84 olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerin iki yarım güvenilirlikleri ise sırasıyla .84, .71, ve .78 bulunmuştur (Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu, 2005). Bu araştırmada İİÖ'nün alt ölçeklerinin Cronbach alfa katsayıları ilişki doyumu alt ölçeği için .92, seçeneklerin niteliğini değerlendirme alt ölçeği için .88, ilişki yatırımı alt ölçeği için ise .84 bulunmuştur.

3.3.3. Romantik İlişkilerde Adlerian Sosyal İlgil Ölçeği: Ölçek 24 maddeden oluşmaktadır. Beşli likert tipi bir ölçektir. Maddeler 5 (tamamen katılıyorum) ile 1 33 (kesinlikle katılmıyorum) arasında cevaplanmaktadır. Negatif maddeler ters puanlandıktan sonra ölçekten toplam puan alınmakta ve artan puanlar, romantik ilişkilerde yüksek sosyal ilgi düzeyini göstermektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 24 iken, en yüksek puan 120'dir (Akın, 2015). Ölçeğin geçerlilik çalışmasında yapı geçerliği ve benzer ölçekler geçerliğine bakılmıştır. Soyer tarafından geliştirilen Toplumsal İlgil Ölçeği ile benzer ölçekler geçerliği hesaplanmış ve ölçekler arasındaki korelasyon 0.64 olarak bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliği için yapılan faktör analizi sonuçlarına göre varyansın %34.13'ünü açıklayan tek faktör bulunmuştur. Ölçeğin, Cronbach α katsayısı 0.90 olarak hesaplanırken, test-tekrar test güvenilirliği $r = 0.93$ olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ölçeğin Cronbach α -katsayısı .72 olarak hesaplanmıştır.

3.3.4. Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği: Bu ölçek, iç denetim odağını ölçen ölçen 5 madde, yaşam amacını ölçen 5 madde, öz saygıyı ölçen 5 madde ve öz-yeterliliği ölçen 5 madde olmak üzere toplam 20 madde ve dört alt faktörden oluşmaktadır. Maddeler "tamamen katılıyorum"dan (5 puan), "tamamen katılmıyorum"a (1 puan) doğru sıralanan

5 derecelmeli bir değerlendirme ölçeği üzerinde işaretlenmektedir. Her bir alt ölçekten alınacak puanlar 5 ile 25 puan arasında farklılık göstermektedir. İç denetim odağı için “Başıma gelenlerden ben sorumluyum”; yaşam amacı için “Kişisel varlığım anlamlı ve amaçlıdır”; Öz-saygı alt ölçeği için örnek madde olarak “Kendi hakkımdaki düşüncelerim olumsuzdur” ve son olarak öz-yeterlilik için “Güçlü bir iradem var” maddeleri bunlara örnek olarak gösterilebilir. Ölçekte puanlama yapılırken, toplam puan dikkate alınmakta ve ölçekten yüksek puan almak eylemli kişiliğe sahip olmayı, düşük puan almak ise eylemli kişiliğe sahip olunmadığını göstermektedir. Ölçekten elde edilen puanlar dikkate alınarak, sınır noktasına göre bir bireyin eylemli kişiliğe sahip olup olmadığı anlaşılmaktadır. Bununla beraber ÇEKÖ, gelişimsel ve varsayılan bireyleşmeyi ölçmek için de uygulanmaktadır. Ölçekten yüksek puan almak gelişimsel bireyleşmenin olduğunu, düşük puan almaksa varsayılan bireyleşmenin olduğunu ifadesidir. Orijinal ölçekte 4 alt faktör vardır ve ölçek varyansın % 42’sini belirtmektedir. Ölçeğin tamamı ve alt ölçekler için Cronbach alfa değerleri .58 ile .86 arasında (ortalama .76) değişmektedir.

Tüm ölçeklerin asıl ve uyarlanmış biçimleri ekler bölümünde sunulmaktadır.

3.4. Verilerin Analizi

Bütün değişkenler için betimsel istatistikler hesaplanmıştır. Bireyleşme türlerini belirlemek için Ward’ın küme analizi yöntemi uygulanmıştır. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında ilişkiler korelasyon analizi ile hesaplanmıştır. Araştırmada kurulan modelin test edilmesi için, path analizi kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS, R ve RStudio programlarından yararlanılmıştır. Eylemlilik ile sosyal ilginin ilişki doyumu ve ilişki istikrarı üzerine etkisinin olup olmadığını göstermek için Yapısal Eşitlik Modeli kullanılmıştır. Verilerin demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığını test etmede ilişkisiz örneklem için t-Testi uygulanmıştır. Veriler analiz edilirken güven aralığı %95 olarak alınmıştır.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR VE YORUM

Bu kısımda çalışma kapsamında yapılan analizler ile elde edilen bulgulardan söz edilmiştir. Bu bağlamda Sosyal İlgı, Eylemlilik, İlişki doyumu ve İstikrarı öncelikle cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Son olarak ise Sosyal İlgı, Eylemlilik, İlişki doyumu ve İstikrarı kavramları arasındaki ilişki Path modeli doğrultusunda incelenmiştir.

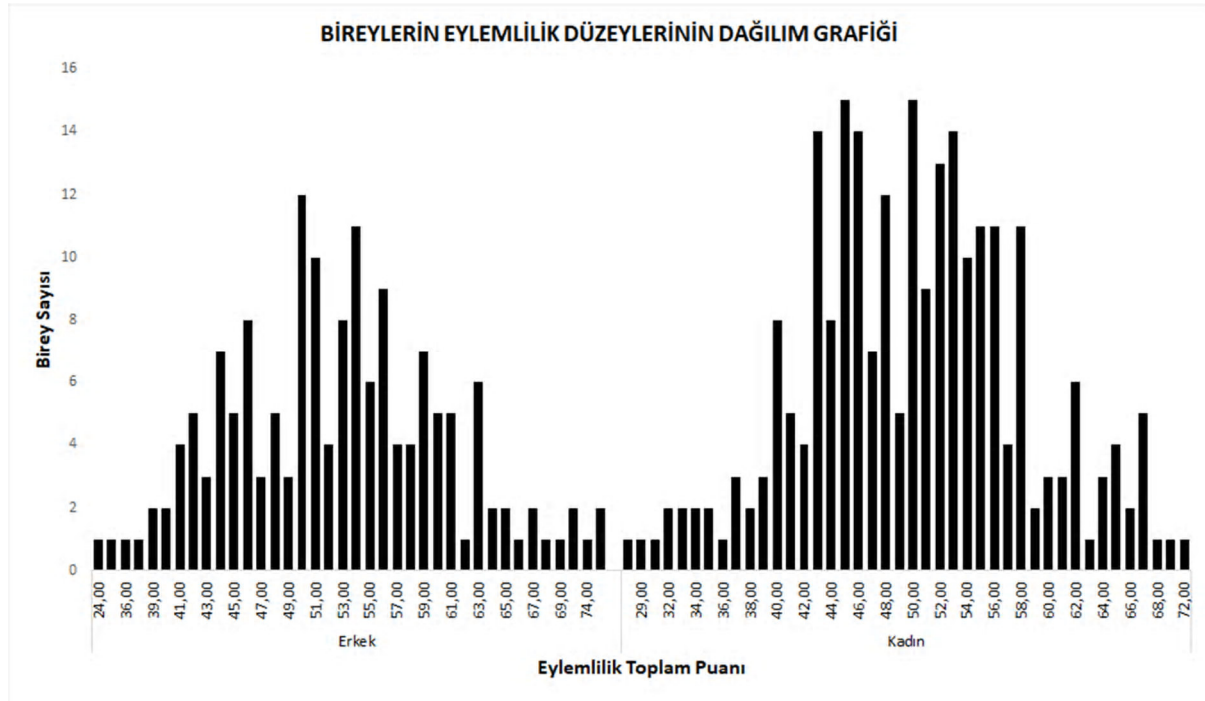
4.1. Eylemlilik, Sosyal İlgı, İlişki İstikrarı ve İlişki Doyumuna İlişkin Bulgular

Katılımcıların eylemlilik düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacıyla bağımsız gruplar için t-Testi kullanılmıştır.

Katılımcıların eylemliliklerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacıyla bağımsız gruplar için t-Testi kullanılmıştır.

Tablo 4.1.1. Katılımcıların Eylemliliklerinin Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Erkek	157	52,64	8.42	396	2.291	.003
Kadın	241	50.10	8.19			

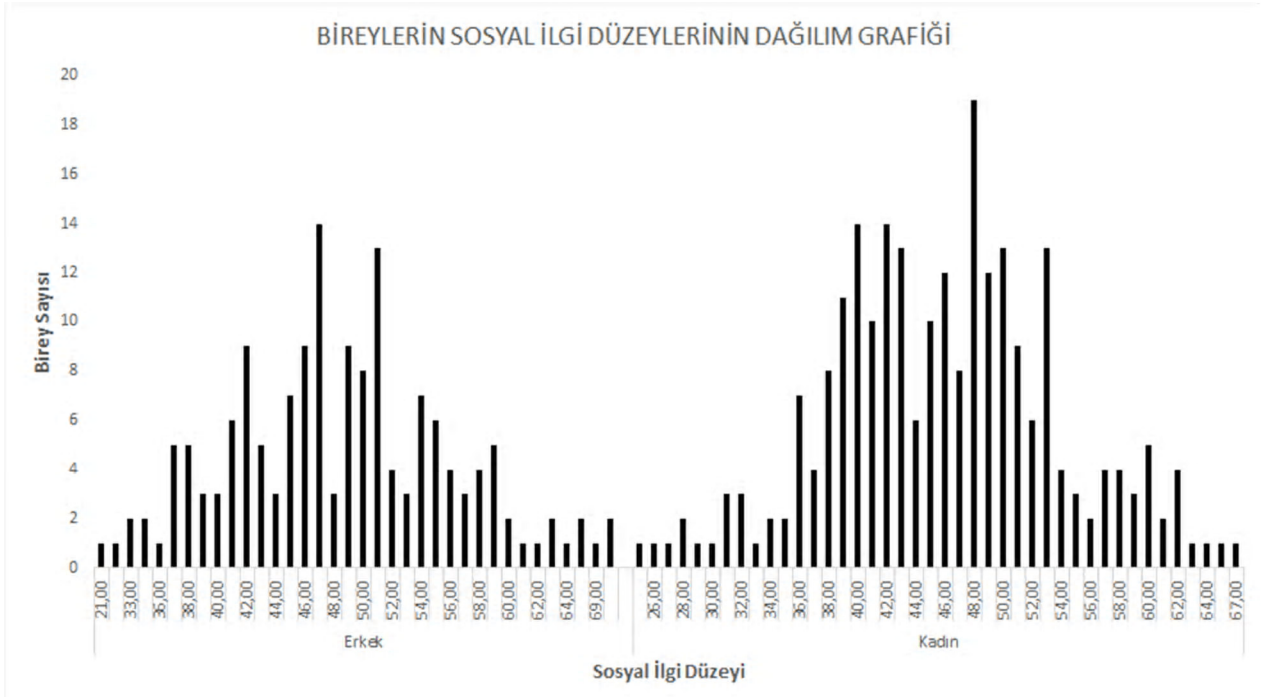
Şekil 4.1 Bireylerin Eylemlilik Düzeylerinin Cinsiyete Göre Dağılım Grafiği

Tablo 4.1.1 ve Şekil 4.1'e göre katılımcıların eylemlilik düzeyleri cinsiyete göre manidar bir farklılık göstermektedir, $t(396)=2.291$, $p=.003$. Erkek katılımcıların ($\bar{x} = 52.6$) eylemlilik düzeylerinin kadın katılımcılardan ($\bar{x} = 50,1$) anlamlı biçimde daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre eylemlilik düzeyinin cinsiyete göre anlamlı biçimde farklılaştığı sonucuna varılabilir. Etki büyüklüğünü saptamak için hesaplanan Eta-kare değeri .01 düzeyinde olup, cinsiyetin eylemlilikte küçük etki büyüklüğüne sahip olduğu söylenebilir.

Katılımcıların sosyal ilgilerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacıyla bağımsız gruplar için t-Testi kullanılmıştır.

Tablo 4.1.2. Katılımcıların Sosyal İlgilerinin Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Erkek	157	95.35	12.50	395	-3.517	.000
Kadın	240	99.32	9.88			

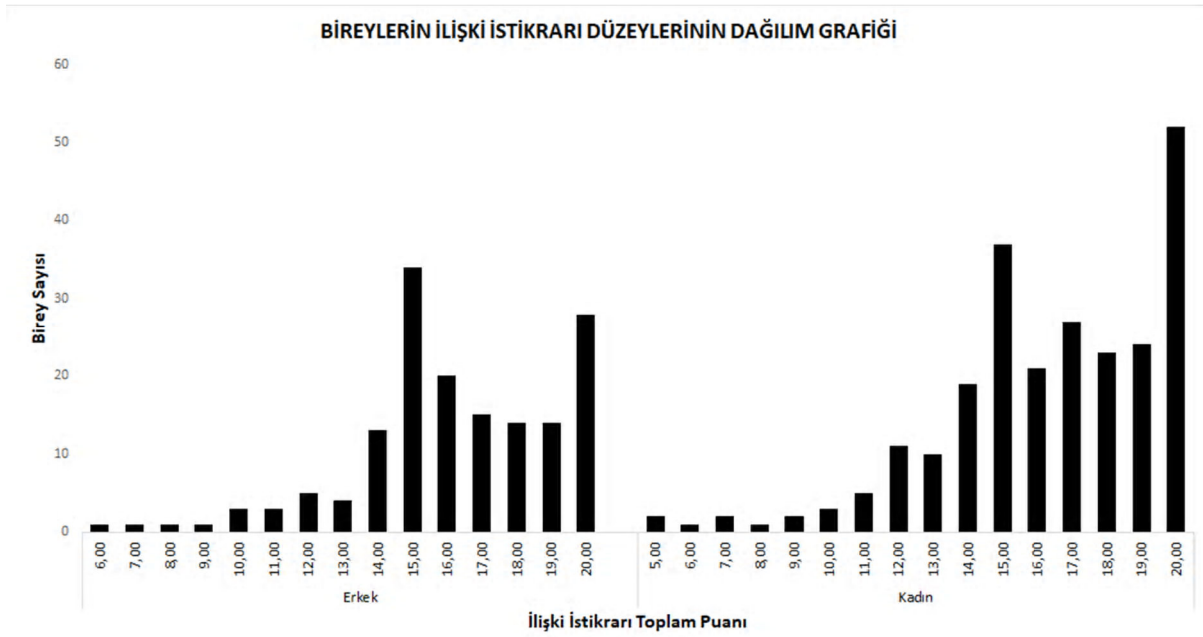
Şekil 4.2 Bireylerin Sosyal İlgî Düzeylerinin Cinsiyete Göre Dağılım Grafiği

Tablo 4.1.2, şekil 4.2.'ye bakıldığında katılımcıların sosyal ilgileri cinsiyete göre manidar bir farklılık göstermektedir, $t(395)=3.517$, $p=.000$. Kadın katılımcıların ($\bar{X} = 99.3$) sosyal ilgi düzeylerinin erkek katılımcılardan ($\bar{X} = 95.35$) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçla cinsiyet ile sosyal ilgi arasında anlamlı bir biçimde farklılaştığı söylenebilir. Hesaplanan eta-kare .03 olduğundan, cinsiyetin sosyal ilgi üzerinde küçük bir etki büyüklüğüne sahip olduğu belirtilebilir.

Katılımcıların ilişki istikrarı düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla bağımsız gruplar için t-Testi kullanılmıştır.

Tablo 4.1.3. Katılımcıların İlişki İstikrarlarının Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Erkek	157	5.59	1.05	395	4.680	.000
Kadın	240	5.07	1.11			

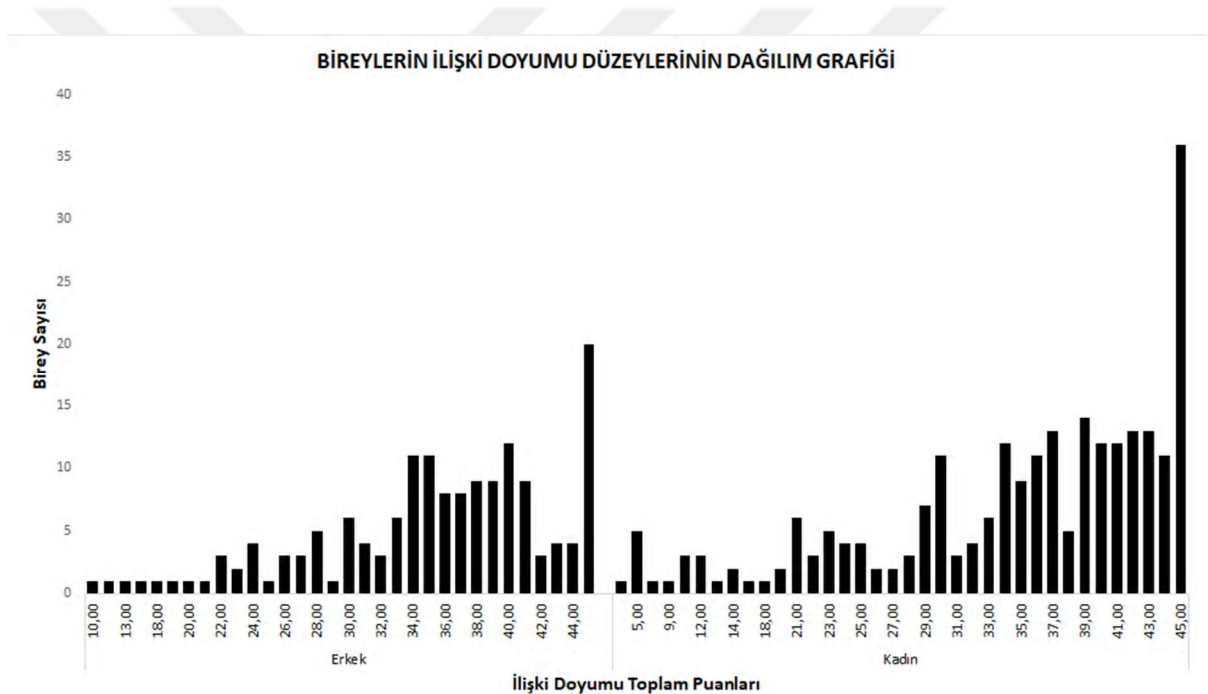
Şekil 4.3 Bireylerin İlişki İstikrarı Düzeylerinin Cinsiyete Göre Dağılım Grafiği

Tablo 4.1.3 ve Şekil 4.3'te görülebileceği gibi, katılımcıların ilişki istikrarlarında cinsiyete göre manidar farklılık bulunmaktadır, $t(395)= 4.680$, $p=.000$. Erkek katılımcıların ($\bar{X} = 5.59$) ilişki istikrarında kadın katılımcılardan ($\bar{X} = 5.07$) anlamlı bir şekilde daha yüksek puanları olduğu görülmektedir. Buna göre, cinsiyet ile ilişki istikrarı arasında anlamlı bir biçimde farklılaşma olduğu sonucuna varılabilir. Eta-kare değeri .05 olarak hesaplanmış olup, bu değer cinsiyetin ilişki istikrarı üzerinde küçük bir etkiye sahip olduğu anlamına gelir, denilebilir.

Katılımcıların ilişki doyumu düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacıyla bağımsız gruplar için t-Testi kullanılmıştır.

Tablo 4.1.4. Katılımcıların İlişki Doyumlarının Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Erkek	155	7.08	1.50	392	.627	.531
Kadın	239	6.96	1.97			

Şekil 4.4 Bireylerin İlişki Doyumu Düzeylerinin Cinsiyete Göre Dağılım Grafiği

Tablo 4.1.4 ve Şekil 4.4'e göre, katılımcıların ilişki doyumlarında cinsiyete göre manidar bir fark yoktur, $t(392) = .627$, $p = .531$. Bu durum, cinsiyetin ilişki doyumu üzerinde etkili bir değişken olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

4. 2. Bireyleşme Türlerine İlişkin Bulgular

Bireyleşme türlerini belirlemek için, Cote (2002) ve Schwartz, Cote ve Arnett'in (2005) önerdiği gibi Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği puanları üzerinde Ward'ın

hiyerarşik küme analizi yöntemi kullanılmıştır ve toplamda altı döndürme (iteration) yapılmıştır.

Yüksek eylemlilik gelişimsel bireyleşmeyi, düşük eylemlilik ise varsayılan bireyleşmeyi göstermektedir(Cote, 2002). Analiz sonucunda iki küme oluşmuştur ve 1 numaralı kümenin “gelişimsel bireyleşmeyi”, 2 numaralı kümenin ise “varsayılan bireyleşmeyi” temsil ettiği kabul edilmiştir. Küme analizi sonuçlarına ilişkin ortalama puan ve standart sapmaları içeren Tablo 4.4 aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.2.1. Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği Puanları Üzerinde Yapılan Ward'ın

Hiyerarşik Küme Analizi Sonuçları				
Küme	N	%	\bar{X}	Ss
Gelişimsel Bireyleşme	236	59,3	56,54	5,57
Varsayılan Bireyleşme	162	40,7	43,19	4,58

Tablo 4.3.1.'de de görüldüğü gibi, küme analizi sonucunda biri gelişimsel bireyleşmeyi, diğeri varsayılan bireyleşmeyi temsil eden iki küme oluşmuştur. Grupta yer alan 236 kişi (% 59,3) gelişimsel bireyleşme, 162 kişi (% 40,7) ise varsayılan bireyleşme grubundadır. Gelişimsel bireyleşen katılımcıların Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği'nden aldıkları ortalama puan 56,54 (SS= 5,57) iken, varsayılan bireyleşme grubunun ölçekten aldıkları ortalama puan 40,7 (SS= 4,58) olarak bulunmuştur.

4.3. İlişki Doyumu ve İlişki İstikrarı'nın Bireyleşme Türlerine Göre T-Testi Sonuçları

Katılımcıların ilişki doyumu düzeylerinin analiz sonucunda bireyleşme türlerinin anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır.

Tablo 4.3.1 İlişki Doyumunun Bireyleşme Türüne Göre T-Testi Sonuçları

Bireyleşme Türü	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Gelişimsel	234	7.39	1.63	392	5.07	.000
Varsayılan	160	6.47	1.91			

Tablo 4.3.1.'de görüldüğü gibi, küme analizi sonucunda grupta yer alan 234 kişi (% 59,3) gelişimsel bireyleşme, 160 kişi (% 40,7) ise varsayılan bireyleşme grubundadır. Gelişimsel bireyleşen katılımcıların ilişki doyumu için aldıkları ortalama puan 7.39 (SS= 1,63) iken, varsayılan bireyleşme grubunun ölçekten aldıkları ortalama puan 6,47 (SS= 1,91) olarak bulunmuştur.

Katılımcıların ilişki doyumu düzeylerinin analiz sonucunda bireyleşme türlerinin anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla bağımsız gruplar için tTesti kullanılmıştır.

Tablo 4.3.2. İlişki İstikrarı Bireyleşme Türüne Göre T-Testi Sonuçları

Bireyleşme N		\bar{x}	S	sd	t	p
Türü						
Gelişimsel	236	5.43	1.12	395	3.25	.001
Varsayılan	161	5.06	1.08			

Tablo 4.3.2.'de görüldüğü gibi, küme analizi sonucunda grupta yer alan 236 kişi (% 59,4) gelişimsel bireyleşme, 161 kişi (% 40,6) ise varsayılan bireyleşme grubundadır. Gelişimsel bireyleşen katılımcıların ilişki istikrarı için aldıkları ortalama puan 5.43 (SS= 1,12) iken, varsayılan bireyleşme grubunun ölçekten aldıkları ortalama puan 5,06 (SS= 1,08) olarak bulunmuştur.

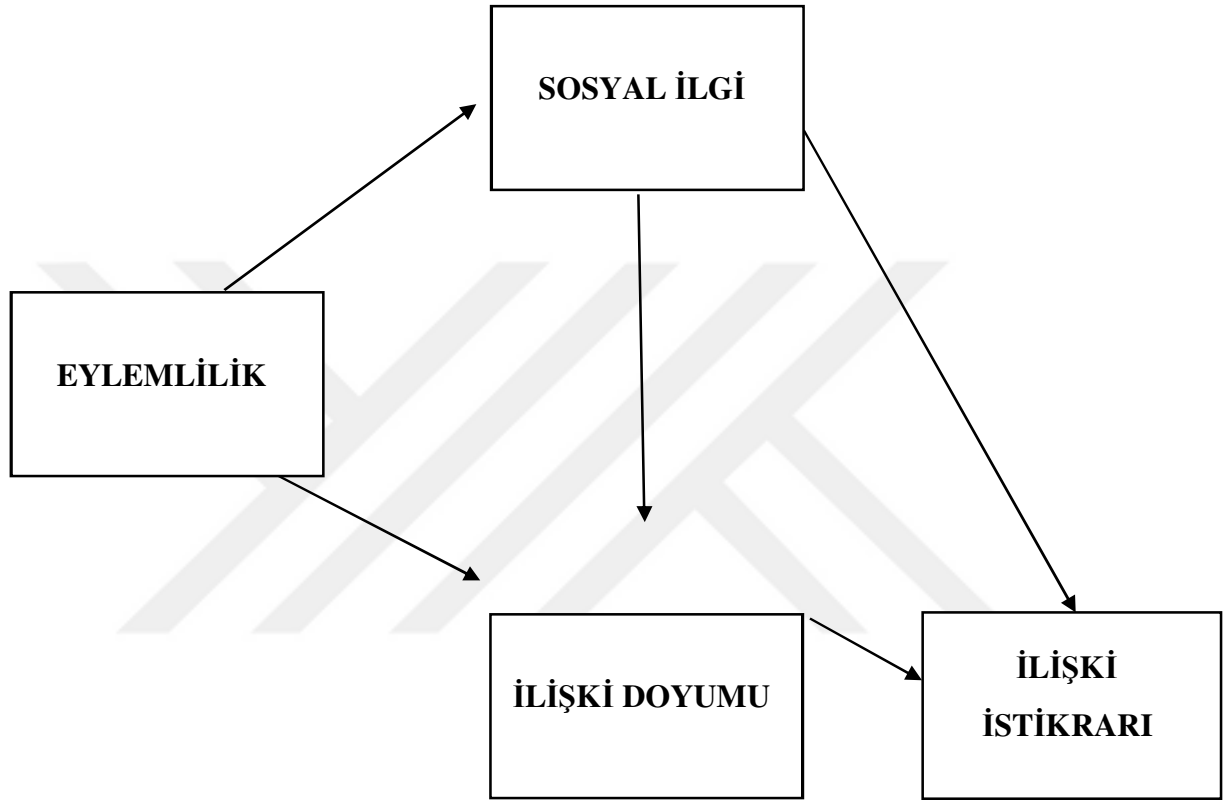
Özetle gelişimsel bireyleşme grubuna ilişki doyumu ve ilişki istikrarı düzeyi varsayılan bireyleşme grubuna göre daha yüksek düzeyde çıkmıştır. Başka bir deyişle bireyleşen insanların ilişki doyumu ve ilişki istikrar düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.4. Path Modeline İlişkin Bulgular

Path modeli analizinde, ilgili kuramsal çerçeveler ve yapılan çalışmalar kapsamında hipotez model kurulmaktadır. Daha sonra Path modeli analizi yapılmaktadır. Bu bölümde öncelikle bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon değerleri incelenmiş daha sonra eylemlilik ile sosyal ilgi, ilişki istikrarı ve ilişki doyumu kavramları arasındaki ilişkilerin ortaya konması amacı ile bir model geliştirilmiştir. Elde edilen bulgular da ilgili hipotezlerin tek tek ele alınması yerine oluşturulan hipotez kavramsal model istatistiksel olarak test edilerek verilmiştir. Buna göre katılımcıların, eylemlilik, sosyal ilgi, ilişki istikrarı ve ilişki doyumu değişkenleri açısından ele alınarak geliştirilen modelin anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla Path analizi uygulanmıştır.

Hipotez modele ilişkin bağımlı değişken eylemlilik, aracı değişken sosyal ilgi, bağımsız (dışsal) değişkenler ise ilişki istikrarı ve ilişki doyumudur. Hipotez modelde sosyal ilgi, ilişki istikrarı ve ilişki doyumunu değişkenlerinin eylemliliği yordama güçleri incelenmiştir. Modele göre, sosyal ilgi, ilişki istikrarı ve ilişki doyumunu, eylemliliği doğrudan yordamaktadır.

Test edilecek hipotez kavramsal modelde tanımlanan ilişkiler Şekil 4.1.'de gösterilmiştir.

Şekil 4.5. Eylemlilik, Sosyal İlgi, İlişki Doyumu ve İstikrarı Modeli

Şekil 4.5'te anlaşıldığı gibi, değişkenler arasındaki tek yönlü oklar öngörülen doğrudan etkileri belirtmektedir. Modele göre, sosyal ilginin, ilişki istikrarının ve ilişki doyumunun eylemliliğe doğrudan etkisinin yanı sıra ilişki doyumunun ve ilişki istikrarının eylemliliğe dolaylı etkisinin olduğu varsayılmıştır. Buna göre hipotez kavramsal modelde yer alan dört parametre aşağıda yazılı olan araştırma soruları ile açıklanmıştır:

1. Katılımcıların eylemlilik düzeyleri sosyal ilgiyi istikrarını kullanımlarını yordamakta mıdır?
2. Katılımcıların eylemlilik düzeyleri ilişki istikrarını yordamakta mıdır?

3. Katılımcıların eylemlilik düzeyleri ilişki doyumunu yordamakta mıdır?
4. Katılımcıların sosyal ilgiyi düzeyleri ilişki istikrarını yordamakta mıdır?
5. Katılımcıların sosyal ilgi ilişki doyumunu yordamakta mıdır?
6. Katılımcıların ilişki istikrarı düzeyi ilişki doyum düzeyini yordamakta mıdır?
7. Eylemlilik ile ilişki istikrarı ve ilişki doyumunu ilişkisinde sosyal ilgi aracılık etkisi var mıdır?

Path analizi yapılmadan önce gerekli olan kayıp değerlerin kontrol edilmesi, tek değişkenli ve çok değişkenli uç değer analizleri, örneklem büyüklüğü, çoklu bağlantılılık problemi ve normallik incelemeleri yapılarak varsayımlar test edilmiştir. Ardından path analizi yapılmıştır.

4.5. Model Tahmini

Araştırmada, araştırma grubunun eylemlilik, sosyal ilgi, ilişki istikrarı ve ilişki doyumunu değişkenleri ortalama puanları arasındaki korelasyon incelenmiş ve sonuçları Tablo 4.13.'te gösterilmiştir.

Tablo 4.5.1. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Değerleri

Değişkenler	Eylemlilik	Sosyal İlgi	İlişki İstikrarı	İlişki Doyumu
Eylemlilik	1	.24 ^{**}	.18 ^{**}	.31 ^{**}
Sosyal İlgi		1	.02	.42 ^{**}
İlişki İstikrarı			1	.34 ^{**}
İlişki Doyumu				1

^{**} p < .01

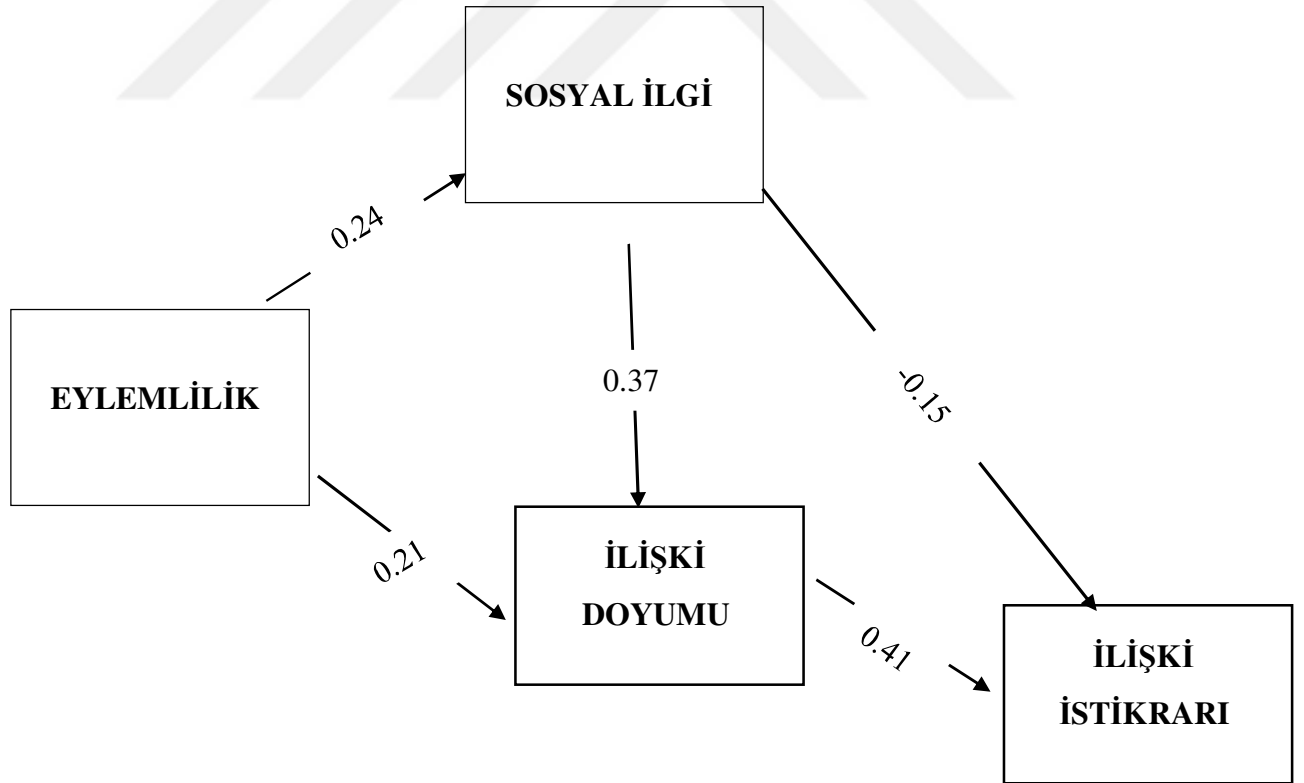
Korelasyon analizi sonucuna göre, Eylemlilik ile Sosyal İlgi arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı (r=.24; p=.00); Eylemlilik ile İlişki İstikrarı arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı (r= .18; p=.00); Eylemlilik ile İlişki doyumunu arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı (r=.31; p=.00); Sosyal İlgi ile İlişki Doyumu arasında

pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ($r = .42$; $p = .00$) ve İlişki İstikrarı ile İlişki Doyumu arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ($r = .34$; $p = .00$) bir ilişki bulunmaktadır. Sosyal İlgil ile İlişki İstikrarı arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Bu sonuca göre model testi için gerekli korelasyon yeterliliğine ulaşıldığı söylenebilir. Daha sonra kavramsal modelin test edilmesi işlemine geçilmiştir

Analize bakıldığında; Sosyal ilgi ile eylemlilik arasında ise doğrusal bir ilişki bulunmuştur. Yani sosyal ilgi arttıkça eylemlilik düzeyi artar, sosyal ilgi azaldıkça eylemlilik azalır.

4.6. Hipotez Modelin Test Edilmesi

Hipotez modelde öncelikle t değerleri ve standardizasyon katsayıları incelenmiş ardından önerilen değişiklikler değerlendirilmiştir. Çalışmada kritik t değeri % 95 güven aralığında 1.98 olarak belirlenmiştir. Bu değer altında t değerine sahip olan yollar programda otomatik olarak kırmızı gösterilmekte ve modelden çıkarılması gerekmektedir (Şimşek, 2007). Hipotez modele ilişkin standardize katsayılar aşağıda Şekil 4.2.'de sunulmuştur.

Şekil 4.6. Eylemlilik, Sosyal İlgil, İlişki Doyumu ve İstikrarı Etki Puanları

Model testi sonucunda çıkan etki puanlarına bakıldığında; Eylemliliğin sosyal ilgi üzerinde $\beta=0.024$ düzeyinde doğrudan etkisi bulunmakla birlikte ilişki doyumu ilişki istikrarı üzerinde $\beta = 0.41$ düzeyinde doğrudan bir etkisi bulunduğu söylenebilir. Eylemlilik, ilişki doyumu üzerine, sosyal ilgi üzerinden dolaylı olarak $\beta = 0.08$; Eylemliliğin ilişki istikrarı üzerine ilişki doyumu üzerinden dolaylı olarak $\beta = 0.08$, sosyal ilgi üzerinden dolaylı olarak $\beta = -0.03$ düzeyinde bir etkisi bulunduğu söylenebilir. Değişkenler arasındaki dolaylı etkileri incelemek, sosyal ilginin aracılık rolünün anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Modelde tanımlanan ilişkilere ait dolaylı etkiler, ileriki kısımlarda açıklanmaktadır.

Değişkenler arasındaki dolaylı etkilere bakıldığında, eylemliliğin ilişki istikrarı üzerine ilişki doyumu üzerinden dolaylı etkisinin düşük ve pozitif olduğu görülmektedir ($\beta = 0.08$, $p < .01$). Eylemliliğin ilişki doyumu üzerine sosyal ilgi üzerinden dolaylı etkisinin düşük ve pozitif olduğu görülmektedir ($\beta = 0.08$, $p < .01$). Eylemliliğin ilişki istikrarı üzerine sosyal ilgi üzerinden dolaylı etkisinin düşük ve negatif olduğu görülmektedir ($\beta = -0.03$, $p < .01$).

Bulgulara genel olarak bakıldığında hem eylemliliğin hem de sosyal ilginin ilişki doyumu ve ilişki istikrarı üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu, eylemliliğin sosyal ilgi üzerinden ilişki doyumu ve ilişki istikrarına olan etkisinin de anlamlı olduğu ifade edilebilir. Daha ayrıntılı olarak ise, eylemlilik ve sosyal ilginin ilişki doyumu üzerinde pozitif, sosyal ilginin ilişki istikrarı üzerinde negatif etkisinin olduğu söylenebilir.

Tablo 4.6.1. Modelin Path Analizi Sonuçları

Uyum İndeksleri	Uyum Değerleri
Ki-Kare/Serbestlik Derecesi	4.36
RMSEA	0,09
CFI	0.98
IFI	0.98
NFI	0.98
TLI	0.89
GFI	0.99
AGFI	0.95

Test edilen modele ilişkin elde edilen uyum katsayılarına bakıldığında, CFI = 0.98, IFI = 0.98, NFI = 0.98, TLI = 0.89, GFI = 0.99 ve AGFI = 0.95 olduğu görülmektedir. KiKare/Serbestlik Derecesi (χ^2 / sd) 4.36; RMSEA değerlerinin ise 0.09 olduğu görülmektedir (bkz. Tablo 3.1.2.). Uyum indekslerinin kabul edilebilir değerleri değerlendirildiğinde farklı olan görüşlerin olduğu bilinmektedir. Ki-kare istatistik değeri tek başına değerlendirildiğinde bu değerin büyük çıktığı fakat daha önce de söylendiği üzere, χ^2 değeri örneklem büyüklüğünü yordadığından, örneklem sayısı arttıkça herhangi bir modeli reddetme olasılığı da artmaktadır. Bu bakımdan incelendiğinde, χ^2 değeri yerine diğer uyum indeksi değerlerinin kullanılmasının daha uygun olduğu ifade edilmektedir (Bentler ve Bonnett, 1980). Brown (2006, 87) RMSEA değerinin .06'dan ve Kline (2005, 139) ise aynı değer .05'ten küçük olmasının mükemmel uyum gösterdiğini, .05 ile .08 arasındaki değerlerin kabul edilebilir bir değer olduğunu ifade etmektedir. RMSEA için Kaplan (2000; Schermelleh-Engel et. al., 2003) 0,08 ile 1 arasında olduğu için kabul edilebilir bir uyumun gösterdiğini belirtmiştir. Yine AGFI, GFI ve CFI değerlerinin de kabul edilebilmesi için .80'den büyük olması gerekmektedir (Byrne ve Campbell, 1999). Bununla birlikte, genel olarak NFI, IFI, AGFI, GFI ve CFI belirtilen değerlerin üstünde ve RMSEA değerinin .08 – 1 arasında olması kabul edilebilir değerler olarak bilinmektedir. Bu durumda modelin NFI ve IFI uyum indekslerinin mükemmel, RMSEA uyum indekslerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu anlaşılmaktadır. IFI değerinin 0.98 olması modelin uyumlu olduğunu gösterir. IFI değeri 1'e yaklaştıkça modelin uyumu artar. (Moss, 2009).

Bu kısımda doğrudan, dolaylı ve toplam etkiler verilmiştir. Benimsenen modele göre değişkenlere dair açıklamalar mevcuttur. Öncelikle doğrudan etkiler, devamında dolaylı etkiler ve son olarak da toplam etkiler verilmiştir. Değişkenlerin birbirileri üzerinde doğrudan, dolaylı ve toplam etkilerine ilişkin sonuçlar aşağıda Tablo 4.6.2'de bulunmaktadır.

Tablo 4.6.2. Bağımsız Değişkenlerin Bağımlı Değişken Üzerindeki Doğrudan, Dolaylı ve Toplam Etkisi

Bağımlı Değişken 1 (İlişki Doyumu)			
Bağımsız Değişkenler	Doğrudan Etki	Dolaylı Etki	Toplam Etkisi
Eylemlilik	0.21	0.08	0.29
Sosyal İlgı	0.37	-	-

Model testi sonucunda çıkan etki puanları incelendiğinde; İlişki doyumu için eylemliliğin $\beta = .021$; sosyal ilginin $\beta = 0.37$; düzeyinde doğrudan etkisinin bulunduğu görülmektedir. Eylemlilik, ilişki doyumu üzerine, sosyal ilgi üzerinden dolaylı olarak $\beta = 0.08$; düzeyinde bir etkisi bulunduğu söylenebilir (bkz. Tablo 4.15.). Modelde “doğrudan etkilere” bakıldığında eylemlilik ($\beta = 0.21$, $p < .01$) ve sosyal ilgi ($\beta = 0.37$, $p < .01$) ilişki doyumu ile pozitif ve düşük ilişkili bulunmuştur. Eylemliliğin sosyal ilgi üzerinde $\beta = .024$ düzeyinde doğrudan etkisi bulunmakla birlikte ilişki doyumunun ilişki istikrarı üzerinde $\beta = 0.41$ düzeyinde doğrudan bir etkisi bulunduğu söylenebilir. Eylemliliğin ilişki doyumu üzerine sosyal ilgi üzerinden dolaylı etkisinin düşük ve pozitif olduğu görülmektedir ($\beta = 0.08$, $p < .01$). Bir değişkenin diğeri üzerindeki “*toplam etkisi*”, aralarındaki tüm doğrudan ve dolaylı etkilerinin toplamı olarak verilmektedir. *Toplam etkilere* bakıldığında, eylemliliğin ilişki doyumuna toplam etkisi ($\beta = 0.29$, $p < .01$) düşük düzeyde pozitif ilişkili bulunmuştur. Genel olarak, eylemliliğin ilişki doyumu üzerindeki toplam etkisinin anlamlı olduğu ifade edilebilir.

Tablo 4.6.3 Bağımsız Değişkenlerin Bağımlı Değişken Üzerindeki Doğrudan, Dolaylı ve Toplam Etkisi

Bağımlı Değişken 2 (İlişki İstikrarı)			
Bağımsız Değişkenler	Doğrudan Etki	Dolaylı Etki	Toplam Etkisi
Eylemlilik	-	0.08	-
Sosyal İlgisi	-0.15	-0.03	0.002

Model testi sonucunda çıkan etki puanları incelendiğinde; ilişki istikrarı için sosyal ilginin $\beta = -0.15$ düzeyinde doğrudan etkisinin bulunduğu görülmektedir. Eylemliliğin ilişki istikrarı üzerine ilişki doyumu üzerinden dolaylı olarak $\beta = 0.08$, sosyal ilgi üzerinden dolaylı olarak $\beta = -0.03$ düzeyinde bir etkisi bulunduğu söylenebilir. Sosyal ilgi ile ilişki istikrarı ise negatif ve düşük ilişkili bulunmuştur ($\beta = -.015$, $p < .01$). Değişkenler arasındaki dolaylı etkileri incelemek, sosyal ilginin aracılık rolünün anlaşılmasına katkı sağlayabilir. Değişkenler arasındaki dolaylı etkilere bakıldığında, eylemliliğin ilişki istikrarı üzerine ilişki doyumu üzerinden dolaylı etkisinin düşük ve pozitif olduğu görülmektedir ($\beta = 0.08$, $p < .01$). Eylemliliğin ilişki istikrarı üzerine sosyal ilgi üzerinden dolaylı etkisinin düşük ve negatif olduğu görülmektedir ($\beta = -0.03$, $p < .01$). sosyal ilginin ilişki istikrarı toplam etkisi ($\beta = 0.02$, $p < .01$) toplam etkisine bakıldığında düşük düzeyde pozitif ilişkili bulunmuştur. Genel olarak, sosyal ilginin ilişki istikrarı üzerindeki toplam etkisinin anlamlı olduğu ifade edilebilir.

Hipotez modelde sosyal ilgi eylemlilik ile ilişki doyumu ve istikrarı arasında aracılık (mediator) rolü tanımlanmıştı. Yapılan analiz sonucunda, sosyal ilgi aracılık rolü gözlenmektedir. Başka bir ifadeyle eylemliliğe etki etmekte; bu durum ise ilişki doyumuna ve ilişki istikrarına etki etmektedir. Genel olarak bulgulara bakıldığında, sosyal ilginin aracılık rolünün olduğu görülmektedir ve bu bulgu “sosyal ilginin eylemlilik ile ilişki doyumu ve ilişki istikrarı arasında aracı rolü vardır” hipotezini doğrulamıştır (bkz. Tablo 4.6.2 ve bkz. Tablo 4.6.3.).

Bulgulara genel olarak bakıldığında hem eylemliliğin hem de sosyal ilginin ilişki doyumu ve ilişki istikrarı üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu, eylemliliğin sosyal ilgi üzerinden ilişki doyumu ve ilişki istikrarına olan etkisinin de anlamlı olduğu ifade edilebilir. Daha ayrıntılı olarak ise, eylemlilik ve sosyal ilginin ilişki doyumu üzerinde pozitif, sosyal ilginin ilişki istikrarı üzerinde negatif etkisinin olduğu söylenebilir. Ayrıca, hipotez modelde tanımlanmış olan ilişkilerin de desteklendiği söylenebilir.

4.7. Bulguların Topluca Değerlendirilmesi

Bu bölümde araştırmanın bulguları genel olarak değerlendirilmiştir. İlk olarak eylemlilik, sosyal ilgi, ilişki doyumu ve ilişki istikrarı çeşitli demografik değişkenler açısından karşılaştırmaları sunulmuştur. Daha sonra bireyleşme türlerine ilişkin bulgulara ardından, Path modeline ilişkin bulgular verilmiştir. İlişki istikrarı üzerinde cinsiyetin anlamlı farklılığa sahip olduğu ancak ilişki doyumu üzerinde anlamlı farklılığa sahip olmadığı görülmüştür. Path modeli ile ilgili bulgulara genel olarak bakıldığında hem eylemliliğin hem sosyal ilginin ilişki doyumu ve ilişki istikrarı yordayıcıları olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar için, çalışmanın başında öngörülen “Eylemlilik düzeyi sosyal ilgi düzeyini yordamaktadır”, “Eylemlilik düzeyi ilişki doyumu düzeyini yordamaktadır”, “Eylemlilik düzeyi ilişki istikrarı düzeyini yordamaktadır”, “Sosyal ilgi düzeyi ilişki doyumu düzeyini yordamaktadır”, “Sosyal ilgi düzeyi ilişki istikrarı düzeyini yordamaktadır” ve “İlişki doyumu ilişki istikrarını yordamaktadır” hipotezlerinin doğrulandığını söylenebilir. Modelde eylemliliğin sosyal ilgiye, ilişki doyumuna ve ilişki istikrarına düşük düzeyde pozitif, sosyal ilginin ilişki istikrarıyla ise düşük düzeyde negatif ilişkisi bulunmuştur. Yapılan analiz sonucunda, sosyal ilginin eylemlilik ile ilişki doyumu ve istikrarı arasında aracılık rolü gözlenmektedir. Bu bulgu, “Sosyal ilginin eylemlilik ile ilişki doyumu ve istikrarı arasında aracılık rolü vardır” şeklinde ifade edilen hipotezleri doğrular niteliktedir. Eylemlilik sosyal ilgiye etki etmekte; bu durum ise ilişki doyumu ve ilişki istikrarına etki etmektedir. Bulgulara toplam etkiler başlığı altında bakıldığında, eylemliliğin ilişki doyumuna; sosyal ilginin ise ilişki istikrarı üzerine düşük düzeyde pozitif bir etkisinin olduğu görülmektedir. Path modeli ile ilgili bulgulara genel olarak bakıldığında, eylemlilik ve sosyal ilginin yordayıcıları olduğu ve hipotez modelde tanımlanan ilişkilerin doğrulandığı ve önceki bölümde Path modeli ile ilgili olan hipotezlerin doğrulandığı da görülmektedir.

BÖLÜM 5

5.1.TARTIŞMA, SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sorularının test edilmesi sonucunda elde edilen bulgular, ilgili alanyazında yer alan çalışmalar ve görgül çalışmalar kapsamında tartışılmıştır. Bulgular tartışılırken, bir önceki bölümdeki sıra dikkate alınmış ve öncelikle çalışmada yer alan demografik değişkenlerin eylemlilik, sosyal ilgi, ilişki doyumu ve istikrarı karşılaştırılmasına ilişkin sonuçların tartışılmasına yer verilmiştir. Daha sonra eylemlilik ve sosyal ilginin ilişki doyumu ve ilişki istikrarı üzerindeki yordama gücüne ilişkin Path model analizi sonuçlarının tartışılmasına yer verilmiştir.

Genel olarak bulgulara bakıldığında, eylemlilik, sosyal ilgi ve ilişki doyumunun cinsiyete göre farklılaştığı, ilişki istikrarının farklılaşmadığı bulunmuştur. Eylemlilik ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında Atak ve Taştan (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmada eylemlilik düzeyinin cinsiyete göre erkeklerde daha yüksek bulunduğu görülmüştür. Bu bulgu ile bu araştırma sonucu benzerlik göstermemektedir. Cote (1997, 2002) aracılığı ile üniversite öğrencilerinde öz saygı, öz yeterlilik, iç denetim odağı ve yaşam amaçlarını içeren eylemlilik düzeyi ile çeşitli değişkenlerin ilişkisinin bulunduğu araştırmada ise eylemlilik ile cinsiyet arasında bir ilişki bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu farklılığın sebebi kültürel nedenler ile açıklanabilir. Sosyal ilgi ile alakalı çalışmalarda Grever, Tseng ve Friedland (1973) yaptıkları araştırmaya göre kadınların sosyal ilgi düzeylerini erkeklere göre daha yüksek bulmuştur. Aynı şekilde Crandall (1980)'ın yaptığı araştırma sonucunda da üniversitede okuyan kız öğrencilerin sosyal ilgi düzeylerini erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu araştırmada da kadınların erkeklere göre sosyal ilgi düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Soyer (2001a) tarafından yapılan araştırma sonucunda ise cinsiyetler arasında sosyal ilgi düzeyinin anlamlı bir fark oluşturmadığı bulunmuştur. Bu bulgu ile bu araştırma sonucu benzerlik göstermemektedir. Le ve Agnew (2003) yaptığı meta-analiz çalışmasında kadınların erkeklere göre ilişki doyumu konusunda daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Buna paralel olarak Büyüksahin-Sunal ve Okutan (2010) ve Aslan Yılmaz (2014) kadınlarda ilişki doyumunun erkeklere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Öztürk (2015) ve Şahin (2015) ise ilişki doyumunun cinsiyete göre farklılaşmadığını söylemiştir. Bu araştırmada ilişki doyumunun cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur. İlişki

istikrarı düzeyinde ise erkek katılımcıların manidar bir şekilde kadınlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

İlişki doyumu ve eylemlilik arasında pozitif ve çok düşük düzeyde, sosyal ilgi ve ilişki istikrarı arasında negatif ve çok düşük düzeyde, eylemlilik ve sosyal ilgi arasında da pozitif ve orta düzeyde ilişki bulunmuştur. İlişki doyumu ve ilişki istikrarı arasında pozitif ve çok düşük düzeyde ilişki görülmüştür.

Path modeli ilgili bulgulara genel olarak bakıldığında hem eylemliliğin hem sosyal ilginin ilişki doyumunu ve ilişki istikrarını yordadığı söylenebilir. Path modelinden yola çıkıldığında katılımcıların eylemlilik ve sosyal ilgi düzeylerinin ilişki doyumu ve ilişki istikrarı üzerinde etkisinin olduğu söylenebilir. Ayrıca eylemliliğin sosyal ilgiyi düşük düzeyde, ilişki doyumunun da ilişki istikrarını düşük düzeyde yordadığı ve sosyal ilginin, eylemlilik ile ilişki doyumu ve ilişki istikrarı arasında aracılık gücünün var olduğu söylenebilir. Değişkenlerden sosyal ilgi ile araştırmalara bakıldığında, sosyal ilgi düzeyi daha yüksek olan insanların arkadaşlık, anlayışlı olma, bütün olma, maneviyat ve bağımsızlık gibi özellikleri kendisinde taşıdığı belirtilmiştir. (Bubbenzer, Zarski ve Watter,1991: 134; Crandall, 1981: 56; Leak, Millard, Perry ve Williams, 1985: 206; Watkins, 1994: 94). Crandall ve Harris (1991: 117) tarafından yapılan çalışmada sosyal ilgisi daha yüksek olan insanların işbirliğine eğilimli olma ve empati kurma düzeylerinin daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Kaplan (2003: 38), işbirliği ile sosyal ilgi arasında anlamlı ilişkinin olduğunu belirtmiştir. Ulaşılabilir alanyazındaki ilişki doyumu ve ilişki istikrarı ile ilgili çalışmalar incelendiğinde eylemlilik ve sosyal ilgi arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmanın olmadığı görülmüştür.

Yapılan bu tez çalışmasında temel amaç eylemlilik ile ilişki doyumu ve ilişki istikrarı ilişkisinde sosyal ilginin aracılık etkisi araştırılmaktadır. Araştırmanın bir diğer amacı ise cinsiyet değişkenine göre eylemlilik, sosyal ilgi, ilişki doyumu ve ilişki istikrarının farklılaşp farklılaşmadığını incelemektir. Araştırmanın bir başka alt amacı ise eylemlilik ile sosyal ilginin ilişki doyumunu ve ilişki istikrarını; eylemliliğin sosyal ilgiyi; ilişki doyumunun da ilişki istikrarını yordayıp yordamadığını incelemektir. Bu amaçlar doğrultusunda yapılan incelemeler sonucunda ilişki üzerinde cinsiyetin anlamlı farklılığa sahip olduğu ve kadınların erkeklere göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durumun temel sebebi olarak, Türk kültüründe kadınların aileyi, ilişkiyi sahiplenmesi yönünde, daha ılımlı yaklaşımları örnek olarak gösterilebilir.

Alanyazındaki araştırmalara göz atıldığında bu konuda çok az araştırmaya rastlanmıştır ve ilişki doyumu ve ilişki istikrarı ile eylemlilik arasındaki ilişkide sosyal

ilgi kavramının aracılık etkisini inceleyen bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulardan hareketle, ilişki doyumu ve ilişki istikrarında eylemlilik ve sosyal ilginin önemli olduğu, gerçekleştirilecek önleme ve müdahale çalışmalarında bu faktörlerin de göz önünde bulundurulabileceği önerilmektedir.

Son günlerde daha sık konu olan ilişki doyumu ve ilişki istikrarı danışma psikolojisi alanında çalışan psikolojik danışmanlar ve diğer alan çalışanları için danışanların sıklıkla başvuracağı önemli bir problem alanı olduğu ve olmaya da devam edeceği düşünülmektedir. Bu kapsamda alan çalışanları için, bizim çalışmamızda da bilimsel olarak ortaya konulan eylemlilik ile sosyal ilginin ilişki doyumu ve ilişki istikrarı ile ilişkisini analiz etmeleri ve önleme, müdahale çalışmalarını da bu bulgulara göre şekillendirmeleri önerilmektedir.

Sosyal ilginin ilişki doyumu ve ilişki istikrarı yordayıcısı olduğu bulgusu, bu probleme müdahalede edecek olan psikolojik danışmanlar, diğer alan çalışanları ve uzmanları için dikkat edilmesi gereken bir husus olduğu öngörülmektedir. Buradan hareketle planlanacak önleme ve müdahale çalışmalarında alan çalışanlarına sosyal ilgi faktörünü de dikkate almaları gerektiği önerilmektedir.

5.1. Eylemliliğe İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Cinsiyete göre oluşturulan grupların çok-yönlü eylemli kişilik ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması sonucunda cinsiyet değişkeninin eylemli olma üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu ve erkeklerin eylemlilik düzeyleri kadınlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur. Buna göre araştırma sorularından biri olan “Katılımcıların eylemlilik düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?” sorusunun cevabı olarak kadın ve erkek olma durumuna göre eylemliliğin anlamlı biçimde farklılaştığı söylenebilir.

İlgili alanyazın incelendiğinde; Cote (1997, 2002) aracılığı ile gerçekleştirilen üniversite öğrencilerinde eylemlilik düzeyi ile çeşitli değişkenlerin ilişkisinin çalışıldığı araştırmaların sonuçlarına göre, eylemlilik ile cinsiyet arasında bir ilişki bulunmamıştır. Atak ve Taştan (2012) aracılığı ile gerçekleştirilen araştırmada ise eylemlilik düzeyinin cinsiyete göre erkeklerde daha yüksek olduğu görülmüştür. Civan (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırmada eylemliliğin alt boyutları olan öz saygı ve yaşam amacının cinsiyete göre farklılaştığı bulunmuştur. Kadın ve erkekler arasında eylemlilik

düzeylerinin bu biçimde farklılaşmasında çalışmanın yapıldığı araştırma grubunda kişilerin farklı özelliklere sahip olduğu, araştırmada yer alan değişkenlerin ya da araştırmanın konusunun etkili olabildiği düşünülmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin cinsiyetler arasındaki bu farklılaşmanın sebebi olduğu söylenebilir.

5.2. Sosyal İlgıye İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Cinsiyete göre oluşturulan grupların Adlerian Romantik Sosyal İlgı ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması sonucunda cinsiyet değişkeninin sosyal ilgi üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu ve kadınların sosyal ilgi düzeyleri erkeklere göre anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur. Buna göre araştırma sorularından biri olan “Katılımcıların sosyal ilgi düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?” sorusunun cevabı olarak kadın ve erkek olma durumuna göre eylemliliğin anlamlı biçimde farklılaştığı söylenebilir.

Türkiye’de yapılan araştırmalar incelendiğinde Kalkan’ın (2010) yaptığı çalışmada kadınların sosyal ilgi düzeyinin erkeklerden anlamlı ölçüde yüksek olduğunu saptamıştır. Önal’ın(2019) yaptığı çalışmada buna paralel olarak kadınların sosyal ilgi düzeyinin erkeklerden anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Soyer (2001b) ise, üniversite öğrencilerinde bazı değişkenlere göre sosyal ilgi düzeyini incelediği araştırmasında, cinsiyet yönünden anlamlı bir bulguya ulaşmamıştır.

5.3 İlişki Doyumu ve İlişki İstikrarına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Cinsiyete göre oluşturulan grupların İlişki İstikrarı Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması sonucunda cinsiyet değişkeninin ilişki doyumunun cinsiyete göre farklılaşmadığı ancak ilişki istikrarı üzerinde cinsiyetin anlamlı bir etkisinin olduğu ve erkeklerin ilişki istikrarı düzeylerinin kadınlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Buna göre araştırma sorularından biri olan “Katılımcıların ilişki istikrarı düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?” sorusunun cevabı olarak kadın ve erkek olma durumuna göre ilişki istikrarı anlamlı biçimde farklılaştığı söylenebilir.

İlgili alanyazın incelendiğinde; Le ve Agnew (2003) tarafından gerçekleştirilen meta-analiz araştırmasında kadınların erkeklere göre ilişkilerinden daha fazla doyum aldıklarını ifade edilmiştir. Aynı biçimde Büyüksahin-Sunal ve Okutan (2010) ve Aslan Yılmaz

(2014) kadınlarda ilişki doyumunun erkeklere oranla daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Öztürk (2015) ve Şahin (2015) ise ilişki doyumunun cinsiyete göre farklılaşmadığını tespit etmiştir. Yapılan diğer araştırmalar ele alındığında erkeklerin seçeneklerin niteliğini daha olumlu değerlendirdiğine yönelik çalışmalar olduğu gibi (Akbalık Doğan, 2010; Aslan Yılmaz, 2014; Buğa, 2009; Büyükşahin-Sunal & Okutan, 2010; Kaynak, 2014; Le & Agnew, 2003; Taluy, 2013) seçeneklerin niteliğini değerlendirmede cinsiyetin etkili bir faktör olmadığını belirten araştırma da bulunmaktadır (Şahin, 2015). Le ve Agnew (2003) ile Taluy (2013) kadınların ilişkiye daha fazla yatırım yaptığını, Akbalık Doğan (2010) ise erkeklerin ilişkiye daha fazla yatırım yaptığını tespit etmiştir. Şahin'in (2015) cinsiyetin ilişki yatırımında etkili bir faktör olmadığını ifade ettiği görülmektedir. Araştırma sonuçlarının farklılık göstermesine sebep olarak toplumun cinsiyetlere verdiği rollerin kültüre göre değişmesi sebep gösterilebilir. Toplum kadınlara ve erkeklere yaşanan bölge ve kültüre göre farklı rol kalıpları yüklemekte, bu da bireylerin rollerinde farklılaşmalara sebep olmaktadır. Türk kültüründe de kadınlara verilen roller farklı yaklaşımlarına neden olmuş olabilir.

5.4. Path Modeline İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Path modeli ilgili bulgulara genel olarak bakıldığında hem eylemliliğin hem sosyal ilginin ilişki doyumunu ve ilişki istikrarını yordadığı ve araştırmanın ilk bölümünde kurulan altı hipotezin de doğrulandığı söylenebilir. Bu bölümde kurulan hipotez modeldeki ilişki doyumu ve ilişki istikrarı, eylemlilik ve sosyal ilgi arasındaki ilişki durumlarının incelenmesi sonucunda elde edilen ve alanyazında değişkenler ile ilgili olan bulgular tartışılmıştır.

Araştırma grubunu oluşturan bireylerin ilişki doyumu ve ilişki istikrarı, eylemlilik ve sosyal ilgi durumları arasındaki ilişkiler Path modeli analizi ile incelenmiştir. Buna göre Path analizi sonucuna bakıldığında hem eylemliliğin hem sosyal ilginin ilişki doyumunu ve ilişki istikrarını düşük düzeyde yordayıcıları olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre, araştırmanın “Katılımcıların eylemlilik düzeyleri ilişki istikrarını yordamakta mıdır?”, “Katılımcıların eylemlilik düzeyleri ilişki doyumunu yordamakta mıdır?”, “Katılımcıların sosyal ilgiyi düzeyleri ilişki istikrarını yordamakta mıdır?”, “Katılımcıların sosyal ilgi ilişki doyumunu yordamakta mıdır sorularının düşük düzeyde yordamaktadır şeklinde cevaplanabileceği söylenebilir. Model analizinde eylemlilik ilişki doyumunu düşük düzeyde pozitif, sosyal ilgi ilişki istikrarını düşük düzeyde negatif

ilişkili bulunmuştur. Alanyazına bakıldığında sosyal ilgi ile ilişki doyumunun ele alındığı çalışmaya rastlanmamıştır. Thornton (1997) araştırmasında yüksek sosyal ilgi ve güçlü evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğuna işaret etmektedir. Sosyal ilgisi gelişmiş kişiler, kendilerini diğer insanlarla özdeşleştirmekte, onlara anlayış göstermekte, onlara yardım edip işbirliği yapmakta, öfke durumlarında bile insanlara sevgi gösterebilmektedir (Adler, 2004). Sosyal ilgisi düşük olan bireylerse kendi çıkarlarını önde gören, üstünlük kurmak için gayret gösteren, insanlara güven duymayan bireyler olarak nitelendirilmektedir (Erginsoy, 2010).

Araştırma sonucunda da sosyal ilginin ilişki doyumunu ve ilişki istikrarını yordaması, sosyal ilgisi yüksek kişilerde görülen; insanlara güvenme, biz duygusuna sahip olma ve ilişkiye katkıda bulunma gibi özelliklerin ilişkiye aktarılması sonucunda ilişkiden memnuniyetin ve ilişkiye istikrarının artmasına katkı sağlaması şeklinde olabilir.

Path analizinin bir başka sonucuna göre hem eylemliliğin hem sosyal ilginin hem de ilişki doyumunun ilişki istikrarının yordayıcıları olduğu bulguları elde edilmiştir. Bu sonuçlar araştırmanın “Katılımcıların eylemlilik düzeyleri sosyal ilgiyi istikrarını kullanımlarını yordamakta mıdır?”, “Katılımcıların ilişki istikrarı düzeyi ilişki doyumu düzeyini yordamakta mıdır?” sorularına bir cevap olarak söylenebilir. Model analizinde eylemlilik ile sosyal ilgi arasında düşük düzeyde pozitif, ilişki doyumu da ilişki istikrarı ile düşük düzeyde pozitif ilişkili bulunmuştur. Alanyazında Güçray, Hamamcı ve Saraç’ın (2015) çalışmaları incelendiğinde ilişki istikrarının ilişki doyumunu yordamadığı yönünde sonuç tespit edilmiştir. İlişki doyumunun ilişki istikrarını yordaması konusunda ise ilişki doyumunun yüksek olduğu ilişkilere çiftlerin ilişkilerini devam ettirme eğiliminde oldukları tespit edilmiştir (Büyükşahin, 2006, s. 32). Romantik ilişkiler konusunda kuramsal kısımda açıklanan kuramlardan biri olan Sosyal Mübadele Kuramı’na göre bireyler ilişkileri devam ettiği süre boyunca ödül ve bedel mübadelesi yaparlar (Curun, 2006, s. 17). Olan ilişki içindeki ödül bedel karşılaştırması, karşılaştırma düzeyine oranla daha yüksekse eşlerin hem ilişkilerine hem birbirlerine olan aidiyet duyguları yükselmekte hem de ilişkiden aldıkları doyum artmaktadır (Carter, 2001, s. 3, 4). Bu bulgulara dayanarak şu söylenebilir; İlişki süresi uzun oldukça kişiler birbirlerine daha çok bağlanmakta ve daha çok yatırım yapmaktadır. İlişki süresi uzadıkça ilişkiyi sürdürmek sonlandırmaktan daha az bedele sebep oluyor olabilir.

Yapılan analiz sonucunda, sosyal ilginin eylemlilik ile ilişki doyumu ve ilişki istikrarı arasında aracılık rolü gözlenmektedir. Bu bulgulara göre araştırmanın, “Eylemlilik ile

ilişki istikrarı ve ilişki doyumu ilişkisinde sosyal ilgi aracılık etkisi var mıdır?” sorusunun aracılık etkisi vardır şeklinde cevaplanabileceği söylenebilir. Eylemlilik sosyal ilgiye etki etmekte; bu durum ise ilişki doyumu ve ilişki istikrarına etki etmektedir. Bulgulara toplam etkiler başlığı altında bakıldığında, eylemliliğin ilişki doyumu ve ilişki istikrarı üzerinde düşük düzeyde pozitif bir etkisinin olduğu görülmektedir.

Genel olarak, kurulan Path modelinden yola çıkıldığında katılımcıların eylemlilik ve sosyal ilgi düzeylerinin ilişki doyumu ve ilişki istikrarı üzerinde etkisinin olduğu söylenebilir. Ayrıca eylemliliğin sosyal ilgiyi düşük düzeyde, ilişki doyumunun da ilişki istikrarını düşük düzeyde yordadığı ve sosyal ilginin, eylemlilik ile ilişki doyumu ve ilişki istikrarı arasında aracılık gücünün var olduğu söylenebilir. Ulaşılabilir alanyazındaki ilişki doyumu ve ilişki istikrarı ile ilgili çalışmalar incelendiğinde eylemlilik ve sosyal ilgi arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmanın olmadığı görülmüştür.

5.5. Sonuç ve Öneriler

Yapılan bu tez çalışmasında temel amaç eylemlilik ile ilişki doyumu ve ilişki istikrarı ilişkisinde sosyal ilginin aracılık etkisini incelemektir. Araştırmanın bir diğer amacı ise cinsiyet durumu gibi demografik değişkenlere göre eylemlilik, sosyal ilgi, ilişki doyumu ve ilişki istikrarının farklılaşp farklılaşmadığını incelemektir. Araştırmanın bir başka alt amacı ise eylemlilik ile sosyal ilginin ilişki doyumunu ve ilişki istikrarını; eylemliliğin sosyal ilgiyi; ilişki doyumunun da ilişki istikrarını yordayıp yordamadığını incelemektir. Bu amaçlar doğrultusunda yapılan incelemeler sonucunda ilişki üzerinde cinsiyetin anlamlı farklılığa sahip olduğu ve kadınların erkeklere göre anlamlı bir şekilde yüksek bulunduğu görülmüştür. Bu durumun temel sebebi olarak, Türk kültüründe kadınların aileyi, ilişkiyi sahiplenmesi yönünde, daha ılımlı yaklaşımları örnek olarak gösterilebilir.

Katılımcıların sosyal ilgi düzeyleri üzerinde cinsiyet anlamlı farklılığa sahip olduğu bulunmuştur. Kadınların sosyal ilgi düzeylerinin erkeklere göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumla ilgili olarak araştırma sonucunda da sosyal ilginin ilişki doyumunu ve ilişki istikrarını yordaması, sosyal ilgisi yüksek kişilerde görülen; insanlara güvenme, biz duygusuna sahip olma ve ilişkiye katkıda bulunma gibi özelliklerin ilişkiye yansıtılması neticesinde ilişkiden memnuniyetin ve ilişkiye yatırımın artmasına katkı sağlamış olması olabilir.

Katılımcıların eylemlilik düzeyleri üzerinde cinsiyet anlamlı farklılığa sahip olduğu bulunmuştur. Kadınların eylemlilik düzeylerinin erkeklere göre anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur. Bu durumun temel sebebi olarak, kültür faktörü etkisi gösterilebilir.

Son olarak araştırma kapsamında kurulan hipotez modelde eylemlilik, sosyal ilgi, ilişki doyumu ve ilişki istikrarı arasındaki ilişki durumlarının incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular incelenmiştir. Analiz sonucunda eylemlilik ve sosyal ilgi durumlarının ilişki doyumu ve ilişki istikrarı üzerindeki etki gücünün düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eylemliliğin sosyal ilgi üzerinde etkisi olduğu söylenebilir. Ayrıca eylemliliğin sosyal ilgiyi düşük düzeyde yordadığı ve sosyal ilginin eylemlilik ile ilişki doyumu ve ilişki istikrarı arasındaki aracılık gücünün var olduğu bulgusu tespit edilmiştir.

İnsan yaşamında önemli bir yere sahip olan eylemlilik, sosyal ilgi, ilişki doyumu ve ilişki istikrarı araştırma kapsamında çeşitli değişkenlerle ilişkisinin incelenmesinin ilerleyen dönemlerde de alan çalışanlarına ve uzmanlara katkısının olabileceği düşünülmektedir.

Alanyazındaki araştırmalara göz atıldığında bu konuda çok az araştırmaya rastlanmıştır ve ilişki doyumu ve ilişki istikrarı ile eylemlilik arasındaki ilişkide sosyal ilgi kavramının aracılık etkisini inceleyen bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulardan hareketle, ilişki doyumu ve ilişki istikrarında eylemlilik ve sosyal ilginin önemli olduğu, gerçekleştirilecek önleme ve müdahale çalışmalarında bu faktörlerin de göz önünde bulundurulabileceği önerilmektedir.

Son günlerde daha sık konu olan ilişki doyumu ve ilişki istikrarı danışma psikolojisi alanında çalışan psikolojik danışmanlar ve diğer alan çalışanları için danışanların sıklıkla başvuracağı önemli bir problem alanı olduğu ve olmaya da devam edeceği düşünülmektedir. Bu kapsamda alan çalışanları için, bizim çalışmamızda da bilimsel olarak bir kez daha ortaya konulan eylemlilik ile sosyal ilginin ilişki doyumu ve ilişki istikrarı ile ilişkisini analiz etmeleri ve önleme, müdahale çalışmalarını da bu bulgulara göre şekillendirmeleri önerilmektedir.

Sosyal ilginin ilişki doyumu ve ilişki istikrarı yordayıcısı olduğu bulgusu, bu probleme müdahalede edecek olan psikolojik danışmanlar, diğer alan çalışanları ve uzmanları için dikkat edilmesi gereken bir husus olduğu öngörülmektedir. Buradan

hareketle planlanacak önleme ve müdahale çalışmalarında alan çalışanlarına sosyal ilgi faktörünü de dikkate almaları gerektiği önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Adams, J. M. & Jones, W. H. (1997). The conceptualization of marital commitment: An integrative analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(5), 1177-1196. doi: 10.1037/0022-3514.72.5.1177

Acker, M. & Davis, M. H. (1992). Intimacy, passion, and commitment in adult romantic relationships: A test of the Triangular Theory of Love. *Journal of Social and Personal Relationships*, 9(1), 21-50.

Adler, A. (1956). *The origin of the neurotic disposition. The individual psychology of alfred adler*. New York: Basic Books.

Adler, A. (1997). *Yaşamın anlam ve amacı*. (K. Şipal, Çev.). İstanbul: Say.

Adler, A. (2004). *Psikolojik aktivite (üstünlük duygusu ve toplumsal ilgi)*. (B. Çorakçı, Çev.). İstanbul: Say.

Adler, A. (2004). *İnsanın doğası*. (A. Tekşen Kapkın, Çev.) İstanbul: Payel.

Akbalık Doğan, Ö. (2010). Evli bireylerde olumlu yanılsama: İlişki bağlanımı ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ainworth Mary D. Salter, Blehar Mary C., Waters Everett & Wall Sally. (1978). *Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation*, Erlbaum, Hillsdale, NJ.

Akbalık Doğan, Ö. (2010). Evli bireylerde olumlu yanılsama: İlişki bağlanımı ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ansbacher, H. L. (1991). The concept of social interest. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research ve Practice*, 41(1), 28-46.

Aron, A., Aron, E. N., & Smollan, D. (1992). Inclusion of other in the Self Scale and the structure of interpersonal closeness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(4), 596-612. doi: 10.1037/00223514.63.4.596

Aron, A., Paris, M. & Aron, E. N. (1995). Falling in Love: Prospective Studies of Self- Concept Change. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(6), 1102-1112.

Aron, A. & Westbay, L. (1996). Dimensions of the prototype of love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(3), 535-551. doi: 10.1037/0022-3514.70.3.535

Arnett, J. J. (2007). Emerging Adulthood: What Is It and What Is It Good For?. *Society for Research in Child Development*, 1(2), 68-73.

Antonovsky, A. (1979). *Health, stres and coping*. San Francisco: Jossey- Bass.

Aslan Yılmaz, H. (2014). Yakın ilişkilerde izlenim ayarlamacılığı ve özbilincin yatırım modeli çerçevesinde incelenmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Atak, H. (2010). *Yetişkinliğe geçişte kimlik biçimlenmesi ve eylemlilik: Bireyleşme sürecinde iki gelişimsel kaynak*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Atak, H., Kapçı, E.G & Çok, F. (2013). Çok-yönlü eylemli kişilik ölçeğinin Türkçe formunun değerlendirilmesi. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*;26:36-45

Atak, H. & Taştan, N., (2012). Romantik İlişkiler ve Aşk. *Psikiyatride Guncel Yaklaşımlar- Current Approaches in Psychiatry*, 4(4), 520-546. doi:10.5455/cap.20120431

Atak, H. & Taştan, N. (2012). Agency in the emerging adulthood period: An introductory study in Turkey. *European Journal of Social Sciences*, 32(1), 97- 107.

Atik, G. & Yalçın, İ. (2010). Counseling needs of educational, sciences students at the Ankara University. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 1520-1526.

Avcı, Ö. H. (2013). *Evliliğe Hazırlık Programının Çift İlişkileri ve ilişki İstikrarı Üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Ankara

Bajoghli, H., Keshavarzi, Z., Mohammadi, M. R., Schmidt, N. B., Norton, P. J. , HolsboerTrachsler, E. & Brand, S. (2014). I love you more than I can stand!. Romantic love, symptoms of depression and anxiety, and sleep complaints are related among young adults. *International Journal of Psychiatry in Clinical Practice*.

Bandura, A.(1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *Am Psycho*.

Bandura, A. (1995). *Self-efficacy in changing societies*. New York, Cambridge University Press

Bedük, A. & Ertürk, E. (2015). Sosyal mübadele teorisi bağlamında güç mesafesi ve örgütsel adalet algılamalarının örgütsel vatandaşlık davranışı üzerindeki etkisi: bir araştırma. *İşletme Bilimi Dergisi*.

Bentler, P.M., & Bonnett, D.G.(1980). Significance tests and goodness of fit for the analysis of covariance structures. *Psychological Bulletin*, 88, 588-606

Bernstein, R.J. (1989). Social theory as critique, *Social Theory of Modern Societies: Anthony Giddens and His Critics*, D.Held ve J.B.Thompson (der.), Cambridge:Cambridge University Press içinde: 19-33.

Berscheid, E. (1999). The greening of relationship science. *American Psychologist*, 54(4), 260–266.

Bilgin, N. & Leblebici, Ç. (2016). Sosyal algı ve atıflar. N. Bilgin, *Sosyal psikoloji* içinde (s.303-348). İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.

Brown T.A., (2006). *Confirmatory Factor Analysis for Applied Research*, The Guilford Press, New York.

Boon, S. D. & Holmes, J. G. (1991). The dynamics of interpersonal trust: Resolving uncertainty in the face of risk. In R. A. Hinde ve J. Groebel (Eds.), *Cooperation and prosocial behavior* (ss. 190-211). Cambridge: Cambridge University Press.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Volume I Attachment* (2.nd. Ed). New York: Basic Books.

Bowlby John (1973), *Attachment and Loss: Vol 2 Separation: Anxiety and Anger*, Basic Books, New York.

Bilecen, N. (2007). Yakın ilişkilerde stres ve stresle başa çıkma: Yatırım modeline göre bir inceleme.

Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Bowlby John (1980), *Attachment & Loss: Vol 3 Loss*, Basic Books, New York.

Bowlby John (1982), *Attachment & Loss: Vol 1 Attachment*, 2nd ed., Basic Books, New York.

Bradbury, T. N., Fincham, F. D., Beach, S. R. H., (2000). Research on The Nature and Determinants of Marital Satisfaction: A Decade in Review. *Journal of Marriage and the Family*.

Bubenzer, Donald, John Zarski, Donald Walter. 1991. "Measuring Social Interest: A Validation

Study". *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice*, sayı 47, ss. 124-135

Buehler, C. J. & Wells B. L. (1981). Counseling the romantic. *Family Relations*.30(3).452-458

Büyükşahin, A. & Hovardaoğlu, S. (2004). Çiftlerin aşka ilişkin tutumlarının Lee'nin çok boyutlu aşk biçimleri kapsamında incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 19(54), 59-72.

Büyükşahin, A., Hasta, D. & Hovardaoğlu, S. (2005). İlişki istikrar ölçeği (İİÖ):Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 25-35.

Büyükşahin, Ayda. (2006). "Yakın İlişkilerde Bağlanım: Yatırım Modelinin Bağlanma Stilleri ve Bazı İlişkisel Değişkenler Yönünden İncelenmesi". *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Büyükşahin Çevik, G. (2007). Lise 3. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri ve benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Büyükşahin-Sunal, A., & Okutan, N. (2010). Romantik İlişkilerde Bağlanım: Dindarlık Algısı ve Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13 (26), 80-88.

Byrne, B. M. & Campbell, T. L. (1999). Cross-cultural comparisons and the presumption of equivalent measurement and theoretical structure: A look beneath the surface. *Journal Of Cross-Cultural Psychology*, 30, 557 – 576.

Byrant R.L. (2007). *The relationship between urban teachers' self efficacy beliefs and adequate yearly progress*, Indiana University of Pennsylvania.

Calhoun, J. F. & Acocella, J. R. (1990). *Psychology of adjustment and human relationships*. New York: McGraw- Hill Publishing Company.

Campbell, A. (1976). Subjective measures of well-being. *American Psychologist*, 117-124.

Cann, A., Mangum, J. L. & Wells, M. (2001). Distress in response to relationship infidelity: The roles of gender and attitudes about relationships. *The Journal of Sex Research*, 38, 185-190

Carroll, J. S., Doherty, W. J. (2003). Evaluating the Effectiveness of Premarital Prevention Programs: A Meta- Analytic Review of Outcome Research. *Family Relations*, 52(2), 105-118.

Carter, A.M. (2001). Investigating the interface of the investment model of interpersonal relationships and adult attachment style. Canada: Queen's University.'den aktaran Buğa, D. (2009). Yakın İlişkilerde İstikrar: Bağlanma Stilleri ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Bir Karşılaştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi.

Cassepp-Borges, V. & Teodoro, M. L. M. (2007). Propriedades psicométricas da versão brasileira da escala triangular do amor de sternberg. *Psicologia: Reflexão e Crítica*, 20(3), 513- 522.

Civan, S. (2016). Eylemlilik ve kendini sabotaj arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Clark, J. (1990). Anthony Giddens, sociology and modern social theory, *Anthony Giddens: Consensus and Controversy* C. J. Modgil ve C., Modgil, Basingstoke: The Falmer Press.

Crandall, J. (1980). Adler's concept of social interest: theory measurement and implication for adjustment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39 (3), 481-95.

Crandall, J.E. & Harris, M.D. (1991). Social interest, cooperation, an altruism. *Individual Psychology*, 47, 115-120.

Collins, W. A. (2003). More and myth: the developmental significance of romantic relationships during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 13(1), 1-24.

Collins, W. A., Welsh, D., P. & Furman, W. (2009). Adolescent romantic relationship. *Annual Reviews of Psychology*, 60, 631-652.

Connolly, J. A. & Konarski, R. (1994). Peer self-concept in adolescence: Analysis of factor structure and of associations with peer experience. *Journal of Research on Adolescence*, 4, 385-403.

Collins, A. & Van Dulmen, M. (2006). Friendships and romance in emerging adulthood: Assessing distinctiveness in close relationships. In J. J. Arnett ve J. Tanner (Eds.), *Emerging adults in America: Coming of age in the 21st century*, 219-234. Washington, DC: American Psychological Association

Coopersmith, S. (1974). *The antecedents of self-esteem*. San Fransisco: W.H. Freeman and Company.

Coté, J. M. & Levine, C. (1987). A formulation of Erikson's theory of ego identity formation, *Developmental Review*, 7, 273-325.

Cote, J. E. (1997). An empirical test of the identity capital model. *Journal of Adolescence*, 20, 421-437.

Cote, J. E. (2000). *Arrested adulthood: The changing nature of maturity and identity*. New York: New York University Press.

Cote, J. E. (2002). The role of identity capital in the transition to adulthood: The individualization thesis examined. *Youth Study*, 117-134.

Côté, J. E., & Levine, C. G. (2002). *Identity formation, agency, and culture: A social psychological synthesis*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Curun, F. (2006). *Yüklemeler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ile evlilik doyumu arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.'den aktaran Turan, F. (2015). *Ailede bütünlük duygusunun ve eş desteğinin evlilikte problem çözme becerisini yordaması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Curun, F., & Çapkın, M. (2014). Romantik Kıskançlığın Bağlanma Stilleri, Benlik Saygısı, Kişilik Özellikleri ve Evlilik Doyumu Açısından Yordanması. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 34(1), 1-22.

Celik, E. (2014). The Validity and Reliability of the Turkish Version of the Married Life Satisfaction Scale. *Cumhuriyet International Journal of Education-CIJE*, 3(4), 1-9.

Çırakoğlu, O.C. & Tezer, E. (2010). Kontrol odağı ve eleştirel düşünmenin üniversite öğrencilerinin ilişki doyumsuzluklarına verdikleri tepkiler üzerindeki yordayıcı rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(26), 29-41.

Çok, F. (2007). *Ergenlik*. Ankara, İmge Kitabevi.

Diener, E. & Lucas, R. (2000). Explaining differences in societal levels of happiness: Relative standards, need fulfillment, culture, and evaluation theory. *Journal of Happiness Studies*, 1, 41-78.

Doğan, T. (2007). 1997-2007 yılları arasında Başkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezi'ne bireysel psikolojik danışma almak üzere başvuran öğrencilerin profili. IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi bildiri özetleri. İzmir.

Doğan, T. (2012). Sağlıklı duygusal ilişkiler geliştirmede psikodramanın rolü: Bir olgu sunumu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 49-60

Duran, Ş. (2010). *Evlilik öncesi ilişki geliştirme programının romantik ilişkiler yaşayan üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri, çatışma iletişim tarzları ve ilişki istikrarları üzerine etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Engel, G., Olson, K. R. & Patrick, C. (2002). The personality of love: Fundamental motives and traits related to components of love. *Personality and Individual Differences*, 32(5), 839-853.

Emirbayer, M & Mische, A. (1998). What is agency? *American Journal of Sociology*, 103, 962-1023.

Erginsoy, D. (2010). Üniversite öğrencilerinin toplumsal ilgileri, bilişsel çarpıtmaları ve ilk anıları. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Erikson, E. H. (1968). *Identity: youth and crisis*. New York: Norton. Feldman, S. S. ve Gowen, L. K. (1998). Conflict negotiation tactics in romantic relationships in high school students. *Journal of Youth and Adolescence*, 27, 691-717

Eser Çimen, Ş. (2007). Görücü usulü ve anlaşarak evlenenlerin çeşitli sosyal psikolojik faktörler yönünden karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Fehr, B. & Broughton, R. (2001). Gender and personality differences in conceptions of love: An interpersonal theory analysis. *Personal Relationships*, 8, 115-136.

Fehr, B. ve Russell, J. A. (1991). The concept of love viewed from a prototype perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(3), 425-438. doi: 10.1037/0022-3514.60.3.425

Feeney, J. A. (2002). Attachment, marital interaction, and relationship satisfaction: A diary study.

Personal Relationships, 9, 39-55.

Fisher, H. E. (1992). *Anatomy of love: Natural history of monogamy, adultery and divorce*. New York: Norton.

Fletcher, G. J. O., Simpson, J. A., & Thomas, G. (2000). The measurement of Perceived Relationship Quality Components: A confirmatory factor analytic approach. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26(3), 340-354. doi: 10.1177/0146167200265007

Frankl V. E. (2009). *İnsanın anlam arayışı*. Çev. Selçuk Budak. İstanbul 2009.

Furjman, W. & Schaffer, L. (2003). The role of romantic relationships in adolescent development. In P. Florsheim (Ed.), *Adolescent romantic relations and sexual behavior: Theory, research, and practical implications*. Mahwah, NJ: Erlbaum.

Galinha, I. C., Oishi, S., Pereira, C. R., Wirtz, D. & Francisco, E. (2014). Adult attachment, love styles, relationship experiences and subjective well-being: Cross-cultural and gender comparison between americans, portuguese and mozambicans. *Social Indicators Research*, 119, 823–852

Gençtan, E. (1998). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Gottman, J., M. & Silver, N. (2011). *Evliliği sürdürmenin yedi ilkesi*. İstanbul: Varlık Yayınları.

Giddens, A. (1976), *New Rules of Sociological Method: A Positive Critique of Interpretive Sociologies*, London: Hutchinson.

Giddens A. (1984). *The constitution of society: Outline of the theory of structuration*. Cambridge, Polity.

Giddens A. (2005). *Sosyal teorinin temel problemleri*. Ankara, Paradigma Yayınları.

Greeff, A. P., & Malherbe, H. L. (2001). Intimacy and marital satisfaction in spouses. *Journal of Sex ve Marital Therapy*, 27, 247–257.

Greca, A. M. L. & Harrison, H. M. (2005). Adolescent peer relations, friendships and romantic relationships: Do they predict social anxiety and depression?. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 34(1), 49-61.

Greever, K.B., Tseng, M.S., & Friedlan, B.U. (1973). Development of the social interest index. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 41(3), 454-458.

Grush, J. E., Yehl, J. G.(1979). Marital Roles, Sex Differences and Interpersonal Attraction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37(1), 116-123.

Güçray,S., Hamamcı, Z., & Saraç, A. (2015). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumunu yordaması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (43), 69-81.

Hamamcı, Z. & Esen-Çoban, A. (2010). Dysfunctional relationship beliefs of late adolescence in adjustment to university. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 300–304.

Hazan, C. & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524.

Hawk, B. N. & McCall, R. B. (2014). Perceived relationship quality in adolescents following early social-emotional deprivation. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 19(3), 439-459. doi: 10.1177/1359104513489978

Hawkins, J. L. (1968). Associations between companionship, hostility, and marital satisfaction. *Journal of Marriage and Family*, 30 (4),647-650. Helvacı, F. (2012). *Romantik ilişkilerde sorun çözme ve sosyal ilginin aşka ilişkin tutumlarla ilişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi) Ondokuzmayıs Üniversitesi, Samsun.

Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and Family*, 50(1), 93-98. doi: 10.2307/352430

Hendrick, C. & Hendrick, S. S. (1989). Research on love: Does it measure up? *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(5), 784-794. doi: 10.1037/0022-3514.56.5.784

Hendrick, S., S. (2009). *Yakın ilişkiler psikolojisi*(Çev. A. Dönmez). Ankara: Nobel Yayıncılık. (Eserin orijinali 2004"te yayınlanmıştır).

Holman. T.B. (2001). *Premarital prediction of marital quality or breakup: Research, theory, and practice*. New York: Kluwer Academic/Plenum.

Homans, G. C. (1958). Social behavior as exchange. *Chicago Journals*, 63 (6), 597-606.

Impett, E. A., Beals, K. P., & Peplau, L. A. (2001). Testing the investment model of relationship commitment and stability in a longitudinal study of married couples. *Current Psychology*, 20(4), 312–326.

İnanç, B. & Yerlikaya, E. E. (2008). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Johnson, M. P. (1973). Commitment: A conceptual structure and empirical application. *Sociological Quarterly*, 14, 395-406.

Johnson, M. P. (1991). Commitment to personal relationships. In W. H. Jones ve D. Perlman (Eds.), *Advances in personal relationships* (Vol. 3, pp. 117-143). London: Kingsley.

Johnson, M.P. (1999). Personal, moral, and structural commitment to relationships: Experiences of choice and constraint. J.M. Adams ve W.H. Jones (Ed.), *Handbook of interpersonal commitment and relationship stability* (s.73-90). NewYork: Springer.

- Kağıtçıbaşı, Ç. (1993). *İnsan aile kültürü*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Kacerguis, M. A., Adams. G. R., (1980). Erikson's Stage Resolution: The Relationship Between Identity and Intimacy. *Journal of Youth and Adolescence*, 9(2), 117-126.
- Kalkan, M. (2010). Ergen romantik ilişkilerinde duygusal istismar, fiziksel istismar ve soruna yönelmeye Adlerian bir bakış: Sosyal İlgî. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(3), 242-247.
- Kanemasa, Y., Taniguchi, J., Daibo, I. & Ishimori, M. (2004). Love styles and romantic love experiences in Japan. *Social Behavior and Personality*, 32(3), 29-48.
- Karataş, A. & Gizir, C.A. (2013). Üniversite öğrencilerinin psikolojik danışma gereksinimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 250-265.
- Kashdan, T. B., Volkman, J. R., Breen, W. E. & Han, S. (2007). Social anxiety and romantic relationships: The costs and benefits of negative emotion expression are contextdependent. *Journal of Anxiety Disorders*, 21, 475-492.
- Kaplan, H. (1991). Sex differences in social interest. *Individual Psychology*, 4, 120-123.
- Kaplan, H. (2003). The relationship of social interest to cooperative behavior. *Journal of Individual Psychology*, 34, 36-39.
- Kaynak, B. D. (2014). *İlişki çatışmalarında duygu ifade biçimleri: yatırım modeli açısından bir inceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kline, R.B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling* (2nd. Ed.) New York : The Guilford Pres.
- Küçükarslan, M. (2011). Mersin Üniversitesi öğrencilerinin romantik ilişkilere yönelik inançlarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve romantik ilişki yaşama durumu değişkenlerine göre incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Larson, J. (1988). The marriage quiz: College students' beliefs in selected beliefs about marriage. *Family Relations*, 37, 3-11.
- Lazarus, R. (2000). Toward better research on stress and coping. *American Psychologist*, 55, 665-673.
- Leak, G. K. & Williams, D. E. (1989). Relationship between social interest, alienation, and psychological hardness. *Individual Psychology*, 45(3), 369.
- Leak, G. K., Richard Millard, Nancy Perry, Dale Williams. (1985). An Investigation of the Nomological Network of Social Interest. *Journal of Research in Personality*, sayı 19, ss. 197-207.

Le, B., & Agnew, C. (2003). Commitment and its theorized determinants: A meta-analysis of the investment model. *Personal Relationships*, 10(1), 37-57.

Lemieux, R. & Hale, J. L. (1999). Intimacy, passion and commitment in young romantic relationships: Successfully measuring the Triangular Theory of Love. *Psychological Reports*, 85, 497-503.

Levy, M. B. & Davis, K. E. (1988). Lovestyles and attachment styles compared: Their relations to each other and various relationship characteristics. *Journal of Social and Personal Relationships*, 5(4), 439-472.

Lyubomirsky S. (2001). Why are some people happier than others?: The role of cognitive and motivational processes in well-being. *Am Psychol*; 56:239-249.

Madey, S. F. & Rodgers, L. (2009). The effect of attachment and Sternberg's Triangular Theory of love on relationship satisfaction. *Individual Differences Research*, 7(2), 76-84.

Maslow, A. (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row.

Meeks, B. S. Hendrick, S. S. & Hendrick, C. C. (1998). Communication, love and relationship satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15(6), 755-773.

Metts, S., & Cupach, W.R. (1990). The influence of relationship beliefs and problemsolving responses on satisfaction in romantic relationships. *Human Communication Research*, 17(1), 170-185.

Meyers, S. A. & Landsberger, S. A. (2002). Direct and indirect pathways between adult attachment style and marital satisfaction. *Personal Relationships*, 9(2), 159-172.

Moss, B. F. & Schwebel, A. I. (1993). Defining intimacy in romantic relationships. *Family Relations*, 42(1), 31-37.

Mueller, S. L., & Thomas, A. S. (2001). Culture and entrepreneurship potential: A nine country study of locus of control and innovativeness. *Journal of Business Venturing*, 16, 51-75.

Neto, F., da Conceicao Pinto, M. (2015). Satisfaction with Love Life Across the Adult Life Span. *Applied Research in Quality of Life*, 10(2), 289-304.

Overbeek, G., Ha, T., Scholte, R., Kemp, R. & Engels, R. C. M. E. (2007). Brief report: Intimacy, passion and commitment in romantic relationships-Validation of a triangular love scale for adolescents. *Journal of Adolescence*, 30, 523-528.

Öztürk, A. (2015). Bireylerin sosyal medya kullanım davranışları ile ilişki doyumu düzeyi arasındaki bağlantıların değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Önal, E. (2019). Ufuk Üniversitesi lisans öğrencilerinin sosyal ilgilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Panayiotou, G. (2005). Love, commitment, and response to conflict among Cypriot dating couples: Two models, one relationship. *International Journal of Psychology*, 40(2), 108-117.

Pines, A. M., (1998). A Prospective Study of Personality and Gender Differences in Romantic Attraction. *Personality and Individual Differences*, 25(1), 147-157.

Pines, A. M. (2010). Aşık olmak: Sevgililerimizi neye göre seçeriz? (M. Yurdakuler Uluengin, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları

Proulx, C.M., Helms, H.M. & Buehler, C. (2007). Marital Quality and Personal Well-Being: A MetaAnalysis. *Journal of Marriage and Family*, 69(3), 576-593.

Regan, Pamela C. (2008). General theories of love. In *The mating game: a primer on love, sex and marriage*. Los Angeles: Sage Publications.

Roscoe, B. , Diana, M. S. , & Brooks, R. H. (1987). Early, middle, and late adolescents' views on dating and factors influencing partner selection. *Adolescence*, 22(85), 59-68.

Rosenberg, M. (1979). *Conceiving the self*. New York: Basic Books.

Rotter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs*, 76; 36-48.

Rusbult, C. E. (1983). A longitudinal test of the investment model. The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(1), 101-117.

Rusbult, C.E., Verette, J., Whitney, G.A., Slovik, L.F. & Lipkus, I. (1991). Accommodation processes in close relationships: Theory and preliminary empirical evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 53-78.

Rusbult, C. E., & Buunk, B. P. (1993). Commitment processes in close relationships: An Interdependence analysis. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10 (2), 175-204.

Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 1069-1081.

Sabatelli, R. M. (1988). Exploring relationship satisfaction: A social exchange perspective on the interdependence between theory, research, and practice. *Family Relations*, 37(2), 217-222.

Sarı, T. (2008). Üniversite öğrencilerinde romantik ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançlar, bağlanma boyutları ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiler. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. & Müller, H., (2003), Evaluating the fit of structural equation models: tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures, *Methods of Psychological Research Online*, 8, 2, 23-74.7

Schunk, D. H. (1990). Goal setting and self-efficacy during self-regulated learning. *Educational Psychologist*, 25 (1), 71-86.

Schwartz S.J., Cote J.E. & Arnett J.J. (2005). Identity and agency in emerging adulthood: Two developmental routes in the individualization process. *Youth ve Society*; 37(2) 201- 229.

Seeman, M. (1991). Alienation and anomie. In J. P. Robinson, P. R. Shaver, & L. S. Wrightsman (Eds.) *Measures of personality and social psychological attitudes*, Volume I (pp. 291-371). San Diego, CA: Academic Press.

Sedikides, C., Oliver, M.B. & Campbell, W.K. (1994). Perceived benefits and costs of romantic relationships for women and men: Implications for Exchange theory. *Personal Relationships*, 1, 5-21.

Snell, W.E.J, & Finney, P.D. (1993). Measuring relational aspects of the self: Relational-esteem, relational-depression and relational-preoccupation. *Contemporary Social Psychology*, 17(2), 44-45.

Sprecher, S. (2001). Equity and social exchange in dating couples: Associations with satisfaction, commitment and stability. *Journal of Marriage and the Family*, 63, 599–613.

Soloski, K. L., Pavkov, T. W., Sweeney, K. A. & Wetchler, J. L. (2013). The social construction of love through intergenerational processes. *Contemporary Family Therapy*, 35, 773–792.

Soyer. M. (2001a). Üniversite öğrencilerinin toplumsal ilgi düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.*

Soyer, M. (2001b). Üniversite öğrencilerinin toplumsal ilgi düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi (Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara).

Soyer, M. (2004). Toplumsal İlgil Ölçeği'nin uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(21), 29-34.

Stackert, R. A. & Bursik, K. (2003). Why am I unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 34(8), 1419-1429.

Sternberg, Rober, J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*, 93, 119-135.

Sternberg, Robert, J. (1988). *Triangulating Love. The Psychology Of Love.* ed. Robert J. Sternberg, Michael L. Barnes. New Haven, CT: Yale University Press: 119-138

Sternberg, Rober, J. (2006). *A Duplex Theory Of Love. The New Psychology Of Love.* ed. Robert J. Sternberg, Karin Weis. New Haven, CT: Yale University Press: 184–199.

Stover, C.L. (2008). Adolescents attitudes towards counseling by demographic group: before and after a youth relationship education curriculum. Unpublished Master Thesis. Auburn University: Alabama.

Sulliman, J. R. (1973). *The development of a scale for the measurement of social interest*. Doctoral dissertation, Florida State University, Florida.

Swami, V. & Allum, L. (2012). Perceptions of the physical attractiveness of the self, current romantic- partners, and former partners. *Scandinavian Journal of Psychology*, 53, 89–95.

Şahin, A., Kitapçı, H., Şahin, A., Ciğirim, E. & Bayhan, K. (2016). Perceived relationship investment and relationship quality: The mediating role of commitment velocity. *ProcediaSocial and Behavioral Sciences*, 235, 288-295. doi: 10.1016/j.sbspro.2016.11.032

Şahin, C. (2015). 20-40 yaş arası bireylerde erken dönem uyumsuz şemalar ve ilişki istikrarı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Taluy, N. (2013). İkili ilişkilerde mükemmeliyetçilik ve çatışma çözme tepkileri: Yatırım modeli çerçevesinde yapılan bir çalışma. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Taylor, S. E., Peplau, L. A. & Sears, D. O. (2003). *Social psychology*. New Jersey: Prentice Hall.

Terzi, S. & Özbay, Y. (2016). Romantik İlişkilerde Bağlanma Yaralanmaları Ölçeğinin Geliştirilmesi.

21. *Yüzyıl Eğitim ve Toplum*, 13(5), 169-185.

Thompson, R.A. (2006). *Cognitive autonomy in adolescence* (Doctoral dissertation). Utah State University, Logan, Utah.

Thornton, J.M. (1997). A study of the relationships among social interest, marital satisfaction and religious participation. PhD Thesis, University of North Texas, United States.

Thibaut, J. W. & Kelley, H. H. (1959). *Social Psychology of Groups*. New York: Wiley.

Topkaya, N. & Meydan, B. (2013). Üniversite öğrencilerinin problem yaşadıkları alanlar, yardım kaynakları ve psikolojik yardım alma niyetleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 25-37.

Yalom, I. D. (1980). *Existential psychotherapy*. New York: Basic Books